תלמוד בבלי · ראשונים · רא״ש · סדר טהרות

פסקי הרא"ש על נדה

רבנו אשר ב"ר יחיאל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פסקי הרא"ש על נדה

רבנו אשר ב"ר יחיאל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פסקי-הראש-על-נדה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 6
הלכה ג 6
הלכה ד 7
הלכה ה 7
פרק ב 10
הלכה א 10
הלכה ב 10
הלכה ג 11
הלכה ד 11
פרק ג 12
הלכה א 12
הלכה ב 12
הלכה ג 13
הלכה ד 16
הלכה ה 16
פרק ד 17
הלכה א 17
הלכה ב 20
פרק ה 21
הלכה א 21
הלכה ב 21
הלכה ג 22
פרק ו 23
הלכה א 23
הלכה ב 24
הלכה ג 25
הלכה ד 27
פרק ח 28
הלכה א 28
הלכה ב 29
הלכה ג 29
הלכה ד 29
הלכה ה 29
הלכה ו 30
הלכה ז 31
הלכה ח 31
פרק ט 32
הלכה א 32
הלכה ב 33
הלכה ג 34
הלכה ד 35
הלכה ה 36
הלכה ו 36
הלכה ז 37
הלכה ח 39
פרק י 40
הלכה א 40
הלכה ב 42
הלכה ג 42
הלכה ד 44
הלכה ה 45
הלכה ו 46
הלכה ז 49
הלכה ח 49
הלכות כלאי בגדים 49
סעיף א 49
סעיף ב 50
סעיף ג 50
סעיף ד 51
סעיף ה 51

סעיף ו 52
סעיף ז 52
סעיף ח 53
סעיף ט 53
סעיף י 54
סעיף יא 54
סעיף יב 54
סעיף יג 55
סעיף יד 55
סעיף טו 55
סעיף טז 56
סעיף יז 56
סעיף יח 56
סעיף יט 57
סעיף כ 57
הלכות מקוואות 58
סעיף א 58
סעיף ב 62
סעיף ג 63
סעיף ד 63
סעיף ה 63
סעיף ו 64
סעיף ז 65
סעיף ח 65
סעיף ט 67
סעיף י 68
סעיף יא 69
סעיף יב 72
סעיף יג 73
סעיף יד 73
סעיף טו 73
סעיף טז 74
סעיף יז 74
סעיף יח 74
סעיף יט 75
סעיף כ 75
סעיף כא 76
סעיף כב 76
סעיף כג 76
סעיף כד 76
סעיף כה 76
סעיף כו 77
סעיף כז 78
סעיף כח 78
סעיף כט 78
סעיף ל 78
סעיף לא 79
סעיף לב 79
סעיף לג 79
סעיף לד 79
סעיף לה 80
סעיף לו 80
סעיף לז 81

פרק א

הלכה א

כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה. דכיון שיש לה וסת קבוע אמרי' אורח בזמנו בא ואינה מטמאה למפרע. גרסי' בפ' כל היד (דף טז.) בעא מיניה רבא מרב נחמן ווסתות דאורייתא או דרבנן. כלומר הא דאמר אורח בזמנו בא הוי דאורייתא הלכה למשה מסיני. וכי מטא זמן ווסתה מחזקינן לה בטומאה אפילו בדקה עצמה אחר זמן ווסתה ומצאה טהור או דרבנן ואם מצאה טהור טהור. איתמר אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף בדקה אמר רב בדקה ומצאה טמא טמא טהור טהור ושמואל אמר אפילו בדקה ומצאה טהור טמא שאורח בזמנו בא. לימא בווסתות קא מיפלגי מר סבר ווסתות דאורייתא ומר סבר ווסתות דרבנן. אמר רבי זירא דכולי עלמא ווסתות דאורייתא ולא קשיא כאן כשבדקה עצמה בשיעור ווסת כאן שלא בדקה עצמה בשיעור ווסת. רב נחמן בר יצחק אמר בווסתות גופייהו קמיפלגי מר סבר ווסתות דאורייתא ומר סבר ווסתות דרבנן. אמר רב ששת כתנאי רבי אליעזר אומר טמאה נדה ורבי יהושע אומר תבדוק. והני תנאי כהני תנאי. דתניא רבי מאיר אומר טמאה נדה וחכמים אומרים תבדוק. נימא הני תנאי כהני תנאי. דתניא הרואה דם מחמת מכה אפילו בתוך ימי נדתה טהורה דברי רשב"ג רבי אומר אם יש לה ווסת חוששת לווסתה מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר ווסתות דאורייתא ומר סבר ווסתות דרבנן. אמר רבינא דכולי עלמא ווסתות דרבנן והכא במקור מקומו טמא קמיפלגי וכו'. וקי"ל כרב נחמן בר רב יצחק דהוא בתראה דמוקי פלוגתא דרב ושמואל דקמיפלגי בווסתות גופייהו אי הוי דאורייתא או דרבנן וקיימא לן הלכתא כרב באיסורי כדאיתא בבכורות פרק יש בכור (בכורות דף מט.) הלכך קיימא לן דווסתות דרבנן ואם לא בדקה עצמה בשעת ווסתה ואחר כך בדקה עצמה ומצאה טהור טהור. ורבי יוחנן נמי סבר ווסתות דרבנן. מדאמר ר' יוחנן (דף טו:) אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי ווסתה ובא עליה. ואם כן סבר ווסתות דרבנן. מדאמר ריש לקיש (שם.) משום רבי יהודה נשיאה אמתניתין דהבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה אמר רב הונא לא שנו אלא שלא הגיע עת ווסתה אבל הגיע עת ווסתה אסורה לשמש אלמא קסבר ווסתות דאורייתא ורבה בר רב הונא אמר אפילו הגיע עת ווסתה נמי מותרת אלמא קסבר ווסתות דרבנן. וקשיא היאך מותרת הא אמרינן בפ"ב דשבועות (דף יח:) אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן עונה אחת סמוך לווסתן וכל שכן אם עבר ווסתה שיש לספק שמא ראתה וצ"ל כגון ששהתה אחר ווסתה כשיעור שהיתה יכולה לטבול. כההיא דרבי יוחנן בעלה מחשב

ימי ווסתה ובא עליה ודווקא אי ווסתות דרבנן אבל אי ווסתות דאורייתא אפילו שהתה כשיעור טבילה אסורה. דודאי ראתה חשבינן לה ואין ספק מוציא מידי ודאי הלכך גם רבי יוחנן סבר ווסתות דרבנן. וכן פסק בשאלתות דרב אחאי (פ' מצורע סי' פ"ט) וכן פר"ח ז"ל. ועוד דקי"ל כרבי יהושע לגבי רבי אליעזר וכחכמים לגבי רבי מאיר. ועוד דרבינא דהוא בתראה דחיק לאוקומי פלוגתא דרבי ורבן שמעון בן גמליאל במקור מקומו טמא ולכ"ע ווסתות דרבנן ולא קיימא לן כמתני' דהיתה במחבא. ואע"ג דקתני רישא הגיע עת ווסתה ולא בדקה טמא. הא אמרינן לקמן בפרק בנות כותים. (דף לט.) דכולה ר"מ היא:

הלכה ב

גרסי' בפרק שני דשבועות (דף יח:) והזרתם את בני ישראל מטומאתם מכאן אמר רבי אושעיא אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לווסתן. וכמה אמר רבא עונה (וכמה עונה. יום או לילה) [לפנינו שם בשבועות ליתא לכל זה] ולקמן בפרק האשה (דף סג:) תנן היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה רבי יהודה אומר כל היום שלה. והא דתניא רבי יהודה כל הלילה שלה. לא קשיא כאן דרגילה למיחזי בתחלת יממא כאן דרגילה למחזי בסוף ליליא. תני חדא רבי יהודה אוסרה לפני ווסתה ומתירה לאחר ווסתה ותניא אידך רבי יהודה מתירה לפני ווסתה ואוסרה לאחר ווסתה. לא קשיא הא דרגילה למיחזי בתחלת יממא הא דרגילה למיחזי בסוף ליליא. אם ווסתה בתחלת היום משמשת כל הלילה עד אור הבוקר ופורשת כל היום אחר ווסתה. ואם ווסתה בסוף הלילה פורשת. כל הלילה קודם ווסתה ומשמשת לאחר הבוקר. אמר רבא הלכתא כרבי יהודה ומי אמר רבא הכי והתניא והזרתם את בני ישראל מטומאתם מכאן אמר רבי אושעיא אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהם סמוך לווסתן וכמה אמר רבא עונה מאי לאו עונה אחריתי. לא אותה עונה. אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי כל מי שאינו פורש מאשתו סמוך לווסתה אפילו הוויין ליה בנים כבני אהרן מתים דכתיב והזרתם את בני ישראל מטומאתם וגו' והדוה בנדתה וסמיך ליה אחרי מות שני בני אהרן. אמר ר' חייא בר אבא כל הפורש מאשתו סמוך לווסתה הוויין לו בנים זכרים שנאמר להבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור וסמיך ליה אשה כי תזריע וילדה זכר ריב"ל אמר הוויין ליה בנים הראוים להוראה שנאמר ולהבדיל ולהורות:

הלכה ג

מתני' רבי אליעזר אומר ד' נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקינה. אמר רבי יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה. והלכה כדברי רבי אליעזר איזו היא בתולה כל שלא

ראתה דם מימיה ואף על פי שנשואה. מעוברת משיודע עוברה. מניקה עד שתגמול את בנה. נתנה את בנה למניקה גמלתו או מת רבי מאיר אומר מטמאה מעת לעת וחכמים אומרים דיה שעתה. איזהו זקנה. שעברו עליהן ג' עונות סמוך לזקנתה:

גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי חנינא בן אנטיגנוס כל הנשים כתמן טמא למפרע. ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן. חוץ מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות שאפילו סדינים שלה מלוכלכין בדם אין חוששין לה. ואימתי הגיע זמנה לראות משהגיעו ימי הנעורים אבל אם ראתה ג' פעמים אע"פ שלא הגיע זמנה לראות כתמה טמא:

הלכה ד

בעא מיניה ההוא סבא מרבי יוחנן הגיע עת ווסתה בימי עבורה ולא בדקה מהו. קמיבעיא ליה אליבא דמ"ד ווסתות דאורייתא מאי כיון דווסתות דאורייתא בעיא בדיקה או דילמא כיון דדמיה מסולקין לא בעיא בדיקה. א"ל תניתוה ר' מאיר אומר אם היתה במחבא והגיע עת ווסתה ולא בדקה עצמה טהורה שחרדה מסלקת את הדמים טעמא דאיכא חרדה הא ליכא חרדה לא בדקה טמאה אלמא ווסתות דאורייתא והתם כיון דאיכא חרדה דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה ה"נ דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה מהכא משמע הא דאמרי' בשבועות פ"ב (דף יח:) אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן עונה אחת סמוך לווסתן כשהיא מעוברת אין צריך לפרוש דאפילו בשעת ווסתן אמרינן הכא דלא בעיא בדיקה. והא דתנן במתני' אע"פ שאמרו דיין שעתן צריכה להיות בודקת אבתולה וזקנה קאי ולא אמעוברת. כדא"ר יוחנן (דף י:) עלה דההיא אבל בשניה מטמאה מעת לעת. אי נמי יש לחלק בין בדיקה שחרית וערבית דאחמירו בהו רבנן טפי מבשאר בדיקות והא דאמר בסוף אלו דברים (פסחים דף עב:) גבי אשתו נדה בעל חייב. יבמתו נדה בעל פטור. ופריך מאי שנא יבמתו דקא עביד מצוה אשתו נמי קא עביד מצוה ומשני כשאשתו מעוברת. מעוברת נמי והא איכא מצות עונה. ומשני בסמוך לווסתה. לאו אאשתו מעוברת קאי אלא שנויא אחרינא הוא ולא קאי אמעוברת:

הלכה ה

מתני' אע"פ שאמרו דיין שעתן צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה ויושבת על דם טוהר. ומשמשת בעדים חוץ מן היושבת על דם טוהר ובתולה שדמיה טהורין. ופעמים צריכה להיות בודקת בשחרית ובין השמשות ובשעה שהיא עוברת לשמש ביתה:

גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא באשה עסוקה בטהרות דמיגו דבעי בדיקה לטהרות בעי נמי לבעלה אבל אינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה מאי קמ"ל תנינא

כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן. אי ממתני' הוה אמינא ה"מ באשה שיש לה ווסת אבל אין לה ווסת בעיא בדיקה קמ"ל. א"ר זירא א"ר אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה ווסת אסורה לשמש עד שתבדוק. א"ל ר' זירא לר' אבא בר ירמיה אין לה ווסת בעיא בדיקה יש לה ווסת לא בעיא בדיקה. א"ל יש לה ווסת ערה בעיא בדיקה ישנה לא בעיא בדיקה. אין לה ווסת אפילו ישנה בעיא בדיקה. ולימא יש לה ווסת לטהרות בעיא בדיקה לבעלה לא בעיא בדיקה אין לה ווסת לבעלה נמי בעיא בדיקה. ומדלא קאמר הכי ש"מ קסבר שמואל כל לבעלה לא בעיא בדיקה. ת"ר אשה שאין לה ווסת אסורה לשמש ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונותן ולא בלאות ויוציא ולא יחזיר עולמית דברי ר"מ. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר משמשת בשני עדים הן הן עיוותיה הן הן תיקוניה. משום אבא חנן אמרו אוי לו לבעלה. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס במאי אי בעסוקה בטהרות הא אמר שמואל חדא זימנא ואי בשאינה עסוקה האמר שמואל כל לבעלה לא בעיא בדיקה דאמר ר' זירא אמר ר' אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה ווסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא בעסוקה בטהרות. מאן דמתני הא לא מתני הא. פרש"י ז"ל לעולם בעסוקה ודקשיא לך תרתי למה לי. רב יהודה דמתני הא משמיה דשמואל לא מתני הא דרבי אבא ורבי אבא מתני הא דרב יהודה. ואי קשיא לך ה"נ רב יהודה אמרה דאמר רב יהודה לעיל גבי מתני' דקתני ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בעסוקה וכו' לאו פירכא היא דרב יהודה לא אשמועינן (התם) בעסוקה מידי דממתני' הוה שמעינן בין עסוקה בין שאינה עסוקה ואתא רב יהודה ואשמועינן משמיה דשמואל דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה. והכא אשמועינן דהלכה כר' חנינא וכאותה משנה דעסוקה בעיא בדיקה והכא עיקר ואית דמפרשי והא אמרה שמואל חדא זימנא דאוקמה למתני' דקתני ומשמשת בעדים בעסוקה בטהרות. מאן דמתני הא לא מתני הא לעולם בשאינה עסוקה ודקשיא לך דרבי אבא בר ירמיה אהא דרב יהודה אמוראי נינהו אליבא דשמואל וטועין בדבר דאם כן קשיא דר"י אדר"י דהא איהו גופיה אמר דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה. ורבינו חננאל ז"ל כתב ואסיקנא מאן דמתני הא דשמואל לא מתני הא. וקיימא לן כי הא דאמר לה והלכתא כר"ח בן אנטיגנוס וזהו כפי' השני שסתר רש"י ורב אלפס ז"ל הביא ברייתא זו בכתובות בסוף. ת"ר אשה שאין לה ווסת אסורה לשמש וכו' ר"ח בן אנטיגנוס אומר משמשת עם שני עדים והן עיוותיה ותיקוניה שאם תשמש פעם ראשונה ושניה ושלישית בעדים וימצא דם בעד שלו או שלה בכל פעם ופעם הן עיוותיה שהוחזקה נדה כל ימיה ותצא בלא כתובה דלאו בת תשמיש היא ואם שימשה

בשני עדים אחד לו ואחד לה ולא נמצא דם באחד מהם ג' פעמים הן תיקוניה והרי היא ככל הנשים. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ח בן אנטיגנוס והשתא לדברי רב אלפס ז"ל המשמשת בשני עדים דקאמר ר' חנינא היינו לאחר תשמיש אחד לו ואחד לה מאי קא פריך אי בעסוקה בטהרות הא אמר שמואל חדא זימנא מה ענין הא דשמואל לדהכא. שמואל קאי אבשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה וקאמר באשה עסוקה בטהרות דמיגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא בדיקה נמי לבעלה לפני תשמיש ור' חנינא אייריבבדיקה שלאחר תשמיש ועוד מאי פריך ואי בשאינה עסוקה בטהרות הא אמרינן. כל לבעלה לא בעיא בדיקה הא ר' חנינא נמי מודה שאין צריכה לבעלה בדיקה תמיד אלא שלש פעמים להתחזק שלא תראה מחמת תשמיש ושמואל הוא דקאמר אין לה ווסת לבעלה [לא] בעיא בדיקה תמיד כשאינה עסוקה בטהרות אבל בעסוקה בטהרות בעיא בדיקה תמיד ואפשר דמודה דבעיא בדיקה ג' פעמים להתחזק. ועוד תימה הוא מה מועיל אם שמשה ג' פעמים בלא דם להיותה ככל הנשים בשלמא אם מצאה דם ג' פעמים אחר תשמיש איכא למימר זו האשה הוחזקה להיות רואה ע"י אבר תשמיש ושוב אינה ראויה לשמש אבל הוחזקה לא מהניא להתירה דהא אשה שאין לה ווסת שאסוריה לשמש היינו משום דכיון שאין לה זמן קבוע לראייתה חיישינן שמא תפרוס נדה תחתיו ומה מועיל אם שמשה ג' פעמים בלא דם לעולם איכא למיחש עתה תראה כיון שאין לה ווסת. ועוד קשיא דעיקר הבדיקה לא הזכיר רבי חנינא דר"מ אוסר אותה לשמש אפילו בבדיקה דלמא מקלקלא ליה ורבי חנינא לא חייש דלמא מקלקלא ליה מ"מ בדיקה דלפני תשמיש שתדע שהיא טהורה היא המתירה לשמש והיה לו להזכירה הלכך היה נראה לפרש משמשת בשני עדים אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש הן עיוותיה אותו דלאחר תשמיש לידע העיוות דחייש ליה לדר"מ שמא תפרוס נדה תחתיו. ותיקוניה אותו שלפני תשמיש כי אותו העד מתקנה ומתירה לשמש דלא חיישינן להא דר"מ. וכן תעשה כל ימיה ובלבד שלא תתחזק לראות ג' פעמים זו אחר זו מחמת תשמיש דאז היא אסורה לבעל זה כדתניא לקמן בפרק בתרא (דף סה:) והא דנקט עד שלאחר תשמיש תחלה לפי שהוא מורה על העיוות דחייש ר"מ. כך היה נראה בעיני צורתא דשמעתא וכפרש"י דאוקי הלכתא בעסוקה בטהרות אלא שלא מלאני לבי להקל כי דברי ר"ח דברי קבלה הן:

פרק ב

הלכה א

כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת ובאנשים תקצץ ומיירי באשה עסוקה בטהרות אבל אינה עסוקה בטהרות אין לה לבדוק כלל שלא יהא לבו נוקפו ופורש ואיש אפילו אם הוא עסוק בטהרות כיון שאין קרי יוצא בלא הרגש אין לו לבדוק כלל כדי שלא יבא לידי השחתת זרע. דתניא ר"א אומר כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם. אמרו לו לר"א והלא ניצוצות ניתזין על רגליו ונראה ככרות שפכה ונמצא מוציא לעז על בניו שהן ממזרין א"ל אפשר שיעמוד על מקום גבוה וישתין או שישתין בעפר תיחוח אמרו לו ואם אין עפר תיחוח ואין לו מקום גבוה מה יעשה אמר להם מוטב שיוציא לעז על בניו שהן ממזרין ולא יעשה עצמו שעה אחת רשע לפני המקום. וכל כך למה לפי שמוציא שכבת זרע לבטלה. ואמר רבי יוחנן כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה שנאמר וירע בעיני ה' את אשר עשה וגו' דבי ר' אומר כאילו שופך דמים שנאמר הנחמים באלים תחת כל עץ רענן שוחטי הילדים בנחלים אל תקרי שוחטי אלא סוחטי רב אשי אמר כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב הכא תחת כל עץ רענן וכתיב התם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן. אמר ר"נ אם היה נשוי מותר תנא אבא בריה דרב מנימין בר אבא אבל מסייע הוא בביצים מלמטה. אמר ר' אבהו א"ר יוחנן גבול יש לו מעטרה ולמטה מותר מעטרה ולמעלה אסור. אמר רב המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי. ולימא אסור. משום דמגרי יצר הרע אנפשיה. אמר אביי נקרא מומר שכן אומנותו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו לך עבוד עבודת כוכבים והוא הולך ועובד. א"ר אמי כל המביא עצמו לידי הרהור אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה כתיב (התם) [הכא] וירע בעיני ה' את אשר עשה וכתיב התם כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע (וכתיב צדיק אתה ה' ולא יגור במגורך רע) א"ר אלעזר מאי דכתיב ידיכם דמים מלאו אלו המנאפים ביד ואמרינן בשמעתין אמר רב פפא שמע מינה מכנסים אסור והא כתיב ועשה להם מכנסי בד. ההוא כדתניא מכנסי הכהנים למה הן דומין כמין פמליא של פירושים למעלה עד מתנים למטה עד ירכים. ויש להם שניצין. ואין להן לא בית הנקב ולא בית הערוה:

הלכה ב

מתני' החרשת והשוטה כל מי שנטרפה דעתה אם יש להן פקחות מתקנות אותן והן אוכלות בתרומה. סומא בודקת עצמה ומראה לחברתה :

גמ' אתמר בדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה ולמחר מצאה עליה דם אמר רב טמאה נדה. איתמר נמי אמר שמואל טמאה נדה וכן מורו בי מדרשא טמאה נדה. תניא בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם רבי אומר טמאה נדה. ר' חייא אומר טמאה משום כתם. אמר לו רבי חייא אי אתה מודה שצריכה כגריס ועוד א"ל הן. א"ל אף אתה עשיתו כתם ור' קסבר בעינן כגריס ועוד לאפוקי מדם מאכולת וכיון דנפק מדם מאכולת ודאי מגופה קאתי. ופליגי בה נמי רבי ורבי יוסי דתניא רבי מטמא ורבי יוסי מטהר. ופר"ח ז"ל רבי יוסי מטהר משום דם ומטמא משום כתם והלכתא כרבי יוסי וכרבי חייא:

הלכה ג

מתני' כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן והבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה:
גמ' תניא במד"א שהניחה בחזקת טהרה. אבל הניחה בחזקת טמאה לעולם היא בטומאתה עד שתאמר לו טהורה אני. אמר רב שמואל בר אבא אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי ווסתה ובא עליה א"ל ר' שמואל בר רחבא לרבי אבא אמר רבי יוחנן אפילו בילדה דבזיזא למיטבל (אמרי) אמר ליה אטו ודאי ראתה מי אמר ר' יוחנן. אימור דאמר רבי יוחנן ספק ראתה ספק לא ראתה ואם תמצי לומר ראתה אימר טבלה אבל ודאי ראתה מי יימר דטבלה הוי ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי וודאי :

הלכה ד

מתני' חמשה דמים טמאים באשה האדום והשחור וכקרן כרכום וכמימי אדמה וכמזוג (אדמה) ב"ש אומרים אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי. וב"ה מטהרין הירוק עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים מטהרין. פר"י דמכאן משמע דירוק סתם הוא צבע הדומה לחלמון של ביצה או לזהב הנוטה למראה אדמומית וכן משמע בפרק אלו טריפות (חולין דף מז:) גבי מראות הריאה דקאמר ככשותא וכמוריקא וכביצה טריפה אלא ירוק דכשירה היכי דמי ככרתי ובפרק לולב הגזול (סוכה דף לד:) נמי אמרינן ירוק ככרתי מכלל דסתם ירוק לא הוי ככרתי. ואמר בבראשית רבה וירק את חניכיו מלמד שהוריקן בזהב וכן הוא אומר ואברותיה ברקרק חרוץ. אלמא דסתם ירוק הוא צבע הנוטה לאדמומית כזהב ובדורות הללו אין בקי במראות דמים לישען על חכמתו ולהפריד בין דם לדם ואפילו בימי חכמי הש"ס היו מן החכמים שהיו נמנעים מלראות דמים. כ"ש האידנא שאין לטהר שום דם הנוטה למראה אדמומית אם לא שיהא לבן וירוק כמראה הזהב אע"ג דתנא קמא סבר דדם ירוק תולין עליו. נראה דהלכה כחכמים דמטהרין כי

היכי דהלכה כב"ה דמטהרין כמימי תלתן וכמימי בשר צלי ולא כת"ק דאמר תולין. ה"ה בדם ירוק אין הלכה כת"ק: הדרן עלך כל היד

פרק ג

הלכה א

המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה. ר"י אומר בין כך ובין כך טמאה דבשביל החתיכה עצמה אינה טמאה אפי' אם היא מארבע מראות דמים. אלא בהא פליגי רבנן סברי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ורבי יהודה סבר א"א לפתיחת הקבר בלא דם. והלכה כר"י כדאמרי' לקמן פ"ב (דף סו.) גבי אדבריה רבא לרב שמואל מר ודרש קשתה שני ימים ולשלישי הפילה צריכה שתשב ז' נקיים. קסבר אין קושי לנפלים וא"א לפתיחת הקבר בלא דם והא דקאמר הש"ס בכריתות (דף י.) ולרבא דאמר מחוסר כפורים דזב כזב דמי היכי מתרץ ביום מ' ליצירת זכר וביום שמונים ליצירת נקבה ואפשר לפתיחת הקבר בלא דם. אליבא דההוא ברייתא הוא דמתרץ הכי. אבל הלכתא דא"א לפתיחת הקבר בלא דם כדדרש לקמן בפ' בתרא. והא דאמר רבא לקמן בפירקין דכ"ע אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה והכא באשה טהורה ומקור מקומו טמא קמיפלגי אלמא דס"ל דמפלת חתיכה טהורה. דהתם פלוגתייהו קא מפרש ועיקר שינוייא דרבא לאשמועינן דכ"ע דרשי בבשרה עד שיצא דם דרך בשרה ולא בחתיכה ולא בשפופרת ונ"מ אליבא דהלכתא דבשפופרת טהורה אבל בחתיכה טמאה ולא מפני דם שבתוכה אלא משום דא"א לפתיחת הקבר בלא דם. ובשאלתות דרב אחאי בפרשת אשה כי תזריע (סי' פה) פסק כרבא דא"א לפתיחת הקבר בלא דם. והדר בעי דלמא היינו דוקא כשנגמרה צורת הולד [אבל לא נגמרה צורת הולד] אפשר בלא דם. ופשיט מההיא דכריתות דכי לא נגמרה צורת הולד אפשר שפיר בלא דם. וליתא דהא לקמן בפ' בתרא (דף סו.) פסיק רבא בהפילה נפל כל דהו אפילו לא נגמרה צורת הולד דא"א לפתיחת הקבר בלא דם. ועוד דפליגי הכא במפלת חתיכה אלמא דאין חילוק בין נגמרה צורת הולד ללא נגמרה למ"ד אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם :

הלכה ב

גמ' בעא מיניה ר' ירמיה מר' זירא הרואה דם בשפופרת מהו. כגון שהכניסה שפופרת עד המקור ויצא דם דרך השפופרת ולא נגע בבשרה. בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת. או דלמא האי בבשרה מיבעי ליה שמטמא בפנים כבחוץ. לימא שפופרת תנאי היא. דתניא המפלת חתיכה אע"פ שמלאה דם אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה. רבי אליעזר

אומר בבשרה ולא בשפיר בבשרה ולא בחתיכה ר' אליעזר היינו ת"ק אימא שר' אליעזר אומר בבשרה וכו'. וחכ"א אין זה דם נדה אלא דם חתיכה. חכמים היינו תנא קמא. אלא לאו דפלאי פלויי איכא בינייהו דר' אליעזר אומר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה [וה"ה לשפופרת] והני מילי היכא דשיעא אבל היכא דפלאי פלויי טמא מ"ט בבשרה קרינא ביה. ואתו רבנן למימר אע"פ דפלאי פלויי אין זה דם נדה אלא דם חתיכה הא דם נדה ודאי טמא אפילו בשפופרת. אמר אביי בשפופרת כ"ע לא פליגי דאין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת והכא בחתיכה עצמה קא מיפלגי. ר' אליעזר סבר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה. ורבנן סברי אין דרכה כו'. פירש"י ואפילו פלאי פלויי דאין זה דם נדה אלא דם חתיכה. וקשה דהשתא לא הוי הך דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה כמו אין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת דההיא הוי טעמא משום הפסקה והכא משום דאין זה דם נדה. ועוד קשיא דהוה ליה למימר אין זה דם נדה כדאמר מעיקרא. ועוד קשה כיון דאביי לא בא לחדש בדבריו אלא לחלק בין שפופרת לחתיכה ופליגי בחתיכה כדפליגי מעיקרא א"כ לא הוה צריך למימר אלא בשפופרת כ"ע לא פליגי וכו' כי פליגי בחתיכה. ופי' ה"ר שמשון ז"ל מקוצי דבהא פליגי דר' אליעזר סבר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וכיון שראתה כדרך שנשים רגילות לראות טמאה. ורבנן סברי אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ואע"ג דפלאי פלויי וכיון שלא ראתה כדרך שהנשים רגילות טהורה [אע"ג] דהוי דם נדה ודם נוגע בבשרה. ופליגי רבנן ור' אליעזר בטעמא דקרא דדרשינן בבשרה ולא בשפופרת. ר"א סבר דממעטינן שפופרת מטעם הפסקה וכן חתיכה היכא דאין הדם נוגע בבשרה. אבל אי פלאי פלויי קרינן שפיר בבשרה. ורבנן סברי טעמא דממעטינן שפופרת משום דאין דרכה של אשה לראות דם כך וכן חתיכה נמי אפילו אי פלאי פלויי לפי שאין דרך הנשים לראות כך והא דקאמרי רבנן אין זה דם נדה הכי פירושו אין דרך דם נדה רגיל לבוא בזה הענין וכן עשה מעשה רבינו שמשון באשה שנעקר מקור שלה וכמין חתיכות בשר היה נופל לה בבית החיצון וטיהר אותה לבעלה כיון שאין דרך נשים לראות כך. רבא אמר דכ"ע אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וכו'. ואפשיטא הך בעיא דרואה דם בשפופרת טהורה:

הלכה ג

בעא מיניה ר' יוסי בר' חנינא מר"א הרואה דם יבש מהו. כי יזוב זוב דמה אמר רחמנא דמידד דייב לח אין יבש לא. או דלמא האי כי יזוב זוב דמה דאמר רחמנא אורחא דמילתא היא ולעולם אפילו יבש נמי. א"ל תנינן דם הנדה ובשר המת מטמאין לחין ומטמאין יבשין. א"ל לח ונעשה יבש לא מיבעי לי. כי קא מיבעי לי יבש מעיקרו. הא נמי תנינא

המפלת כמין קליפה כמין שער כמין עפר כמין יבחושין אדומין תטיל למים אם נימוחו טמאה. אי הכי כי לא נימוחו נמי. אמר רבא כי לא נימוחו בריה בפני עצמה היא ואינה מתולדת הדם אלא מחמת המכה שיש לה בתוך מעיה. כי הא דתניא א"ר אלעזר בר צדוק שני מעשים העלה אבא מטבעין ליבנה מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים ואמרו אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין קליפות אדומות תטיל למים אם נימוחו טמאה. ושוב מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין שערות אדומות ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים ואמרו אשה זו שומא יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין שערות אדומות. תטיל למים אם נימוחו טמאה אמר ר"ל ובפושרין. תנ"ה תטיל למים ובפושרין. רשב"ג ממעכו ברוק על הצפורן. מאי בינייהו. אמר רבינא מיעוך ע"י הדחק איכא בינייהו. והלכה כרבנן. דדוקא במשנתינו פסק ר' יוחנן כרשב"ג אבל לא בברייתא. תנן התם וכמה שרייתם בפושרין מעת לעת. הכא מי בעינן מעת לעת או לא. בשרץ ונבלה דאקושי בעינן מעת לעת אבל דם דרכיך לא בעינן מעת לעת. או דלמא לא שנא. תיקו. וכיון דלא איפשיטא עבדינן לחומרא ואם נימוחו בתוך מעת לעת טמאה. וכן מסתברא דאי לא אמרינן מעת לעת אין גבול לדבר. ולקמן בפ' דם הנדה (דף נו.) תניא כמה שרייתם בפושרים יהודה בן נקוסא אומר מעת לעת. תחילתו אע"פ שאין סופו. רשב"ג אומר צריכין שיהו פושרין כל מעת לעת. ופסק ר"ח ז"ל הלכה כרשב"ג. ושיעור הפשרת המים כתב בעל העיטור ז"ל בפ' אלו טריפות (חולין דף נה:) גבי חרותא בידי שמים כשרה בידי אדם טריפה. מנא ידעינן. בקייטא מייתינן משיכלי חיורי ומלינהו מיא קרירי. ובסיתוא מייתינן משיכלי שחימי ומלינהו מיא פושרין ומנח להו בגווייהו מעת לעת אי הדרא בריא בידי שמים היא וכשרה ואי לאו טריפה. דמכאן ראיה דשיעור דפושרי דומיא דקרירי בקייטא. וכן כתב בשם ר"ת ז"ל שהשיב בתשובה דלמוד ערוך בידינו בקייטא אע"פ שהמעיינות צוננין מי נהרות רותחין שרואין פני החמה. אבל מעיינות הם בתחתיות ארץ. ומי נהרות המושכין חמין כמו פושרי ופוק חזי. הלכך פסק רב יהודה גאון דפושרין בימות החורף. אינן חמין מצונן בקיץ שעמדו מעט בבית בין של נהר בין של מעין שחום הבתים מחממתם כמו פושרין בימי החורף. וכן נראה לעינים ופושרין הוא כמו שבני אדם שותין פושרין ונותנין באזניהם כדאמרי' בפ' אין מעמידין (עבודה זרה דף כח:) הנהו מיא דצילי מיניה לא חמימי ולא קרירי אלא פושרים. וראיתי בחבור בעלי הנפש שחיבר הראב"ד ז"ל המפלת כמין קליפות וכמין שערות וכמין עפר כמין יבחושין אדומין תטיל למים פושרין כל מעל"ע אם נימוחו טמאה ואם לאו טהורה

דאמרינן כי לא נימוחו בריה הוא אבל הרואה דם יבש אע"פ שלא נימוח טמאה נדה. ורצונו לומר הא דשני רבא לא נימוחו בריה בפני עצמה היא דדוקא אהני השנויין במשנה שיצאו מן האשה כמין בריה קליפות ושערות ויבחושין וכן עפר נמי חשיב בריה. אבל בעיין איפשיטא מהא דקתני אם נימוחו טמאה אלמא דם היוצא יבש טמא אף על גב דלא קרינא ביה כי יזוב אלא דבהני אמרינן דצורתה מוכחת דכי לא נימוחו דבריה נינהו כמו שאמרו הרופאים. אבל דם יבש לא תלינן בבריה ואפילו לא נימוח טמאה. ורבי זרחיה הלוי ז"ל כתב ואני אומר דא ודא אחת היא. וראיה לדבר דקאמרי' בפרק דם הנדה (דף נד:) אימא הני מילי לח ונעשה יבש יבש מעיקרו מנלן. ותו הא דתנן המפלת כמין קליפה וכו' מנלן. יהיה ריבוייא הוא אלמא אידי ואידי חד דינא אית להו ומחד קרא קא נפקי ואם לא נימוח מנין היינו יודעין שהיה דם מעיקרו הלא זה הוא המפלת כמין עפר אדום שאם לא נימוח אני אומר בריה הוא ולפתיחת הקבר נמי לא חיישינן שבדבר קטן כזה אין בו פתיחת הקבר. תדע לך מדפריך הש"ס על מתני' דהמפלת כמין דגים וכו' נפלוג נמי רבי יהודה בהא. ומשני דלהך לישנא דאמר רבי יוחנן אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם במחלוקת שנויה ורבנן היא אבל אריש המפלת כמין קליפה וכו' לא פריך דלא שייך בהנהו פתיחת הקבר. וה"ר שלמה אדרת ז"ל הביא ראיה לדברי ראב"ד ז"ל מהא דתנן בפרק דם הנדה (שם.) דם הנדה ובשר המת מטמאין לחין ומטמאין יבשין וההיא יבשין מיירי אפילו בשאי אפשר לשרות ולחזור לכמות שהיה. דאי באפשר לחזור לכמות שהיה אפילו זוב וכל הני דתנן לקמן דאין מטמאין יבשין קתני לקמן שאם יכולין לשרות ולחזור לכמות שהיו מטמאין. ומתני' דדם הנדה איירי נמי שראתה אותו ביבש מעיקרו דאיתמר עלה יבש מעיקרו מנלן א"ר יצחק יהיה בהוויתו יהא ואימא הני מילי בלח ונעשה יבש יבש מעיקרו מנלן כלומר דמתניתין סתמא קתני אפילו יבש מעיקרו. ואמר ליה יהיה ריבוייא הוא כלומר כל מה שיהיה ואפילו יבש מעיקרו. אלמא דם יבש מעיקרו טמא ואיני מבין א"כ איך פירש אבל שכבת זרע והלא לא היה חלוק ביניהן ובין דם נדה אם לא דמתני' כבן נקוסא תחלתו אף על פי שאין סופו. ולראב"ד ניחא ואין נראה לי ראיה דאי מתני' איירי ביבש מעיקרו אמאי איצטריך לאתויי ותו הא דתנן המפלת כמין קליפה היינו דמתני' דם הנדה מטמא יבש אלא ודאי הכי פירושא יבש מעיקרא מנלן וכי תימא אין הכי נמי דיבש מעיקרו טהור ומתני' איירי בלח ונעשה יבש ככל הני דתנן במתני' ותו הא דתנן המפלת כמין קליפה וכו' אלמא יבש מעיקרו טמא היכא דנימוח ומשני יהיה ריבוייא הוא ודוקא היכא דנימוח. וכן פי' ר"י לקמן דמתני' איירי בלח מעיקרו ועוד הביא ראיה מדר"י אמר שמואל דמוקי פלוגתייהו דר"י ורבנן בהמפלת

חתיכה בחתיכה של ד' מיני דמים דר"י סבר דם הוא שקרש ונעשה חתיכה. והיכי פליגי רבנן עליה יטילוה למים אם נימוחה טמאה. וגם ליתני בדרבי יהודה כשהטילוה למים כדתני (ר' יהודה) גבי המפלת כמין קליפה וכו' אלא ודאי לרבי יהודה אפילו לא נימוח טמאה ונראה לי דאינה ראיה דאין הכי נמי דהוה מצי לאקשויי הא לדרב יהודה אלא שסותר דבריו מתוך הברייתא שנחלקו אף בירוקה ולבנה:

הלכה ד

מתני' המפלת כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים אם יש עמהן דם טמאה ואם לאו טהורה. המפלת כמין בהמה חיה ועוף בין טמאין בין טהורין אם זכר תשב לזכר ואם נקבה תשב לנקבה. ואם אינה יודעת מהו תשב לזכר ולנקבה דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים כל שאינו מצורת האדם אינו וולד המפלת שפיר מלא דם מלא מים מלא גנונים אינה חוששת לוולד ואם היה מרוקם תשב לזכר ולנקבה. המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה. לא שהשליא וולד אלא שאין שליא שאין עמה וולד. המפלת ואין ידוע מה הפילה תשב לזכר ולנקבה. המפלת ואין ידוע אם וולד היה אם לאו תשב לזכר ולנקבה ולנדה:

גמ' ואין להאריך בדברים הללו שאין אנו בקיאין בדורות הללו בגווני שפיר ובשיעור שליא הלכך חוששין בהן מספק כדקאמר שמואל (דף כה:) לחוש חוששת. ימי טהרה לא יהבינן לה עד שישעיר. הלכך כל נשי דידן האידנא ספק יולדות בזוב הן כחומר בנות ישראל שהחמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים. לפי שאין בקיאין מתי עומדות בימי זיבות או בימי נדות הלכך כולן ספק יולדות בזוב הן וצריכות שבעה נקיים מלבד ימי טומאת לידה כמו שאבאר לקמן (פ"י סי' ו) וימי טוהר לא יהבינן לה במקום שנוהגים האידנא לבעול על דם טוהר עד שיתברר שנגמר צורת הוולד. ואם ילדה וולד של קיימא ואח"כ יצתה השליא אין חוששין לולד אחר אלא תולין את השליא בוולד עד כ"ג יום ואם יצתה השליא תחלה אין תולין אותה בוולד. ואם הפיל נפל ושליא קשורה בו אין חוששין לולד אחר. אינה קשורה בו הריני מטיל עליה חומר שני וולדות שמא נימוח שפיר של שליא זו ונימוחה שלייתו של שפיר זו :

הלכה ה

ובמקומות שבועלין על דם טוהר צריכין לפרוש ליל ארבעים ואחד לזכר וליל שמונים [ואחד] לנקבה ואפילו לא תראה. דמתוך שהורגלה לשמש כל ימי טוהר ואפילו תראה חיישינן שמא גם עתה תראה ולאו אדעתה. לכן יודיענה בעלה שהוא פורש ממנה לילה זו בשביל שכלו ימי טוהר שלה. והכי אמרינן בפרק ערבי פסחים (פסחים דף קיג:)

היושבת על דם טוהר אסורה לשמש וכמה אמר רב עונה ופירש"י לילה אחת כדפרישית. ובשם רבותיו פירש לילה ויום וכתב דאין נראה לו פירוש רבותיו דבכל דוכתי אמרינן דעונה אחת הוי לילה אחת או יום גבי פרישת עונה אחת סמוך לווסתה (לעיל פ"א סי' ב) וגבי מי שהיו גתיו ובית בדיו טמאין (לקמן דף סה): הדרן עלך המפלת

פרק ד

הלכה א

בנות כותים נדות מעריסתן. והכותים מטמאין משכב תחתון כעליון מפני שהן בועלי נדות והן יושבות על כל דם ודם:

גמ' תניא אם הן יושבות על כל דם ודם תקנה גדולה היא להם. אלא שרואות דם אדום ומשלימתו לדם ירוק. דבר אחר יום שפוסקת בו סופרות למנין שבעה. מתקיף לה רב דימי בר חמא ותספרון ואנן נמי נספריה. דקיימא לן מקצת היום ככולו אמר רבא א"כ שכבת זרע דסתרה בזיבה היכי משכחת לה והא מקצת היום ככולו. אי דחזיא בפלגא דיומא הכי נמי. הכא במאי עסקינן כגון דחזאי סמוך לשקיעת החמה. ולימא ליה לקרא כי כתיב סמוך לשקיעת החמה הוא דכתיב. אין על כרחיך שבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה. האי דיחויא בעלמא דדחיק רמי בר חמא לאוקמי לתיובתיה ולאו עיקר הוא. ואיהו גופיה לא סבירא ליה הכי אלא דמתמה ואנן נמי נספריה. ולא היה יודע טעמו של התנא למה אינה סופרת יום שפוסקת בו. ולקמן נמי בפ' בתרא (דף סט.) אמרינן אטו רב ככותאי אמרה לשמעתיה דאמרי יום שפוסקת בו סופרתו למנין שבעה: בעי (מיניה) רמי בר חמא פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה רואה הויא וסתרה או דלמא נוגעת הוי ולא סתרה. אמר רבא לפום חורפא שבשתא. נהי נמי דרואה הויא וסתרה כמה תסתור תסתור שבעה דיה כבועלה. תסתור יום אחד ואחר תטהר אמר רחמנא אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם ולטעמיך זב גופיה היכי סתר לטהרתו אמר רחמנא שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן אלא מאי אית לך למימר שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן הכא נמי שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן. נראה שדברי רבא נדחו כי אין להשיב על זה ובעיא דרמי בר חמא לא איפשטא. הלכך יש להחמיר בפולטת וסותרת יום אחד. וכן לקמן בפרק יוצא דופן (דף מב.) בעא מיניה רב שמואל בר ביסנא מאביי פולטת שכבת זרע רואה הויא או נוגעת הויא למאי נפקא מינה לסתור בזיבה ולטמא במשהו. אמר ליה רואה הויא אתא ושייליה לרבא וא"ל רבא רואה הויא ולרב יוסף וא"ל רואה הויא אפי' לר"ש ולרבנן פשיטא להו דרואה הוי ונראה

דרבא גופיה הדר ביה שהקשה על דבריו ולא מצא תשובה ואע"ג דלקמן בפירקין (דף לז.) גבי ימי לידה דאמר אביי אינה סותרת ואינה עולה ורבא אמר אינה סותרת ועולה ואמר רבא מנא אמינא לה ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן ואביי אמר שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן מכלל דרבא מקפיד אפי' על הפסקת טומאה אחרת. י"ל דטומאת לידה חשיבא ליה כטומאת זיבה. משום דמטמאה שבעת ימים ועושה משכב ומושב. אבל מטומאת קרי אפשר שחזר בו. הלכך כל אשה צריכה ליזהר שלא תתחיל לספור ז' נקיים עד יום ה' לשימושה כגון אם שמשה במוצאי שבת אינה מתחלת לספור ז' נקיים אלא ביום חמישי. דקי"ל כרבנן דאמרי בשבת בפרק ר"ע (שבת דף פו.) דשש עונות שלימות בעינן לפליטה. דאין שכבת זרע מסרחת אלא לאחר שש עונות שלימות. הלכך כששימשה במוצאי שבת אם תפלוט בליל רביעי קודם עת שימושה במוצאי שבת עדיין היא עומדת בתוך ו' עונות לשימושה ואם פלטה סותרת הלכך יום חמישי יהיה ראשון לספירתה. אמנם אם תרצה להתחיל ספירתה מיד ממחרת ראייתה תקנח יפה במוך או בבגד דק להפליט כל הזרע אי תרחץ במים חמין ויפליטו המים חמין כל הזרע. וכן תנן בפ"ה דמס' מקואות האשה ששמשה וירדה וטבלה ואח"כ כבדה הבית הרי היא כאילו לא טבלה. ומשמע הא אם כבדה הבית קודם טבילה לא חיישינן תו לפליטה. ואמרינן בפ' אלמנה לכ"ג ביבמות (דף סט:) בת כהן שנשאת לישראל ומת בעלה טובלת ואוכלת בתרומה לערב. ולקמן (דף מא:) אמרי' אמר רבא משמשת כל ג' ימים אסורה לאכול בתרומה א"א לה שלא תפלוט אלא ודאי הא דיבמות איירי כשכבדה את הבית וכן מוכח בשבת פ' ר' עקיבא (שבת דף פו.) דמהני כיבוד להפליט הזרע. וכן לקמן בפ' בא סימן (דף נד.) גבי הרואה יום אחד טמא ויום אחד טהור משמשת שמיני ולילו וארבע לילות מתוך י"ח יום. ומוכח התם דמשמשת בלילה ורואה למחר ושומרת יום כנגד יום וטובלת לערב וטהורה. ואין להקל מהא דאמר בפרק יוצא דופן (דף מא:) אי דאזלת בכרעה [דלמא] בהדי דאזלה שדיתיה. ויסמכו על זה שהולכות משעת תשמיש עד הלילה כדי שיפליטו. דהכי פירושא בכרעה דלמא בהדי דאזלה שדיתיה ופלטה. ואמאי אמר רבא אי אפשר שלא תפלוט חיישינן איבעי ליה למימר ומוקי לה כשהטבילוה במטה ולא הלכה הלכך לא פלטה. אבל אינו ברור שתפלוט הכל ע"י הילוך. ור"ת פי' דרמי בר חמא לא מיבעי ליה אלא באשה שבא עליה זב. דהא אמרי' (שם) דיה כבועלה ובועלה לא סתר אלא משום דכתיב ביה זיבה. ולא נהירא דהא מקרא נפקא לן לקמן בפרק יוצא דופן (דף מב:) דרואה הויא. ולי נראה דקשה לפירושו מהא דמיבעיא לן לקמן אי רואה הויא מדאחמור רחמנא אבעלי קריין

בסיני. ועוד מדפריך (לקמן ד' מא:) אמילתיה דר' שמעון מקרא דורחצו במים וטמא עד הערב אלמא בכל פולטת איירי. ועוד דקאמר לקמן (ד' מב:) אפילו לרבי שמעון לא אמרו דיה כבועלה אלא לטמא בפנים כבחוץ. אבל לסתור ולטמא במשהו רואה הויא אלמא דעדיפא מבועלה לענין סתירה והראב"ד ז"ל כתב בתשובה שלא אמרו פולטת שכבת זרע שסותרת אלא לטהרות בלבד אבל לבעלה אינה סותרת. מדאמר לקמן (ד' לז.) גבי קושי דבר הגורם סותר ושאין גורם אינו סותר. ופולטת אינה גורמת טומאה לבעלה אינה סותרת לבעלה. דבריו תמוהים היאך תסתור לחצאין. שעלו לה ימי ספירתה לבעלה וטהורה לשמש ואסורה לטהרות ולקודש ולמקדש. ועל בעיא (ד' לז.) דקושי מהו שתסתור בזיבה דבר המטמא סותר או דלמא דבר הגורם סותר פירש"י וקרי אע"פ שאינו גורם זיבה גורם מיהא טומאת יום אחד הלכך סותר יום אחד. וכן נמי תני (שם) אבוה דרבי אבין מה גרם לו זובו ז' לפיכך סותר ז'. מה גרם לו קריו יום אחד לפיכך סותר יום אחד. ועוד הביא ראיה מדתני (לקמן ד' סז:) ר"ש אומר ואחר תטהר אחר מעשה תטהר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שלא תבוא לידי ספק (נדה) אלמא אי לאו חששא דשמא תראה דם לאחר תשמיש משמשת והולכת ואינה חוששת שמא תפלוט שכבת זרע. ולא מסתבר שלא התירה תורה אלא על מנת שלא תתהפך ולא תלך כלל אחר תשמיש כל היום. ובפ' המפלת (ד' כט:) גבי טועה אמר בעשרים וחד תשמש. ונ"ל שאינה ראיה דפולטת אינה סותרת יום אחרון. דודאי דם בזבה וזיבה בזב שסותרין כל המנין סותרין עד ערב יום ז' אבל פולטת שכבת זרע שאינה סותרת אלא יום אחד אם פלטה אחר שספרה מקצת היום שוב אינה סותרת. דעיקר סתירת שכבת זרע הוא משום דלא מיקרו נקיים. וכיון שספרה מקצת יום וטהרה לבעלה כבר שלמו הנקיים ושוב אין שכבת זרע סותרת. וכן זב נמי שרואה קרי בשביעי. וסעד לדבר מדתנן בפ"ק דזבים הרואה קרי ביום השלישי לספירת זובו ב"ש אומרים סותר שני ימים שלפניו וב"ה אומרים לא סתר אלא יומו כו'. ומודים ברואה ברביעי שלא סתר אלא יומו ברואה קרי אבל אם רואה זוב אפילו ביום שביעי סותר את שלפניו. מכלל שזה החילוק יש בין זוב לקרי שזוב סותר ביום ז' אבל קרי אינו סותר ביום שביעי. אע"פ שיכולני לפרש דה"ק דזוב אפי' בשביעי סותר הכל וקרי אף ברביעי אינו סותר אלא יומו. ומיהו גם בז' סותר את יומו. מיהו מסתבר טפי כדפרישית דמהו שהזכיר ביום הז' היינו משום שיש חילוק בין זוב לקרי בראיית יום שביעי. ושוב מצאתי כדברי בשם ה"ר יונה ז"ל והביא ראיה מדם נדה דאינו סותר אף לדברי ב"ש דאית ליה שימור באחד עשר כדאיתא בסוף מכילתין. כ"ש קרי שאינו סותר אחר טהרה. ונכון להחמיר כדברי ר"י וכן נוהגין בצרפת ובאשכנז:

איתמר רב אמר מעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו. לוי אמר שני מעיינות הם. נסתם הטמא נפתח הטהור נסתם הטהור נפתח הטמא מאי ביניהו שופעת מתוך ז' לאחר שבעה מתוך ארבעה עשר לאחר ארבעה עשר מתוך ארבעים לאחר ארבעים מתוך שמונים לאחר שמונים. לרב רישא לקולא וסיפא לחומרא וללוי רישא לחומרא וסיפא לקולא. והלכתא כוותיה דרב בין לקולא בין לחומרא. תניא רבי מרינוס אומר אין לידה סותרת בזיבה. איבעיא להו מהו שתעלה. אביי אמר אינה סותרת ואינה עולה רבא אמר אינה סותרת ועולה. ופסק בעל הלכות כרבא כדקיימא לן בכל מקום הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם וכן כתב רב סעדיה וכן בשאלתות דרב אחאי [פ' תזריע סי' פו]. וכן [פסקו] ר"ח ורב אלפס ז"ל. ורש"י כתב בתשובה דאביי ורבא אליבא דרבי מרינוס פליגי. ולפי דבריו אינהו מצו סברי כמסקנא דסוף בא סימן דעולין. וכן פירש"י בכל מקום ל' דיע"ל קג"ם הוא לחי העומד מאליו. אבל ר"י ז"ל פירש דהלכה כאביי ויומי לידה היינו ל' דיע"ל קג"ם. והתוספות דחו כל ראיותיו ודברי הגאונים עיקר:

הלכה ב

הלכך נשי דידן שהחמירו לישב ז' נקיים על כל ראיותיהם כולן יולדות בזוב הן וצריכין שבעה נקיים וימי לידה אם לא ראתה בהן עולין לה לשבעה נקיים. ויולדת נקבה שהיו ימי השבוע ראשון נקיים וראתה בשבוע שניה אינה סותרת. אע"פ שדם לידה סותר אפי' לרבא דדוקא ימי [לידה] שאינה רואה בהם הוא דקאמר עולין הכא אינה סותרת כיון שראתה אחר ספירת ז' נקיים אע"פ שהדם טמא וראיה מדקאמר הש"ס (לעיל ד' לו.) ת"ש יולדת בזוב שספרה ולא טבלה וראתה הלכו ב"ש לשיטתן וב"ה לשיטתן בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא משום הכי מטמא לח ויבש. אלא ללוי דאמר שני מעיינות הן אמאי מטמא לח ויבש. אמר לך לוי אנא דאמרי כתנא דשוין. ואי בעית אימא בשופעת. והא ספרה קתני. הכא ביולדת נקבה בזוב עסקינן ושבוע קמא פסק שבוע בתרא לא פסק וקסבר ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבתה אלמא שאין ראיית שבוע בתרא סותרת ספירת שבוע קמא ויש ללמוד מכאן דגם זבה דעלמא שספרה שבעה נקיים ולא טבלה וראתה שאינה סותרת אע"פ שנעשית נדה בראיה זו טובלת לנדתה ועלתה לה טבילתה אף לזיבתה אע"פ שיש לחלק דשאני הכא דראיה זו דימי לידה אינה גורמת לה לא נדות ולא זיבות. מ"מ נראה שאין לחלק דמסתברא שאין סתירה אלא בימי הספירה כדאמרי' אחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם. אבל לא איכפת לן אם יש טומאה אחר הספירה קודם הטבילה והאידנא אין נפקותא בספק זה דעל כל ראייה שתראה צריכה שתשב שבעה נקיים אבל בספק ראשון [יש נפקותא]

ביולדת בזוב אפילו ראתה בשבוע שני טובלת אחר ארבע עשר אפילו לא פסקה. דקי"ל מעין אחד הוא התורה טימאתו והתורה טהרתו ומותרת לבעלה במקום שנהגו לבעול על דם טוהר: הדרן עלך בנות כותים

פרק ה

הלכה א

יוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה. ואין חייבין עליו קרבן רבי שמעון אומר הרי הוא כילוד. כל הנשים מטמאות בבית החיצון:

גמ' הי ניהו בית החיצון. א"ר יוחנן עד בין השינים. תני רבי זכאי עד בין השינים ובין השינים עצמן כלפנים. במתניתא תנא מקום דישה. מאי מקום דישה אמר רב יהודה מקום שהשמש דש:

הלכה ב

מתני' בת אחת עשרה שנה ויום א' נדריה נבדקין בת י"ב שנה ויום אחד נדריה קיימין ובודקין כל י"ב. בן י"ב שנה ויום אחד נדריו נבדקין. בן י"ג שנה ויום אחד נדריו קיימין ובודקין כל י"ג קודם הזמן הזה אע"פ שאמרו יודעין אנו לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו אין נדריהן נדר ואין הקדשן הקדש לאחר זמן הזה אע"פ שאמרו אין אנו יודעין לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו נדריהן נדר והקדשן הקדש:

גמ' איבעיא להו תוך הזמן שהוא שנת שתים עשרה לתינוקת ושנת שלש עשרה לתינוק אם הביאו סימנים כלפני הזמן או כלאחר הזמן ופסק רבא הלכתא תוך הזמן כלפני הזמן. ואינה גדולה עד שתביא שתי סימנים מי"ב שנה ואילך. ואם נראו בה שערות קודם שתים עשרה אינה גדולה עד שתביא שתי שערות אחרות משתהיה בת שתים עשרה. אמר רבא קטנה כל שתים עשרה ממאנת וחולצת. מכאן ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת. הא גופא קשיא אמרת אינה ממאנת אלמא גדולה היא ואי גדולה היא תחלוץ. וכי תימא מספקא ליה. והא אמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים ה"מ בסתמא אבל היכא דבדקוה ולא אשכחנא שתי שערות לא. אי הכי תמאן. חוששין שמא נשרו. הניחא למאן דאמר חוששין אלא למאן דאמר אין חוששין מאי איכא למימר. אפי' למאן דאמר אין חוששין ה"מ לענין חליצה אבל לענין מיאון חיישינן. מכלל דלמ"ד חוששין חולצת והא חוששין בעלמא קאמר אלא לעולם דלא בדקוה ולענין חליצה חיישינן. וכי קאמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעיא

בדיקה אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא חוששין שמא נשרו והני מילי דקדיש תוך זמן ובא עליה אחר זמן דהוי ספיקא דאורייתא אבל מעיקרא לא:

הלכה ג

מתני' משל משלו חכמים באשה. פגה בוחל וצמל. פגה עודה תינוקת. בוחל אלו ימי הנעורים. בזו ובזו אביה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה. צמל כיון שבגרה שוב אין לאביה רשות בה. איזהו סימנים רבי יוסי הגלילי אומר משיעלה הקמט תחת הדד ר"ע אומר משיטו הדדין בן עזאי אומר משישחיר הפטמה. רבי יוסי אומר כדי שיתן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהה לחזור. פירש"י דהני סימנין אצמל קאי ומתוך זה הוצרך לפרש הא דקאמר רבי יוסי בגמרא בברייתא משתקיף העטרה היינו שיעורא דמשיתן ידו על העוקץ דמתני'. וקשה לפירושו דלמה שינה רבי יוסי לשונו. ואי אתי לאשמועינן דהני תרי סימנים כהדדי נינהו ה"ל להש"ס לפרושי ועוד דכולהו תנאי דגמרא לא אמר חדא מינייהו שיעורא דמתני' ועוד דא"כ בבוחל לא יהיב תנא סימנא ולקמן תנן בא סימן התחתון עד שלא בא העליון והיינו סימן בוחל. ועוד תניא ג' סימנין נתנו חכמים באשה בוחל מלמעלה בידוע שהביאה שתי שערות אלמא שיש סימן למעלה בבוחל שנשתנית בו מפגמה. ופירש ר"ת ז"ל דסימנים דמתני' אבוחל קיימי. ותנאי דגמרא מפרשי סימני בגרות:

גמ' אמר שמואל לא שעלה הקמט ממש אלא שתחזיר ידיה לאחוריה ונראה כמי שעלה הקמט תחת הדד. שמואל בדק באמתיה ויהיב לה ד' זוזי דמי בושתה. שמואל לטעמיה דאמר שמואל לעולם בהם תעבודו לעבודה נתתים ולא לבושה רבה מיחד להו בהדי עבדי רב נחמן מחליף להו. רב ששת מסר להו לערבאי ואמר להו אזדהרו מבני ישראל מכאן משמע דשפחה מותרת בעובד כוכבים. וה"ה דעבד מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליו משום נשג"א. ואע"ג דאיסור נדה ואשת איש שייכי בעבד מן התורה. ובשילהי מסכת ע"ז (דף עו:) דאמר ליה שבור מלכא לבטי אידכר מאי עבדת באורתא פירש"י ששלחו לו זונה כדרך הערביים וקבלה. היה אומר ר"ת שאין להחשיבו כרשע בכך דמותר היה בה דעבד היה כדאמרינן בקדושין (דף ע:) בטי ברמות רוחיה לא קיבל גיטא דחירותא. רבי יוסי אומר כדי שיהא נותן ידו על העוקץ. אמר שמואל עוקצו של דד. תנו רבנן אלו הן סימני בגרות. רבי אלעזר בר צדוק אומר משיתקשקשו הדדין. רבי יוחנן בן ברוקה אומר משיכסיף ראש החוטם. משיכסיף אזקנה לה. אלא אמר רב אשי משיפצל ראש החוטם. רבי יוסי אומר משתקיף העטרה רבי שמעון אומר משיתמעך הכף. וכן היה רבי שמעון בן יוחאי אומר ג' סימנים נתנו חכמים באשה וכנגדן מלמעלה. פגה מלמעלה בידוע

שלא הביאה שתי שערות. בוחל מלמעלה בידוע שהביאה ב' שערות. צמל מלמעלה בידוע שנתמעך הכף. מאי כף אמר רב הונא מקום תפוח יש באשה למעלה מאותו מקום כיון שמתגדלת מתמעך. שאלו את רבי הלכה כדברי מי. אמר להם הלכה כדברי כולן להחמיר ורבי יוחנן וסביא דאמרי תרווייהו הלכה כדברי כולן להחמיר שאם הביאה אחד מן הסימנין הללו מחזקינן לה בוגרת להחמיר שאם קדשה עצמה בחיי אביה קדושיה קדושין וצריכה גט. ואם קדשה אביה לאחר צריכה גם הימנו גט עד שתביא כולן. וגם אין אביה מפר נדריה משהביאה אחד מהן:

מתני' בת כ' שנה שלא הביתה שתי שערות יביאו ראיה שהיא בת כ' שנה והיא איילונית לא חולצת ולא מתיבמת. בן כ' שנה שלא הביא שתי שערות יביאו ראיה שהוא בן כ' והוא הסריס לא חולץ ולא מיבם אלו דברי ב"ה. ב"ש אומר זה וזה בני י"ח ר' אליעזר אומר הזכר כדברי ב"ה והנקבה כדברי ב"ש שהאשה ממהרת להביא לפני האיש:

גמ' ורמינהו אחד לי בן ט' שנים ויום אחד ואחד בן כ' שנה שלא הביאו שתי שערות פי' דינם שוה לענין ביאתן. א"ר נחמן בר יצחק והוא שנולדו בו סימני סריס. אמר רבא דיקא נמי דקתני והוא הסריס ש"מ וכי לא נולדו בו סימני סריס עד כמה. תני ר' חייא עד רוב שנותיו. כי אתו לקמיה דר' חייא אי כחיש אמר להו אבריוהו. ואי בריא אמר להו אכחשוהו דהני סימנין זימנין דאתי מחמת כחישותא וזימנין דאתו מחמת בריאותא. אמר רב הלכתא בכוליה פירקין מעת לעת ועולא אמר דתנן תנן דלא תנן לא תנן. כלומר שנת כ' שלא שנינו בה ויום אחד לא בעינן מעת לעת. והלכתא כעולא דתניא כוותיה ר' יוסי בן כיפר אומר משום ר"א שנת כ' שיצאו ממנה ל' יום הרי היא כשנת כ' לכל דבריה ואמר רב יצחק בר נחמני אמר ר"א מסתברא כר' יוסי בן כיפר מדכולהו פירקין קתני יום א' והכא לא קתני ש"מ מסתבר כוותיה: הדרן עלך יוצא דופן

פרק ו

הלכה א

בא סימן התחתון עד שלא בא העליון. או חולצת או מתייבמת. בא העליון עד שלא בא התחתון. אף על גב שאי אפשר ר' מאיר אומר לא חולצת ולא מתייבמת וחכמים אומרים או חולצת או מתייבמת. מפני שאמרו אפשר לבוא התחתון עד שלא בא העליון. אבל א"א לעליון לבוא עד שלא יבא התחתון:

גמ' אע"פ שאי אפשר והלא בא בא לר"מ אע"פ שאי אפשר לרבנן וליתני בא העליון עד שלא בא התחתון ואנא ידענא משום דלא אפשר הוא. אי לא תנא אע"פ שאי אפשר ה"א

דרוב נשים התחתון אתי ברישא ומיעוט עליון ור"מ לטעמיה דחייש למיעוטא [ורבנן לטעמייהו דלא חיישי למיעוטא] וה"מ בסתמא אבל היכא דבדקו ולא אשכחן אימא מודה ליה רבנן לר"מ דעליון קדים ואתי קמ"ל דאי אפשר אלא ודאי תחתון אתא ומינתר נתר. והלכתא כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים. דכ"ע מיהת אתחתון סמכינן מנא ה"מ אמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא איש או אשה אשר יעשו מכל חטאות האדם השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה. מה איש בסימן אחד אף אשה בסימן אחד. ואימא או האי או האי כאיש מה איש תחתון ולא עליון אף אשה תחתון ולא עליון. תניא נמי הכי א"ר אלעזר בר' צדוק כך היו מפרשין ביבנה ואמרו כיון שבא תחתון שוב אין משגיחין בעליון:

הלכה ב

ת"ר כל הנבדקות נבדקות על פי נשים. וכן היה ר"א מוסר לאשתו ור' ישמעאל מוסר לאמו. ר' יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן תוך הפרק אין נשים בודקות אותן שאין משיאין ספיקות על פי נשים. רש"א אף תוך הפרק נשים בודקות אותן. ונאמנות נשים להחמיר אבל לא להקל. כיצד גדולה היא שלא תמאן קטנה היא שלא תחלוץ. אבל אינה נאמנת לומר קטנה היא שתמאן וגדולה היא שתחלוץ. הא דקאמר נאמנת לומר גדולה היא שלא תמאן תימה מאי אהני נאמנות דידה. בלא בדיקה נמי לא ממאנת דחיישינן שמא הביאה סימנין לר"י תוך הפרק לר"ש אחר הפרק ותו אפילו אי אמרה ליכא שערות לא מהימני כדקתני סיפא שאינה נאמנת לומר קטנה היא שתמאן כל שכן דאי אמרה דאיכא שערות שלא תמאן. י"ל דנפקא מינה דאי אמרה איכא שערות ואחר כך בדקוה אנשים ואמרו דליכא שערות אהני נאמנותה דלא תמאן דאימור נשרו. ואי לאו דיבורה הוה ממאנת דאפי' למ"ד חוששין שמא נשרו ה"מ לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא אבל תוך הפרק לא. וכן לאחר הפרק לר"ש דלית ליה חזקה דרבא. אמר מר רבי יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותה. בשלמא לפני הפרק בעיא בדיקה דאי משתכחי לאחר הפרק אימור שומא נינהו אלא לאחר הפרק למה לי בדיקה והאמר רבא קטנה משהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים. כי אמר רבא חזקה למיאון. אבל לחליצה בעיא בדיקה. תוך הפרק אין נשים בודקות אותה קסבר תוך הפרק כלאחר הפרק לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא סמכינן אנשים ובדקו נשים. תוך הפרק דליכא חזקה דרבא לא סמכינן אנשים ולא בדקו נשים. הא דקאמרינן בעיא בדיקה דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו לאי דוקא קאמר בעיא בדיקה דה"ה אם לא בדקוה לפני הפרק ובדקו לאחר הפרק ומצאו סימנין אין לנו

לחוש שמא לפני הפרק הוי ושומא נינהו. וכן מוכח בפירוש דקאמר ואי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו דמשמע משום שראו אותה שהיו בה לפני הפרק לכך אינה חולצת הא לא ראו אותה קודם אין לחוש. וכן בשילהי מצות חליצה (יבמות דף קה:) הא דא"ל ר' לאבדן זיל בדקה ומסתמא לא בדקוה לפני הפרק וכן בפ' מי שמת (בבא בתרא דף קנה.) גבי בני ברק דקאמר מהו לבדקו. אלמא אי אשכחן בה סימנין לא אמרינן לפני הפרק באו ובעיא בדיקה דקאמר הכא היינו דמהני בדיקותיה. ומיהו אפילו אם תמצא לומר דחיישינן שמא לפני הפרק באו היכא דחזינן ריבוי שערות לא חיישינן שמא כולן לפני הפרק באו. ר"ש אומר אף תוך הפרק נשים בודקות אותה קסבר תוך הפרק כלפני הפרק. ובעיא בדיקה דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו. ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל הא מאן קתני לה. אב"א רבי יהודה. אתוך הפרק. ואי בעית אימא ר' שמעון ולאחר הפרק. ולית ליה חזקה דרבא הלכך לא מהימני נשים אלא להחמיר אבל לא להקל:

הלכה ג

פסק ר"ח ז"ל דהלכה כר"ש דתוך הפרק כלפני הפרק כדמוכח לעיל בפרק יוצא דופן (דף מו.) דמסיק תיובתא למ"ד תוך הזמן כלאחר הזמן ולא חשש לומר דסבר כתנא דשמעתין דאמר תוך הפרק כלאחר הפרק. וכן רבא פסק לעיל הלכתא דתוך זמן כלפני זמן ומתוך כך פסק דאין הלכה כרבא דאמר חזקה הביאה סימנים. דהא ר"ש דהלכתא כוותיה אמרינן דלית ליה חזקה דרבא. ועוד אמרינן בפ' מי שמת (בבא בתרא דף קנו.) בודקין לקדושין ולגירושין ולחליצה ולמיאונין. ואין נראה ראיה מזה הפסק דלא כרבא. דאע"ג דקי"ל כר"ש בהא דתוך הפרק כלפני הפרק. אפשר דאין הלכה כמותו בהא דלית ליה דרבא. דתרי מילי נינהו. דהא רבא גופיה פסק לעיל הלכתא תוך זמן כלפני זמן ודרב נחמן דמי שמת ליתא מקמיה דרבא דבתרא הוא והלכתא כוותיה וכ"כ רב אלפס ז"ל דקי"ל כחזקה דרבא מדפריך מינה לר' יהודה ושני כי קאמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעי בדיקה ואי לאו דהלכה לא מותבינן מינה תיובתא. ועוד דקי"ל דר' יהודה ור"ש הלכה כר"י וכיון דר' יהודה אית ליה חזקה דרבא ממילא שמעינן דחזקה דרבא הלכה היא. וכל שכן דסתם מתני' ור"א ור' ישמעאל ורבי יהודה כולהו קיימי בחדא שיטתא. וסבירא להו דלאחר הפרק נשים בודקות. אותן דאיכא חזקה דרבא. והו"ל ר"ש יחיד כנגד רבים וקי"ל דאין הלכה כיחיד במקום רבים. ואע"ג דקי"ל כר"ש בתוך זמן כלפני זמן לא אמרינן כיון דהלכתא כוותיה בהא הלכתא נמי כוותיה בהא. דלאו מילין דתלויין בהדדי נינהו כדפרישית לעיל דרבא דאמר חזקה הביאה סימנים איהו גופיה

פסיק לעיל הלכתא תוך זמן כלפני זמן. והואיל וכן היכי גמרינן מינה חזקה דרבא אלא ודאי טעמא פריכא היא וליכא למיסמך עליה. אלא מדר' יהודה אית ליה חזקה דרבא וקי"ל ר"י ור"ש הלכה כר"י שמעינן דחזקה דרבא הלכה היא. וכ"ש דלא איתברר לן דר"ש לית ליה חזקה דרבא אלא בדרך אפשר וי"ל דהא דאמר דלית ליה חזקה דרבא ה"ק האי מאן קתני לה אבע"א ר"י ותוך הפ' ואבע"א ר"ש ואחר הפ' ולית ליה חזקה דרבא וכיון דאפשר דר"י קתני ואתוך הפרק לא אתברר לן דר"ש לית ליה חזקה דרבא ומ"מ בין דס"ל לר"ש חזקה דרבא בין דלא ס"ל הלכה היא מהני טעמי דאמרן הלכך כל הנבדקות נבדקות ע"פ נשים בין לחליצה בין למיאונין דסמכינן אחזקה דרבא והא דאמר ר"נ אמר שמואל בודקין לגיטין ולקידושין לחליצה ולמיאונין ודאי איכא לאקשויי אדרבא דאמר קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנין א"כ הא דאמר ר"נ אמר שמואל בודקין למיאונין וקי"ל הלכתא היא היכי משכחת לה. אי קודם זמן ותוך זמן הא קי"ל דשומא נינהו ולא עבדינן בהו עובדא. ואי לאחר זמן והא אמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים. ואע"ג דבדקנוה לאחר זמן ולא אשכחן בה מידי הא איפסיק הלכתא דחוששין שמא נשרו. וא"כ הא דאמר ר"נ: אמר שמואל בודקין למיאונין היכי משכחת לה. אנן עייניען בה ואשכחן פירוקא בסייעתא דשמיא. והדין הוא פירוקא דהך קושיא. הא דאיפסיקא הלכתא חוששין שמא נשרו לא איפסיק אלא היכא דקדיש תוך הזמן ובעל לאחר זמן דהוה ליה ספיקא דאורייתא. אבל היכא דלא בעל לאחר זמן דהוו להו נשואין דרבנן לא אמרינן חוששין שמא נשרו ולא אמר רבא דלא בדקינן לה דלא אמר רבא חזקה הביאה סימנין אלא לענין איסור דאורייתא דעבדינן לחומרא ולא בדקינן דחיישינן שמא נשרו. אבל בספיקא דרבנן בדקינן ואי משכחינן שתי שערות לא ממאנת [דהוי לה גדולה] ואי לא משכחינן שתי שערות לא חיישינן שמא נשרו אלא אמרינן קטנה היא וממאנת. והייינו דאמר ר"נ אמר שמואל בודקין למיאונין היכא דקדיש לפני זמן או תוך זמן ובעל תוך זמן ולא בעל אחר זמן דלאו נישואין דאורייתא נינהו אלא נישואי דרבנן נינהו וקשה לר"ת ז"ל על כל הני דמפרשי דתוך הפרק ותוך הזמן חדא מילתא נינהו חדא אמאי קרי ליה לעיל תוך זמן והכא קרי ליה תוך הפרק ועוד דפרק משמע סמוך לגדלות ממש כי ההיא דשבת פ' המוציא (ד' פ:) בנות ישראל שהגיעו לפירקן וביבמות פ' הבא על יבמתו (יבמות ד' סב:) ומשיאן סמוך לפירקן ועוד אמאי איתותב לעיל מאן דאמר תוך זמן (הפרק) כלאחר זמן (הפרק) כיון דפליגי ביה תנאי הכא. ופר"ת ז"ל דפליגי ביום אחרון של שנת י"ב [ויום אחד] לנקבה וי"ג [ויום אחד] לזכר ואותו יום [אחד] קרוי תוך הפרק דלר' יהודה הוי

זמן הבאת שתי שערות מתחלת היום ולר"ש בסוף היום וכה"ג אשכחן פלוגתא בעשרה יוחסין (ד' עט.) גבי קדשה אביה בדרך וקדשה היא עצמה בעיר דפליגי ביומא דמשלם שית. והלכה כר' יהודה לגבי ר"ש כדאיתא בפרק מי שהוציאוהו (עירובין ד' מו.):

הלכה ד

מתני' תינוקת שהביאה שתי שערות חייבת בכל מצות האמורות בתורה וחולצת או מתייבמת וכן התינוק שהביא שתי שערות חייב בכל מצות האמורות בתורה. וראוי להיות בן סורר ומורה. משהביא שתי שערות עד שיקיף זקן התחתון ולא העליון אלא שדברו חכמים בלשון נקיה ותינוקת שהביאה שתי שערות אינה יכולה למאן. ר' יהודה אומר משירבה השחור:

גמ' א"ר אבהו אמר ר"א הלכה כר"י ולית הלכתא הכי דגרסינן בפרק מי שמת (בבא בתרא ד' קנו.) ולמיאונין ולאפוקי מדר"י דאמר עד שירבה השחור: א"ר חלבו אמר רב הונא שתי שערות שאמרו צריך שיהא בעיקרי גומות. אמר רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה גומות אע"פ שאין שערות ושתי שערות אפילו בגומא אחת הוו סימן אמר ר"י אמר שמואל שתי שערות שאמרו אפילו אחת על הכף ואחת על הביצים. תניא נמי הכי שתי שערות שאמרו אפילו אחת בגבה ואחת בכרסה אחת על קשרי אצבעותיה של יד ואחת על קשרי אצבעותיה של רגל דברי ר"ש. ורבנן א"ר אשי עד שיהו שתי שערות במקום אחד והלכתא כרבנן. ור"י פסק גם בכאן כדברי כולן להחמיר. אחת בגבה ואחת בקשרי אצבעותיה לא תמאן ואינה חולצת עד שיהו שתי שערות במקום אחד ואשה שיש לה דדין גדולים אין צריך לבדוק בתחתון כרבנן דריש פירקין. דא"א לבא לעליון עד שיבא התחתון. ת"ר עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות דברי ר"מ. ר' יהודה אומר עד שירבה השחור ר' יוסי אומר עד שתקיף העטרה בן שלקות אומר עד שתכלכל. א"ר שמעון מצאני חנניא בן חכינאי בציידן ואמר לי כשאתה מגיע אצל ר"ע אמור לו עד מתי הבת ממאנת. ואם יאמר לך עד שתביא שתי שערות אמור לו והלא בן שלקות העיד במעמד כולכם ביבנה משתכלכל ולא אמרתם לו דבר. וכשבאתי לפני ר"ע אמר לי כלכול זה איני יודע בן שלקות זה איני מכיר עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות וכן הלכה:

מתני' שתי שערות האמורות בפרה ובנגעים והאמורות בכל מקום כדי לכוף ראשן לעיקרן דברי ר' ישמעאל. ר' אליעזר אומר כדי לקרוץ בציפורן רבי עקיבא אומר כדי שיהו ניטלות בזוג:

גמ' אמר רב חסדא אמר מר עוקבא הלכה כדברי כולן להחמיר מספקא ליה הלכתא כמאן הלכך יש להחמיר מספק משיהו נקרצות בציפורן לא תמאן ולא תחלוץ עד שיהא בהן כדי לכוף ראשן לעיקרן: הדרן עלך בא סימן

פרק ח

הלכה א

הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה. שלא כנגד בית התורפה טהורה על עקבה ועל ראש גודלה טמאה. על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה. מבחוץ ועל הצדדין מכאן ומכאן טהורה. ראתה על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה. מן החגור ולמעלה טהורה. ראתה על בית יד של חלוקה אם מגיע כנגד בית התורפה טמאה ואם לאו טהורה. היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה בכ"מ שנמצא בו דם טמאה מפני שהוא חוזר :

גמ' תניא נמצא אתה אומר שלש ספיקות באשה. על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא. על חלוקה ספק טמא ספק טהור טהור ובמגעות ובהיסטות הלך אחר הרוב. היכי דמי. אי מחגור ולמעלה על בשרה אמאי טמא. ואי מחגור ולמטה על חלוקה אמאי טהור והתנן הרואה כתם על בשרה שלא כנגד בית התורפה טהורה. ראתה על חלוקה מחגור ולמטה טמאה. לעולם מחגור ולמטה וכגון שעברה בשוק של טבחים. על בשרה מגופה אתא. דאי איתא דמעלמא אתא על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי. ולא אמרי' שמא הגביהה חלוקה וניתז הדם על בשרה כדאמרי' (לקמן נח:) גבי לבשה שלשה חלוקים ועברה בשוק של טבחים תולה אף בתחתון דאמרי' הגביהה שני חלוקם וניתז על התחתון. לפי שאין דרך אשה להגביה חלוקה ויראה בשרה. על חלוקה מעלמא אתא. דאי מגופה על בשרה איבעי ליה לאשתכוחי. אי בעית אימא מחגורה ולמעלה וכגון שנזדקרה על בשרה מגופה אתא דאי מעלמא על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי. [על חלוקה מעלמא אתאי דאי מגופה אתאי על בשרה איבעי לאשתכוחי]: על עקבה וכו' בשלמא עקבה עביד דנגע באותו מקום אלא על גודלה אמאי טמאה. וכ"ת זימנין דנגע בעקבה. ומי מחזקינן טומאה ממקום למקום והתניא היתה לה מכה בצוארה שיכולה לתלות תולה על כתפה שאינה יכולה לתלות אינה תולה. ואין אומר שמא בידה נטלתו והביאתו לשם. אלא שאני ראש גודלה דבהדי דפסעה איפשר דמיתרמי כנגד אותו מקום. תניא נמצא על קשרי אצבעותיה טמאה מפני שהידים עסקניות הן. דאפילו על קשרי אצבעותיה זימנין דמיתרמי ונוגע באותו מקום. מבפנים טמאה עד היכן. אמרי דבי ר' ינאי עד מקום חבק.

וחבק עצמו כלפנים פירש"י חבק מקום מתחת הגידין שחובקין הירך והשוק וכנגד אותו מקום למטה עד פרסות רגלים (ולמעלה עד אותו מקום קרוי מבפנים) מקום חבק היינו רוחב הגידין. ולא איתפרש לן השתא מבפנים עד היכן למעלה כל אורך הירך (והשוק) ובערוך פי' כשנועלין השוק באנפליאות שיש בהן לולאות מקום חבק הלולאות קרי ליה חבק. ולהך פירושא לא איתפרש לן למטה ואפשר דלהנך תרי פירושי משערינן כנגדן מעבר. עוד פי' בערוך כשכופפת שוקה על ירכה מה שמכוסה מן הבשר ע"י כפיפת השוק על הירך הוי מקום חבק על שם שמחבקין זה את זה:

הלכה ב

בעא ר' ירמיה כשירה מהו כשורה מהו טיפין טיפין מהו לרוחב יריכה מהו. כשורה היינו טיפין עשויין כשורה. דאי בלא טיפין היינו כרצועה דאמרינן בסמוך. וטיפין טיפין היינו עשויין בשינוי. דאי לאו הכי למה יש להסתפק בטיפין. ורשב"ם פי' כשורה היינו הרבה שורות כזה ||| וטיפין טיפין איכא לפרושי עשויין כשורה או כשיר והא דאמרינן בשילהי פירקין טיפין טיפין אין מצטרפין היינו על הבגד דאיכא לספוקי בכל טיפה וטיפה בדם מאכולת אבל על בשרה לא תלינן בדם מאכולת אלא דמספקי' בכשיר ובכשורה וטיפין טיפין משום דאי נפל מאותו מקום לא עביד דנפלי כי האי גוונא. ולא איפשיטא. איכא דאמרי בכתמים להקל ואיכא דאמרי לחומרא כמו דבעי למיפשט מברייתא ואע"ג דדחי לה דחויא בעלמא הוא דברצועה היינו כי אורחיה דרך נפילה. ומשמע דאריכות לשון דברייתא ספק טמא ספק טהור טמא ולא קתני על בשרה ספק טמא משמע דאיכא לאתויי דבר חידוש:

הלכה ג

ההיא איתתא דהוה משתיא משתיתא ואשכחה דמא. אתיא לקמיה דרבי ינאי אמר לה תיזיל ותיתי ואי מיתרמי לה הכי טמאה ואי לא טהורה. תיזיל ותיתי והתניא אמרו אין שונין בטהרות. לקולא אין שונין אבל לחומרא שונין:

הלכה ד

ת"ר ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה וקצרה שלבשה חלוקה של ארוכה אם מגיע כנגד בית התורפה של ארוכה שתיהן טמאות ואם לאו ארוכה טהורה וקצרה טמאה:

הלכה ה

תניא אידך בדקה עצמה וחלוקה והשאילה חלוקה לחברתה היא טהורה וחברתה תולה בה. אמר רב ששת לענין דינא תנן אבל לענין טומאה היא טהורה וחברתה טמאה מאי

שנא מהא דתניא שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד ואין בה אלא ונמצא כסלע על זו וכסלע על זו שתיהן טמאות. שאניהתם דאיכא סלע יתירה:

הלכה ו

ת"ר לבשה ג' חלוקות הבדוקים לה אם יכולה לתלות תולה אפילו בתחתון אינה יכולה לתלות אף בעליון אינה תולה. כיצד עברה בשוק של טבחים תולה אפילו בתחתון. לא עברה אפילו בעליון אינה תולה:

מתני' תולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות שחטה בהמה חיה ועוף נתעסקה בכתמים או שישבה בצד המתעסקין הרגה מאכולת הרי זו תולה בה. עד כמה היא תולה. ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר עד כגריס של פול ואע"פ שלא הרגה. ותולה בבנה ובעלה. אם יש בה מכה והיא יכולה להגלע ולהוציא דם הרי זו תולה בה. מעשה באשה אחת שבאה לפני ר"ע אמרה לו רבי ראיתי כתם. אמר לה שמא מכה היתה ביך. אמרה לו הן וחיתה. ואמר לה שמא יכולה ליגלע ולהוציא דם. אמרה לו הן וטיהרה. ראה התלמידים מסתכלין זה בזה. אמר להם מה הדבר קשה בעיניכם שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל שנאמר ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה דם ולא כתם:

גמ' ותולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות תנינא להא דת"ר מעשה ותלה ר"מ בקילור ותלה רבי בשרף של שקמה: ישבה בצד העוסקין ישבה אין לא ישבה לא פירוש ישבה בודאי אבל ספק ישבה ספק לא ישבה לא. תנינא להא דת"ר עברה בשוק של טבחים ספק ניתז עליה ספק לא ניתז עליה תולה. ספק עברה בשוק ספק לא עברה בשוק אין תולה הרגה מאכולת תולה הרגה אין לא הרגה לא מתני' רבן שמעון בן גמליאל היא דתניא הרגה מאכולת תולה לא הרגה אינה תולה דברי רשב"ג וחכמים אומרים בין כך ובין כך תולה. אמר רשב"ג לדברי אין קץ לדברי חבירי אין סוף. לדברי אין קץ שאין לך אשה טהורה לבעלה שאין לך כל מטה ומטה שאין בה כמה טיפי דמים. לדבריהם אין סוף שאין לך אשה טמאה לבעלה שאין לך כל סדין וסדין שאין בו כמה טיפי דמים אבל נראין דברי ר"ח בן אנטיגנוס מדברי ומדבריהם שהוא אומר עד כמה היא תולה עד כגריס של פול ולדבריו אנו מודים. ולרבנן דאמרי תולה עד כמה. אמר רב נחמן בר יצחק תולה בפשפש עד כתורמוס. והלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס דבין הרגה ובין לא הרגה תולה עד כגריס. ולא פלוג רבנן בין הרגה הרבה להרגה מעט לעולם אינה תולה ביותר מכגריס ואע"פ דאין הלכה כרבנן מיהו אם הרגה פשפש אם הריחה ריחו תולה עד כתורמוס דהוי כנתעסקה בכתמים אבל מסתמא לא תלינן ביה משום דלא שכיח:

ת"ר פשפש זה ארכו כרחבו טעמו כריחו. ברית כרותה לו שכל המוללו מריח בו. ארכו

כרחבו לענין כתמים. טעמו כריחו כל המוללו מריח בו לענין איסור. שאם היה אוכל או הריח ריח פשפש בתוך אוכל שבפיו יפלוט כדתנן או שטעם טעם פשפש בפיו ה"ז יפלוט. אמר רב אשי עיר שיש בה חזרים אין חוששין לכתמים. כתבו התוס' דהאידנא לא נהוג דין זה שהרי דבר ידוע שהחזירים אין מתיזין דם ואפשר שבימיהם היה מצוי ששרצים ונבלות היו מוטלין ברחובות ובשווקים והיו החזירין נוברין בהם ומתיזין דם כל סביבותיהם והכל לפי הענין. כדאמר רב נחמן דדוקרת כעיר שיש בה חזרים דמיא: עד כגריס של פול אמר רב המנונא כגריס אינה תולה פחות מכגריס תולה. ורב חסדא אמר כגריס תולה יותר מכגריס אינה תולה והלכתא כרב חסדא דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגריס של כתמים להקל:

הלכה ז

ת"ר היו עליה טיפי דמים למעלה טיפי דמים למטה תולה תחתון בעליון עד כגריס מצאה כתם למעלה מן החגור וכתם למטה מן החגור טהורה שאנו תולין כמו שבא העליון ממקום אחר ולא מגופה שהרי היא יודעת שלא נזדקרה גם התחתון כן אם העליון גדול כשלשה גריסין או שנים עד כגריס ועוד אבל אם העליון אין בו כי אם כגריס והתחתון יותר מכגריס אין תולין בו דאימור בדם מאכולת הואי. וה"נ תניא בתוספתא היו עליה שני כתמים אחד למעלה ואחד למטה אף על פי שהתחתון גדול והעליון קטן תולין התחתון בעליון עד כגריס שאני אומר ממקום שבא העליון בא התחתון:

הלכה ח

איתמר היה עליה כגריס ועוד ואותו עוד רצופה בו מאכולת רבי חנינא אומר טמאה אפילו לרב חסדא בכגריס תולין בכגריס ועוד לא תלינן. רבי ינאי אומר טהורה ה"מ היכא דאין רצופה בו מאכולת אבל היכא דרצופה בו מאכולת מוכחא מילתא דהאי ועוד דם מאכולת היא פש ליה כגריס כיון דבעלמא תלינן ה"נ תלינן. יראה דה"ה ב' גריסין לר' ינאי טהורה כיון דכי מדלית כגריס של המאכולת לא נשאר בו כגריס ועוד. והאי דנקט כגריס ועוד לרבותא דר' חנינא נקטיה דאפילו בהא מטמא. והלכתא כר' ינאי דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכל שכן בכתמים: בעי רבי ירמיה נתעסקה בכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד מהו. תיבעי לר' חנינא תבעי לר' ינאי. ע"כ לא קאמר ר' חנינא התם טמאה אלא היכא דלא נתעסקה אבל היכא דנתעסקה תלי'. או דלמא אפילו לרבי ינאי דאמר טהורה היכא דרצופה בו מאכולת אבל היכא דאין רצופה בו מאכולת לא תלינן והוא הדין אם נמצא עליה כשני גריסין מיבעיא ליה כיון דאין ביתרון שיעור כתם. והאי דנקט כגריס ועוד משום דאפי' בהא מספקא ליה דלמא טמאה וה"ה דהוה מצי למיבעי נתעסקה בפחות

מכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד. דאי בהא פשיטא ליה דאינה תולה א"כ לוקי בכה"ג ברייתא דלקמן נתעסקה במועט אין תולין [בו] מרובה ת"ש נתעסקה באדום אין תולין בו שחור. במועט אין תולין בו מרובה. היכי דמי לאו בכה"ג. לא דאיעסקה בכגריס ונמצא עליה שני גריסין ועוד. דמהו דתימא שקול כגריס דם צפור ושדי בי מיצעי זיל הכא ליכא שיעורא זיל הכא ליכא שיעורא ותלינן במאכולת קמ"ל. ולא איפשיטא ויראה לחומרא כפשטא דברייתא דמועט אין תולין בו מרובה. ואע"ג דדחי ליה האי דיחויא דחיקא הוא דמילתא דפשיטא הוא דלא שדינן דם צפור בי מיצעי ולא הוה צריך למיתנייה. אמר רבא היה עליה מין אחד תולה בו מינין הרבה. מיתיבי נתעסקה באדום אין תולין בו שחור נתעסקה שאני אבל היכא דלא נתעסקה אמרינן כי היכי דאותו מין אחד בא מעלמא פי' נמצא למעלה מן החגור ואינה טמאה מחמתו אמרינן גם מינין אחרים שמצאן למטה מן החגור באו מעלמא. איכא דאמרי אמר רבא נתעסקה במין אחד תולין בו מינין הרבה. מיתיבי נתעסקה באדום אינה תולה בו שחור. כי קאמר רבא דאיעסוק בתרנגולת דאית בה כמה מיני דם. פירש ר"ח ז"ל דם שחוטה אדום ודם אבריה שחור ודם בני מעיה כקרן כרכום. ורבינו חננאל לא פירש לישנא קמא דרבא משום דסבר (כוותיה) דאיכא דאמרי עיקר. ואע"ג דאמרינן לעיל דתולה תחתון בעליון היינו כשהן מין אחד דאמרינן שבפעם אחת נתלכלך חלוקה למטה ולמעלה. אבל בשני מינין לא תלינן. דאי לא תימא הכי אשה שנמצא עליה שום לכלוך על חלוקה לא יטמא בה שום כתם דנימא דכי היכי דבא לכלוך זה עליה בלא דעתה הכי נמי בא הכתם מעלמא בלא ידיעתה :

מתני' עד שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם אם עגול טהור ואם משוך טמא דברי ר' אלעזר בר' צדוק. ומשוך טמא אפילו כל דהו. עגול טהור עד שיהא בו כגריס ועוד. ובכתם מודה רבי אלעזר בר' צדוק דאף במשוך בעינן כגריס ועוד והכי תניא בתוספתא משוך טמא מפני דם הקינוח:

גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' אלעזר בר' צדוק: הדרן עלך הרואה כתם

פרק ט

הלכה א

האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם רבי מאיר אומר אם עומדת טמאה אם יושבת טהורה. רבי יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה. איש ואשה שעשו צרכיהן בתוך הספל ונמצא דם על המים רבי יוסי מטהר. רבי שמעון מטמא שאין דרך האיש להוציא דם אלא שחזקת דם מן האשה:

גמ' מאי שנא עומדת דאמרינן מי רגלים הדור למקור ואייתי דם יושבת נמי נימא הדור מי רגלים למקור ואייתי דם. אמר שמואל במזנקת. פירש"י אבל עומדת אי אפשר לה לזנק. וקשה לפירושו דא"כ לפלוג ביושבת בין מזנקת לשותתת דהוי רבותא טפי לאשמועינן דאפילו יושבת טמאה בשותתת וי"ל דעומדת פסיקא ליה דאין צריך לפרש בשותתת דכל עומדת שותתת. אי נמי לרבותא דרבי יוסי נקטיה דאפילו בעומדת ושותתת מטהר. ומיהו נראה לפרש דעומדת אפשר לה לזנק והכי פירושא דסוגיא דשמעתין יושבת נמי נימא מי רגלים הדור למקור ואייתי דם. דסלקא דעתך דמתני' איירי בכל ענין בין בשותתת בין במזנקת. הלכך פריך דכי היכי דבעומדת טמאה בחדא לריעותא במה שאין רחמה נפתח שיוכלו מי רגליה לצאת להדיא אלא נעצרין שם ואיכא למימר דהדור למקור ואייתי דם ואע"ג דאיכא חדא לטיבותא דמזנקת. יושבת נמי תהא טמאה היכא דשותתת כיון דאיכא חדא לריעותא. ומשני כולה מתניתין איירי במזנקת ותרתי לטיבותא בעינן. הלכך עומדת ואע"ג דמזנקת טמאה כיון דאין רחמה נפתח. ויושבת נמי אי שותתת טמאה. והא דלא מפליג ביושבת לטמאה היכא דלא זינקה דניחא ליה טפי לאשמועינן דעומדת טמאה אע"ג דזינקה ולהך פירושא לא אשכחן דמטהר ר' יוסי בעומדת ושותתת כיון דרבי מאיר לא איירי אלא במזנקת ור' יוסי טיהר מה שטימא ר' מאיר אבל בעומדת ושותתת דלא איירי ביה רבי מאיר לא אשכחן דמטהר ביה רבי יוסי והא דמוקי הש"ס יושבת דמתני' ביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל נראה דהיינו דוקא לר"מ דמטמא ביושבת ושותתת הלכך במזנקת נמי איכא למיחש דבתר דתמו מיא ופסק הזינוק ואין המים יוצאין בגבורה הויא לה כמו שותתת וחזרו מי רגלים למקור והביאו דם. אבל לרבי יוסי דמטהר עומדת בחדא לטיבותא דמזנקת ביושבת ושותתת נמי לא חייש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם ומטהר יושבת בכל ענין. אמר שמואל ואמרי לה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי וכן אורי רבי אבהו לעולא הלכה כרבי יוסי:

הלכה ב

מתני' השאילה חלוקה לעובדת כוכבים או לנדה הרי זו תולה בה:

גמ' אמר רב בעובדת כוכבים הרואה פירוש שהגיע זמנה לראות וכבר ראתה פעם אחת אע"פ שעתה לא ראתה. ופעמים שהאשה תולה בעצמה כגון אם היה לה חלוק בדוק ולבשתו בימי נדותה ואחרי טהרתה לבשתו ומצאה עליו כתם תולה בימי נדותה. ת"ר תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה ובסופרת שבעה שלא טבלה. לפיכך היא מתוקנת וחברתה מקולקלת דברי ר' שמעון בן גמליאל. רבי אומר אינה תולה לפיכך שתיהן מקולקלות. ושוין שתולין בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה וביושבת על דם

טוהר ובבתולה שדמיה טהורין והלכה כרשב"ג. בעא מיניה רבי יוחנן מרבי יהודה בר ליואי מהו לתלות כתם בכתם. אמר ליה אין תולין. מאי טעמא. לפי שאין תולין. פירוש משום דלא חזיא מגופה ודלמא מעלמא אתא:

מתני' ג' נשים שלבשו חלק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם כולן טמאות. ישבו על ספסל של אבן או על איצטבא של מרחץ (רבי מטמא). רבי נחמיה מטהר שהיה רבי נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים:

גמ' אמר רב מתנא מאי טעמא דרבי נחמיה דכתיב ונקתה לארץ תשב כיון שישבה לארץ נקתה. אמר רב הונא אמר רבי חנינא מטהר היה רבי נחמיה אפילו באחורי כלי חרס. פשיטא. מהו דתימא נגזר גבו אטו תוכו קמ"ל. אמר אביי מטהר היה ר' נחמיה במטלניות שאין בהן שלשה על שלשה דלא חזו לעניים ולא לעשירים. ואע"ג דאתו מדבר המקבל טומאה. ומהאי טעמא פסולין לסכך בהן סוכה (סוכה דף טז.): דריש רבי חייא בר רב משמיה דרב הלכה כרבי נחמיה. אמר ליה רב נחמן אבא תני מעשה בא לפני חכמים וטמאוה ואת אמרת הלכה כרבי נחמיה אמר ליה מאי היא דתניא ב' נשים שהיו טוחנות בריחים של יד ונמצא דם תחת הפנימית שתיהן טמאות תחת החיצונה החיצונה טמאה הפנימית טהורה. בינתיים [שתיהן טמאות] וזה היה מעשה ונמצא דם על שפתה של אמבטי ועל עלה של זית בשעה שמסיקות את התנור ובא מעשה לפני חכמים וטמאוה. תנאי היא. דתניא רבי יעקב מטמא ורבי נחמיה מטהר. והורו חכמים כרבי נחמיה ונראה דהלכה כר' נחמיה מדדריש ר' חייא בר רב משמיה דרב הלכה כרבי נחמיה ומדשקלי וטרו כל הני אמוראי אליביה. וכן לעיל בריש פרק הרואה כתם (דף נח.) מוקי רב אשי מילתיה דשמואל כרבי נחמיה. וכן פסק ר"ח דהלכה כר' נחמיה. והראב"ד ז"ל כתב דאין הלכה כרבי נחמיה. והביא ראיה מדאמר בפ' הרואה כתם ההיא איתתא דאישתכח לה דמא במשתיתא אתיא קמיה דרבי ינאי אמר תיזול ותיתי אי מתרמי לה טמאה ופירוש משתיתא כלי עץ ומכלי האורגים. ונראה דמאחר דלא איתפריש לן שפיר מהו משתיתא ראוי לפרש שהוא כלי המקבל טומאה כדי שלא נדחה כל הנך ראיות שמוכיחות שהלכה כרבי נחמיה. ואת המסכת (שופטים טז) מתרגמינן עם אכסנא וית משתיתא. וי"מ משתיתא טווי והוא מקבל טומאת נגעים. וכן פסק הרמב"ם הלכה כרבי נחמיה:

הלכה ג

מתני' שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות בדקה אחת מהן ומצאה דם היא טמאה ושתים האחרות טהורות ותולות זו בזו ואם לא היו ראויות לראות רואין אותן כאילו הן ראויות לראות:

גמ' אמר רב יהודה אמר רב והוא שבדקה עצמה שיעור ווסת של מציאה כדאמרי' [בפרק קמא] (דף יב:) סבר לה כבר פדא דאמר בר פדא כל שבעלה בחטאת טהרותיה טמאות. כל שבעלה באשם תלוי טהרותיה תלויות. כל שבעלה פטור טהרותיה טהורות. והכא נמי אם בדקה יותר משיעור ווסת אחר המציאה אמרינן שפורש ממנה דם אחר המציאה ואינן תולות בה. ורבי אושעיא אמר אפילו בעלה בחטאת טהרותיה תלויות. בשלמא התם אימר שמש עכביה לדם אבל הכא אם איתא דהוה דם מעיקרא מאן עכביה. ולית ליה לרבי אושעיא והוא שבדקה עצמה שיעור ווסת דאין חילוק בין שיעור ווסת ובין לאחר שיעור ווסת דלענין טהרות אפילו בשיעור ווסת טהרותיה תלויות דאם איתא לדם מעיקרא מי מעכביה. וא"כ מתני' דאמרה דתולות בה אפי' לאחר שיעור ווסת נמי. וראיתי מן הפוסקים שפסקו כדרב יהודה. ולי נראה דבכתמים הלך אחר המיקל ותלינן אפילו אחר שיעור ווסת לכתם הנמצא בטמאה. ועוד דאפי' לבר פדא לא דמו כולי האי אהדדי. דבשלמא בטהרות כיון דבשיעור ווסת אחר שיצאו הטהרות מתחת ידה בדקה ומצאה דם אמרינן ודאי נעקר ממנה בעוד הטהרות בידה. אבל הכא אע"פ שבדקה עצמה כשיעור ווסת של מציאה אין ראוי שנתלה דם המציאה בה דשמא יצא כבר מאחת מהן ויש יותר משיעור ווסת מיציאת אותו הדם לבדיקה של זאת ואפ"ה תלינן בה דמקילינן בכתמים א"כ הוא הדין אחר שיעור ווסת: ת"ר כיצד תולות זו בזו עוברה ושאינה עוברה. תולה עוברה בשאינה עוברה. מניקה ושאינה מניקה תולה מניקה בשאינה מניקה. זקנה ושאינה זקנה תולה זקנה בשאינה זקנה. ילדה שאינה ילדה תולה ילדה בשאינה ילדה. היו שתיהן עוברות שתיהן מניקות שתיהן זקנות שתיהן יולדות זו היא ששנינו לא היו ראויות לראות רואין אותן כאילו הן ראויין לראות:

הלכה ד

מתני' שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת האמצעית כולן טמאות תחת הפנימית שתים הפנימיות טמאות והחיצונה טהורה. תחת החיצונה שתים החיצונות טמאות והפנימית טהורה. אימתי בזמן שעלו דרך מרגלות המטה אבל עלו דרך עליה כולן טמאות. בדקה אחת מהן ומצאה טהורה היא טהורה ושתיהן טמאות. שתים ומצאו טהורות הן טהורות ושלישית טמאה. שלשתן ומצאו טהורות כולן טמאות:

גמ' מאי שנא רישא דלא מפליג ומאי שנא סיפא דמפליג. אמר רבי אמי רישא במשולבות שכולן רצופות ותכופות זו לזו. והא דטמאות כולן ברישא. ובסיפא היא והסמוכה לה. כתב הראב"ד ז"ל דדוקא ישנות שמתוך שינה הן דוחקות זו את זו וחוששין שמא דחקה אחת ונכנסת למקום חברתה. אבל אם הם נעורות במטה אין לחוש להשמטה שא"א

אפשר לכל אחת מהן שתדע את מקומה ואם אומרת ברי לי שלא באתי למקום מציאת הדם טהורה אבל נמצא ביניהן טמאות ודוקא במטה שאין עליה סדינין אבל אם יש סדינים עליה כולן טמאות בין משולבות בין שאינן משולבות לפי שהסדין עשוי להתהפך דומיא דפליון וחלוקה שהיא מתכסה בו (לעיל דף נז:) ונראה לי דבריו בסדין העליון שמתכסה בו שאותו הוא חוזר ולא התחתון :

הלכה ה

אמר רבינא האי לישנא בישא אע"ג דלקבולי לא מיבעי למיחש ליה מיבעי דכתיב והבור אשר השליך שם ישמעאל את כל פגרי האנשים אשר הכה ביד גדליה. וכי גדליה הרגם והלא ישמעאל הרגם. אלא מתוך שהיה לו לחוש לעצת יוחנן בן קרח שאמר לו מלך עמון שלח את ישמעאל להכותך נפש ולא חש מעלה עליו הכתוב כאילו הרגם. הנהו בני גלילא דנפק עלייהו קלא דקטול נפשא. אתו לקמיה דרבי טרפון אמרו ליה ליטמרינן מר. אמר להו היכי איעבד. לא אטמרינכו קטלי לכו. אטמרינכו הא אמור רבנן האי לישנא בישא אע"ג דלקבולי לא מיבעי. למיחש מיבעי זילו אטמורי נפשייכו. פירוש רש"י למיחש מיבעי ושמא הרגתם ואסור להציל אתכם. ותימה הוא לפרש כן וכי אם יצא קול על אדם שחטא בשביל קול בעלמא יהא אסור להציל נפשו. ונראה דברי רבינו אחא שפירש בשאלתות (פ' וישב) אם הרגתם חייבתם ראשי למלך שהתרה מלקבל רוצחין. וכענין זה דוקא יש לחוש ללישנא בישא היכא שיכול לבוא לידי היזק לו או לאחרים אם לא יחוש לו כהך עובדא וכההיא דגדליה בן אחיקם. אבל בענין אחר אסור אפילו לחוש ללשון הרע ולהאמינו כלל:

הלכה ו

[א.] ת"ר בגד צבוע מטמא משום כתם. רבי יונתן בן יוסף אומר אינו מטמא משום כתם שלא התירו בגדי צבעונים לנשים אלא להקל על הכתמים כדתנן בפולמוס של אספסינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס ובקשו לגזור אף על בגדי צבעונין אמרו הא עדיפא כדי להקל על כתמיהן. הרמב"ן ז"ל פסק כתנא קמא והרמב"ם ז"ל כרבי יונתן ובכתמים שומעין להקל:

מתני' כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה. אלו הן הוסתות מפהקת מעטשת חוששת בפי כריסה ובשיפולי מעיה ושופעת וכמין צמרמורות אוחזין אותה וכן כל כיוצא בהן כל שתקבע לה וסת ג' פעמים הרי זה וסת: מפהקת פרש"י אשטרילייר"ר והוא אדם שפושט איבריו. ובפרק רבי אלעזר דמילה (שבת ד' קלו.) גבי פיהק ומת פי' באילייר"ר בלעז והוא אדם הפותח פיו וכן נראה מהא דאמרינן בברכות (ד' כד:) גבי רבי כשהיה מפהק היה

מניח ידו על סנטירו. ובערוך פירש קול היוצא מן הגרון מתוך שאכל מאכל. וכולן דברי אלהים חיים. דכל חוש שינוי הגוף כיון שהוחזקה בו הוא סימן להתעוררות עקירת הדם ובפיהוק וגיהוק דחד זימנא לא הוי קביעות וסת דאין זה שינוי כי הוא זה דרך כל האדם. אלא כמה פעמים עושה כן זה אחר זה. וכל אלו וסתות דגופה אין להם זמן קבוע. אבל אם היו וסתות דגופה לעתים ידועים כגון מראש חדש לראש חודש או מעשרים יום לעשרים יום קבע לה וסת לזמן ולחוש הוסת. ואינה חוששת אלא לשניהם ביחד מידי דהוה אימים וקפיצות. אם הגיע הזמן ולא פיהקה או פיהקה בלא אותו זמן אינה חוששת ואפי' לאבדקה הרי היא בחזקת טהרה. וכן הוסת אינו נעקר עד שתפהק שלשה פעמים באותו הזמן ולא תראה. וכן נמי כשיגיע אותו יום הפיהוק צריכה לפרוש מבעלה כל העונה כדין וסת לימים לחודייהו אבל וסת של פיהוק לחודיה אינה צריכה לפרוש אלא בשעת הפיהוק. ואם פיהקה בראש חדש וראתה בראש חודש וראתה ובר"ח השלישי ראתה בלא פיהוק הוברר הדבר שראש חדש גורם ולא הפיהוק. אבל אם פיהקה בראש חדש וראתה בראש חדש וראתה ופיהקה בכ"ט לחדש השלישי ולא ראתה ולמחר בראש חדש ראתה בלא פיהוק קבעה לה וסת לפיהוק בראש חדש והא דלא חזאי כי פיהקה אמש משום דאכתי לא הגיע זמן הפיהוק וכי האי גוונא אמר לעיל גבי קפיצות ואם פיהקה בראש חדש וראתה בראש חדש וראתה ושוב פיהקה בתוך החדש חוששת לאותו פיהוק ואסורה לשמש עד שתבדוק. ואם בדקה ולא ראתה אינה חוששת שוב לפיהוק גרידא. אבל עדיין היא חוששת לראש חדש שמא תקבע לראשי חדשים ואם פיהקה וראתה ופיהקה וראתה ושוב פיהקה ולא ראתה שוב אינה חוששת לפיהוק גרידא. אבל צריכה לחוש שמא תקבע לה וסת פיהוק לעתים ידועות כגון אם היה בין פיהוק ראשון לשני שלשים יום ובין שני לשלישי עשרים יום לכשתגיע ליום ל' חוששת שמא תקבע לה וסת מפיהוק משלשים לשלשים כל זה דקדק הראב"ד ז"ל:

גמ' כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה תנינא חדא זימנא כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה התם בוסתות דיומי הכא בוסתות דגופה כדקתני היתה מפהקת וכו'. ושופעת הא קא שפעה ואזלא אמר רב עולא בריה דרב עילאי בשופעת דם טמא מתוך דם טהור: וכן כל כיוצא בהן לאתויי מאי. אמר רבה בר עולא לאתויי ראשה כבד עליה ואיבריה כבדים עליה ורותתת וגוסה. וכן אם אכלה שום וראתה אכלה בצל וראתה כססה פלפלין וראתה:

הלכה ז

[ב.] מתני' היתה למודה להיות רואה בתחילת הוסת כל טהרות שעשתה בתוך הוסת טמאות. בסוף הוסת כל טהרות שעשתה בתוך הוסת טהורות. ר' יוסי אומר אף ימים

ושעות וסתות. היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה רבי יהודה אומר כל היום שלה:

גמ' תניא כיצד אמר ר' יוסי ימים ושעות וסתות היתה למודה להיות רואה מיום עשרים ליום עשרים משש שעות לשש שעות הגיע יום עשרים אסורה לשמש כל שש שעות דברי ר' יהודה ור' יוסי מתיר עד שש שעות וחוששת לשש שעות. עבר שש שעות ולא ראתה אסורה לשמש כל היום כולו דברי ר' יהודה רבי יוסי מתיר מן המנחה ולמעלה. ר' יהודה אומר כל היום שלה. והתניא ר' יהודה אומר כל הלילה שלה. לא קשיא הא דרגילה למיחזי בתחילת יממא והא דרגילה למיחזי בסוף ליליא. תני חדא ר' יהודה אוסרה לפני וסתה ומתירה לאחר וסתה ותניא אידך ר' יהודה מתירה לפני וסתה ואוסרה לאחר וסתה לא קשיא הא דרגילה למחזי בתחילת יממא והא דרגילה למיחזי בסוף ליליא אז בודקת עצמה ואם מצאה טהורה מותרת לשמש מיד: כתב הראב"ד ז"ל אם רגילה לראות בהנץ החמה ולא קים לה שפיר אי קודם הנץ או לאחר הנץ יש מחמירין ואוסרין כל הלילה וכל היום וי"א כיון דוסתות דרבנן כל שכן סמוך לוסתה הלכך הוה ליה ספק דרבנן ולקולא ולא חיישינן אלא ליום שהוא ודאי בימי נדתה והכריח הוא להקל ואם רגילה לראות ראיה מרובה מקודם הנץ החמה עד אחר הנץ איכא מאן דאמר אסורה בלילה וביום משום דההיא שעתא כולה שעת הוסת הוא. ואפי' ר' יוסי דאמר ימים ושעות וסתות מודה דשעת הוסת מיהת אסורה לשמש בכולה. הלכך לרבי יהודה דאמר כל העונה כולה ומפני שעת הוסת נאסרה כל העונה כל היום וכל הלילה אסורה. שהרי וסתה הוא ביום ובלילה. ואיכא מאן דאמר דכי האי גוונא בתר תחילת הוסת אזלינן ולא מיתסרא אלא בלילה. אע"ג דכל שעת הוסת אסורה לשמש ואפי' לר' יוסי. הני מילי לשעת הוסת עצמה אבל לאסור את שלפניו ושלאחריו לא אסרינן אלא ההיא עונה (אלא) דתחילת הוסת קאי בגוה. ואם בדקה קודם הנץ החמה ולא ראתה כל אותה שעה אסורה אבל כל היום מותרת לפי שעיקר הוסת בתחילתו הוא והכריע הוא כי הך סברא בתרא מהא דתנן היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר כל היום שלה. ואוקימנא להא דרגילה למיחזי בסוף לילה וכל היכא דתני עם לאלתר משמע ואי סלקא דעתך דכי האי גוונא אסורה ביום ובלילה היכי קתני כל היום שלה והא אי אפשר דלא עיילא ראיה בתוך הנץ החמה ותיאסר ביממא ובלילה. ועוד סתמא קתני להיות רואה ולא מפליג בין ראיה מרובה לראיה מועטת הלכך אינה אסורה אלא עונת הלילה ושעת הוסת בלבד. אמר רבא הלכה כר' יהודה. ומי אמר רבא הכי והתניא והזרתם את בני ישראל [מכאן] אמר ר' אושעיא אזהרה לבני

ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן. וכמה. אמר רבא עונה מאי לאו עונה אחריתי. לא אותה עונה:

הלכה ח

[ג.] מתני' היתה למודה לראות יום חמשה עשר ושינתה ליום עשרים זה וזה אסור שינתה שתי פעמים ליום עשרים זה וזה אסור שינתה שלשה פעמים ליום עשרים הותר לה יום חמשה עשר וקבעה לה יום עשרים. שאין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענה שלש פעמים. ואינה מיטהרת מן הוסת עד שתעקר ממנה שלשה פעמים. נשים בבתוליהן כגפנים. יש גפן שיינה אדום. ויש גפן שיינה שחור יש גפן שיינה מרובה ויש גפן שיינה מועט. רבי יהודה אומר כל גפן יש לו יין ושאין לו יין זה דורקטי:

גמ' איתמר ראתה יום חמשה עשר בחדש זה ויום ששה עשר בחדש זה ויום שבעה עשר בחדש זה רב אמר קבעה לה וסת לדילוג. ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג. ומסיק דתרווייהו סברי כרבן שמעון בן גמליאל דאית ליה דבתלת זימני הוה חזקה ובהא קא מיפלגי דרב סבר חמשה עשר ממנינא ושמואל סבר כיון דלאו בדילוג חזיתיה לאו ממנין הוא לא קאמר דראיה ראשונה מן המנין אלא היכא שהראיה ראשונה היתה בחמשה עשר בחדש כיון דזמן ראיותיה למנין ימות החדש אבל אם ראייה ראשונה היתה בראש חדש ושנייה בחמשה עשר לראייה זו ושלישית בשש עשרה לאותה ראייה מודה רב דלא קבעה לה וסת דראייה ראשונה אינה מן המנין וכן מוכח בפ' שור שנגח ד' וה' (בבא קמא דף לז:) דמדמי נגח בחמשה עשר בחדש זה וששה עשר בחדש זה וי"ז בחדש זה לפלוגתא דהכא ואע"ג דאין הפלגת הראיות שוות שהרי סדר החדשים אחד חסר ואחד מלא אפי' הכי בשיפורא תליא מילתא. ור"ח ז"ל פי' פירוש אחר ופירש"י עיקר. ר"ח פסק הלכה כרב משום דקיימא לן הלכה כרב באיסורי וכן פסק הראב"ד ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל פסק כשמואל משום דפריך לשמואל מברייתא דקתני אם ראתה יום עשרים ואחד בחודש זה ויום עשרים ושנים בחדש זה ויום עשרים ושלשה בחדש זה קבעה לה וסת ומשני הכא במאי מסקינן כגון שרגילה למיחזי ביום עשרים ושינתה ליום עשרים ואחד דיקא נמי דשבקינן ליום עשרים ונקט ליום עשרים ואחד אלמא דייקא ברייתא כוותיה דשמואל וכן מסתבר להרמב"ן ז"ל: שאין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענה שלשה פעמים. אמר רב פפא לא אמרן אלא למיקבעיה אבל למיחש בחדא זימנא חיישא לה. מאי קא משמע לן תנינא היתה למודה להיות רואה יום חמשה עשר ושינתה ליום עשרים זה וזה אסורין אי מהתם הוה אמינא ה"מ היכא דקיימא בתוך ימי נדתה אבל היכא דקיימא בתוך ימי זיבתה אימא לא קא משמע לן. ואינה מטהרת מן הוסת עד שתעקר

ממנה שלשה פעמים. אמר רב פפא לא שנו אלא דקבעתיה תלתא זימני אבל תרי זימני בחד זימנא עקרה לה. מאי קמשמע לן תנינא שאין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענה שלשה פעמים ואהך וסת קאמר דבעי עקירה תלתא זימני אי מהתם הוה אמינא חד לחדא תרי לתרי ותלתא לתלתא קמ"ל: תניא כוותיה דרב פפא היתה למודה להיות רואה ליום עשרים ושינתה ליום שלשים זה וזה אסור. הגיע יום כ' ולא ראתה מותרת לשמש עד יום שלשים וחוששת ליום שלשים. הגיע יום שלשים וראתה זה וזה אסור הגיע יום עשרים ולא ראתה יום שלשים ולא ראתה יום כ' וראתה הותר יום שלשים ונאסר יום עשרים. ואע"ג שלא ראתה שלשה פעמים ביום עשרים לא נעקר יום עשרים כיון שלא ראתה יום שלשים כמו שהתחילה כבר שני פעמים ואם אשה מדלגת וסתה פעם אחד או ב' פעמים או ג' פעמים ואינה רואה בינתים לזמן אחר וחוזרת לראות לזמן הוסת לא נעקר הוסת בכך עד שתקבע לה וסת. ואשה שנמשך זמן וסתה ב' ימים או שלשה ימים והגיע זמן וסתה ולא ראתה ביום וסתה מי אמרינן צריכה לפרוש מבעלה כל זמן וסתה אם רגילה להיות שופעת או מדלפת ב' ימים תפרוש ב' ימים ג' ימים תפרוש שלשה ימים או דלמא בתר תחלת הוסת אזלינן כי אורח בזמנו בא והדמים שהיא רואה אח"כ כדמים יתירים הן דאיתוספי בה וכשעברה עונת תחלת זמן הוסת אינה צריכה לחוש יותר. ומסתברא כהאי סברא בתרייתא. ומסתייעא מהא דתנן בפרק קמא (דף יא.) אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה ויושבת על דם טוהר ואמרינן עלה בגמרא חוץ מן הנדה דבתוך ימי נדתה אין צריכה לבדוק הניחא לר"ל דאמר דאין אשה קובעת לה ווסת בימי נדתה. אלא לרבי יוחנן דאמר אשה קובעת לה וסת בימי נדתה תבדוק דלמא קבעה לה וסתה. ואם אמרת דאם נמשך זמן ראיתה שנים או שלשה ימים חשיבי כעונה אחת וצריכה לחוש לכולן א"כ גם לר"ל תבדוק כדי שתדע כמה צריכה לפרוש מבעלה כשיגיע וסתה. אלא ודאי אינה צריכה לפרוש אלא עונת תחילת הווסת. וכן כתב הר"ז הלוי. והראב"ד ז"ל כתב שכל זמן משך ראיתה חשיב הכל כעונה אחת ואין דבריו נראין בזה:

הדרן עלך האשה

פרק י

הלכה א

תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת בית שמאי אומרים נותנין לה ד' לילות. ובית הלל אומרים עד שתחזיה המכה. הגיע זמנה לראות ב"ש אומרים נותנין לה לילה ראשונה.

וב"ה אומרים עד מוצאי שבת ארבע לילות. ראתה ועודה בבית אביה בית שמאי אומרים נותנין לה בעילת מצוה. וב"ה אומרים כל הלילה שלה:

גמ' אמר רב בוגרת נותנין לה כל לילה הראשונה. וה"מ בלא ראתה. אבל ראתה אין נותנין לה אלא בעילת מצוה ותו לא רב ושמואל דאמרי תרווייהו הלכתא בועל בעילת מצוה ופורש סברי כרבותינו דתניא רבותינו חזרו ונמנו שהוא בועל בעילת מצוה ופורש ואע"ג דרב קאמר בוגרת נותנין לה כל לילה הראשונה אליבא דמתני' אמר ואיהו סבר כרבותינו שהסכימו להחמיר בדורות האחרונים. אמר עולא כי הוו רבי יוחנן וריש לקיש בתינוקת לא מסקי בה אלא כדמסיק תעלא מבי כרבא ומסיימי בה הכי בועל בעילת מצוה ופורש ולישנא משמע כי הוו בתינוקת בכל חילוקי בתולות האמורות בפרק תינוקת אפילו בלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה בכולן החמירו בשוה ונראה לי דטעם לחומרא זו לא בשביל שנחוש שמא יצא דם מן המקור עם דם בתולים דלמה נחוש בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ואפי' באשה גדולה למה נחוש הא אמרינן לקמן (סימן ג) דאפי' אשה שהוחזקה להיות רואה מחמת תשמיש אם יש לה מכה תולה במכתה ולא חיישינן שמא יצא דם המקור עם דם מכתה. ואין לך מכה גדולה מזו שנבעלה ויצא ממנה דם בתולים אלא טעם חומרא זו משום דבעילת מצוה לכל מסורה ואין הכל בקיאין בחילוק שיש בין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ובין הגיע זמנה ובין בוגרת ובין ראתה ובין שלא ראתה ועוד משום דחתן יצרו תוקפו הלכך הסכימו רבותינו להשוות כולן וליתן להם דין חומרא שבחומרות. דהיינו בוגרת שראתה דנותנין לה בעילת מצוה פי' נותנין לה אותה הביאה שבועל כדרכו וגומר ביאתו ואין צריך לפרוש כדרך המשמש עם הטהורה ופירסה נדה תחתיו דנועץ ציפורניו בקרקע עד שימות האבר (שבועות דף יח.) אלא פורש אפי' בקושי אע"פ שיציאתו הנאה לו כביאתו. דביאה זו נתנו לו שיבעול ולא חששו להנאת יציאתו כדרך ששנו במשנה נותנין לה ארבעה לילות. ולא כמו שפירש הראב"ד ז"ל דעומד עד שימות האבר דא"כ מאי נותנין לה דקאמר על כרחך צריך לבעול בעילת מצוה. אלא הכי פירושה אע"ג דהחמירו לעשותה כנדה אחר בעילה זו נותנין לו לכל ביאה זו שיבעול ויגמור. וכיון שהחמירו בביאה זו לעשותה כנדה הלכך אפי' בעל ולא מצא דם כיון דרוב נשים יש להן דם בתולים חיישינן שמא היה שם טיפת דם כחרדל ונאבד. או שמא חיפהו שכבת זרע. דבהטייה (נמי) לא תלינן דמילתא דלא שכיחא הוא. כדאמרינן (דף סד:) בעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם רבי חנינא אמר טמאה ורב אסי אמר טהורה ר' חנינא אמר טמאה דאם איתא דהוה דם בתולים מעיקרא הוה אתי. רב אסי אמר טהורה דלמא איתרמי ליה כשמואל דאמר שמואל יכול אני לבעול כמה בתולות בלא דם. ואידך

שאני שמואל דרב גובריה. ואפי' בוגרת נמי ואע"פ שאין לה טענת בתולים מכל מקום דכיון דיש בוגרת שיש לה דם בתולים לא פלוג וצריך לפרוש אפי' לא מצא דם. גרסינן בירושלמי שמואל אמר כל ההיא הלכתא דריש פירקא אחריתא דנדה להלכה אבל לא למעשה. רבי ינאי ערק אפי' מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת:

הלכה ב

תשובה שאלה לרב האי גאון ז"ל ששאלו אותו על כלה שנבעלה בעילת מצוה אם היא צריכה שבעה נקיים וטבילה כשאר נדה או לא והשיב מנהגא דילן אם בעל וראתה דם אע"פ שראתה דם יגמור ביאתו ופורש ונוהגת עצמה כל שבעה כנדה וישבה לה לגיסה כשאר נדות כדי שלא יהא הרגל. וצריכה שבעה נקיים וטבילה כעיקר זבה. אלא שאין אנו מטמאין משכב שתחתיה בשעת בעילה משום דלאו נדה ודאית היא אלא ספק. וכתב הראב"ד ז"ל ואיני עומד על בירור דבריו במה שאמר שאין אנו מטמאין משכב התחתון בשעת בעילה משום דלאו נדה ודאית היא. ואילו היתה נדה ודאית כלום יש טומאה וטהרה בזמן הזה לטמא משכב שתחתיה. ונראה מדבריו שאסור לישן על מטתה של נדה אפי' בשעה שאינה במטה משום הרגל ודוקא נדה ודאי אבל כלה מותר לישן באותה מטה לאחר שעמדה מאצלו ואפי' באותו סדין שהדם עליו ואע"פ שאין זה מן ההלכה הרי הן דברים שהדעת מכרעת עליהן. עכ"ל הראב"ד ז"ל:

הלכה ג

ת"ר נשאת וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית. מכאן ואילך לא תשמש אלא תתגרש ותנשא לאחר. נשאת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה שניה ושלישית. מכאן ואילך לא תשמש אלא תתגרש ותנשא לאחר. נשאת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה שניה ושלישית. מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק את עצמה. כיצד בודקת עצמה. מביאה שפופרת של אבר ופיה רצוף לתוכה ובתוכה מכחול ומוך על ראשו נמצא דם על ראשו בידוע שהוא מן המקור ואם לאו בידוע שהוא מן הצדדין ואם יש לה וסת תולה בוסתה. ואם יש לה מכה באותו מקום תולה במכתה. ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה. ונאמנת אשה לומר מכה יש לי בתוך המקור שממנה יוצא דם. אמר ריש לקיש לרבי יוחנן ותבדוק עצמה מביאה שלישית של בעל ראשון. אמר ליה לפי שאין כל האצבעות שוות פירש"י ושמא בבעל אחר לא תצטרך בדיקה דמוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לידי חשש כרת. הלכך מתגרשת עד שתתחזק בשלש אצבעות. ומשמע מפירושו שאסורה לראשון מתשמיש שלישי ואילך אפי' בבדיקה שלא תהא בשגגת כרת. וקשה דא"כ דיש

חשש בבדיקה זו ואסרינן לה לראשון על ידי בדיקה א"כ למה נתיר אותה לבעל שלישי בפעם רביעית. וכי מחמת תקנת נשואי אשה נתיר חשש איסור. ואם אין חשש איסור בבדיקה א"כ גם לראשון תהא מותרת. הלכך נראה לפרש דהכי פריך ותבדוק עצמה מביאה שלישית של בעל ראשון ואילך כלומר אמאי מותרת לשני בלא בדיקה כיון דהוחזקה כבר לראות שלש פעמים על ידי תשמיש. דומיא דאידך פירכא דפריך ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי דפריך שתהא אסורה לשמש בלא בדיקה ה"נ פריך הכא שתהא אסורה לשמש מכאן ואילך בלא בדיקה ואפי' לבעל אחר. ומשני לפי שאין כל האצבעות שוות וחזקת בעל ראשון אינה אוסרה על בעל שני. והוא הדין נמי אי בעיא לבדוק בביאה רביעית של בעל ראשון שריא ליה אלא עצה טובה קמ"ל דמוטב שתתגרש ותינשא לשני. ולא תצטרך בדיקה. כתב הראב"ד ז"ל ועכשיו אין אנו בקיאין בבדיקה. ועוד שאפי' ידוע שבא מן הצדדין הרי גזרו בבנות ישראל כל הרואה [טיפת דם] כחרדל שיושבת עליו שבעה נקיים. ואין דבריו נראין להחמיר אדם מדעתו ולהוציא אשה מבעלה דמה בקיאות שייך בבדיקה זו לראות אם הדם הוא בראש המוך או מן הצדדין. וגם רב אלפס ז"ל הביא בהלכותיו לומר שסומכין על בדיקה זו לעשות מעשה. ומה שכתב שגזרו בבנות ישראל כל רואה [טיפת דם] כחרדל שיושבת עליו שבעה נקיים אפילו ידוע שבא מן הצדדין לא ידעתי אנה רמוזה גזירה זו בהש"ס. רבי זירא הוא דאמר בנות ישראל החמירו על עצמן שאם רואות [טיפת דם] כחרדל בסתם ראייה הוא דקאמר. אבל אם היה ידוע שבא מן הצדדין בזה לא החמירו לטמאות דם המכה. ואין לנו אלא מה שמוצאין אנו בהש"ס אם אדם חשוב מרוב ענותו ופרישתו אינו רוצה לסמוך על עצמו לעשות מעשה ינהג מדת פרישותו לעצמו. אבל לא ניתן ליכתב בספר להורות בו לדורות הבאין. כי מצינו הרבה בהש"ס שחשו חכמים לתקנת עגונות והקילו מאד. כל שכן שלא יורה אדם להחמיר מדעתו אם לא שיביא ראיות ברורות מן הש"ס. גם הרמב"ן ז"ל כתב דעכשיו אין תולין במכה שהרי אף בבועל את הבתולה חזרו ונמנו שיהא בועל בעילת מצוה ופורש ואין לך מכה גדולה לתלות בה יותר ממכת בתולים וכדתנן בית הלל אומרים עד שתחיה המכה. ועוד שאם אתה אומר כן אף אתה צריך לבדוק אם נשתנה דם מכתה מדם ראייתה ועכשיו אין אנו בקיאין במראות הדמים לידע אם נשתנה אם לאו. ולפי מה שפירשתי לעיל טעם חומרא זו והוא דבר פשוט בידוע שאי אפשר להיות בענין אחר אז אין ראייתו מדם בתולים כלום ועוד אין ראייה מאותה פרישה שהוא לשעה זו שאתה אוסרה איסור עולם. ומצינו שהקילו בה חכמים הרבה שלא הצריכוה חכמים בדיקה עד שתתחזק באצבעות ובכחות אולי לא תצטרך בדיקה כל שכן אחר

שהגיעה לכך שהיא צריכה בדיקה שלא נחמיר עליה לבטל בדיקתה מראיות גרועות שאין בהן ממש. והא דקאמר שצריכין אנו לבדוק אם דם מכתה נשתנה מדם ראייתה ואין אנו בקיאין לידע גם זה אינו כלום דלעולם עד שתתחזק באצבעות ובכחות אנו תולין להקל. ואם יש לה וסת תולין לעולם להקל בוסתה ואינה צריכה בדיקה. גם אם יש לה מכה תולין לעולם במכתה בסתם עד שיודע לנו ע"פ חכם שהראתה לו דם ראייתה קודם שאירע לה אונס זה [או] על פי עצמה. אבל אם בסתם קודם שנודע לנו על פי עצמה שדם זה משונה ממראה דם שהיתה רגילה לראות או מדם שהיא רואה עדיין שלא בשעת תשמיש או שתראה שניהם לחכם וזה יוכל אדם לידע אם הם דומין זה לזה. אע"פ שאינו בקי בחילוקי מראות דמים טהורין וטמאין. בשני דמים שלפניו יוכל להבחין אם הם שוין או משונין במראיתן. וכ"ז שלא יתברר לנו שהם משונים מן הסתם אנו תולין בדם מכתה:

הלכה ד

אמר רבא תבעוה להנשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים לא שנא גדולה ולא שנא קטנה. דחיישינן שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו. וצריכה לישב ז' נקיים חוץ מן יום התביעה. ויש מן הגדולים שכתבו שאינה צריכה לא הפסק טהרה ולא בדיקה כלל בימי הספירה לא בתחלתן ולא בסופן. אלא כל שהמתינה ז' נקיים בתר התביעה הרי היא טובלת וטהורה. שהרי זו לא ראתה כלום אלא חשש ראייה בעלמא. ולא הוחזקה מעיינה פתוח להצריכה בדיקה. וסעדו את דבריהם מעובדא דרבינא. דאיעסק לבריה בי רב חביבא ואמר ליום פלוני נכתוב כתובה. ואיעכב שבעה יומי בתר ההוא יומא. ואתא ואמר ליה מאי טעמא עבד מר הכי. ואז אמר לו מאי טעמא עבד מר הכי. ורב חביבא לא צוה לבדוק את בתו כי היה סבור דרבא לא אמר אלא בגדולה אבל בתו שהיתה קטנה לא היתה צריכה לישב ז' נקיים ואעפ"כ כנסה. ואינה ראייה כלל דא"כ אפי' ישיבת ז' אין כאן כלל ומה תועלת יש בהמתנת שבעה ימים. כיון דרב חביבא סבר דבקטנה לא חיישינן לחימוד. אלא ה"ג בסיפרי אשכנז אמר ליה לכתוב כתובה אמר ליה לינטר מר עד ארבע אחרינא. אמר ליה אמאי א"ל לא סבר לה מר להא דרבא תבעוה לינשא וכו' והודיעו שאין חילוק בין קטנה לגדולה. ואז הפריש בתו כל שבעה קודם החופה. ויש מן הגדולים שכתבו שאינה צריכה הפסק טהרה אבל בדיקה כל שבעה צריכה. ולדעתם אני מסכים דחיישינן בכל יום שמא תראה. דיותר שהיא קרובה לזמן החופה יותר לבה הומה ומשתאה. ותדיר חיישינן שמא מחמת חימוד תראה. ולכך הזכיר רבא בדבריו ז' נקיים לא מחמת חומרא דרבי זירא אלא אפי' קודם

שנהגו חומרא דרבי זירא. דבימי רבא לא פשטה חומרא דרבי זירא בכל מקום. כדקאמר ליה רבא לרב פפא אמינא לך איסורא ואת אמרת לי מנהגא היכא דאחמור אחמור והיכא דלא אחמור לא אחמור. אלא שבעה נקיים דקא אמר רבא שיהו נקיים בבדיקה. דבכל יום חיישינן שמא מחמת חימוד תראה :

הלכה ה

מתני' הזב והזבה שבדקו עצמן יום ראשון ומצאו טהור וביום השביעי ומצאו טהור ושאר כל הימים לא בדקו ר' אליעזר אומר הרי הן בחזקת טהרה. רבי יהושע אומר אין להם אלא יום ראשון ויום ז' בלבד רבי עקיבא אומר אין להם אלא שביעי בלבד:

גמ' תניא רבי יוסי ורבי שמעון אומרים נראין דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע ודברי רבי עקיבא מדברי כולן אבל הלכה כר"א. איבעיא להו זב וזבה שבדקו עצמן יום ראשון ויום ח' ומצאו טהור ושאר הימים לא בדקו לר"א מהו. תחילתן וסופן בעינן והכא תחלתן איכא וסופן ליכא או דלמא תחלתן אע"פ שאין סופן. רב אמר היא היא תחלתן אע"פ שאין סופן. ורבי חנינא אמר תחלתן וסופן בעינן. והכא תחלתן איכא וסופן ליכא. (אמר רבי ירמיה) אמר רב ששת אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב נדה שהפרישה בטהרה בשלישי שלה סופרתו למנין ז'. נדה למה לה ספורין אלא אימא זבה. א"ל רב ששת לרבי ירמיה בר אבא רב ככותאי אמרה לשמעתתא דאמרי יום שפוסקת בו סופרתו למנין ז'. אמר ליה כי קאמר רב לבר משלישי. פשיטא. לא צריכא דלא בדק יום ראשון אלא עד יום ז'. התם קמשמע לן תחלתן אע"פ שאין סופן. והכא קמשמע לן סופן אע"פ שאין תחלתן מהו דתימא תחלתן הוא דאיתחזוק אוקמינהו בחזקת טהרה אבל סופן לא. קמ"ל. ופסק הראב"ד ז"ל דהלכה כרב משום דרב ששת ורבי ירמיה שקלו וטרו אליביה אלמא סבירא להו כוותיה. ועוד מדפריך עליה מברייתא דטועה דבפ' המפלת (דף כט:) ושני לה לאו מי אוקימנא כרבי עקיבא דאמר בעינן ספורין בפנינו ומנא תימרא דלרבנן לא בעינן ספורין בפנינו. דתניא טועה שאמרה יום אחד טמא ראיתי וכו'. אלמא הלכה כרב. ואע"ג דדחי להרב אחא בריה דרב יוסף דיחויא בעלמא הוא הלכך נשים האידנא שהן ספק זבות צריכות להפסיק בטהרה לבדוק עצמן שידוע שנסתם מעיינה כדאמר רב שצריכה להפסיק בטוהר בשלישי שלה ולמחרתו תתחיל למנות שבעה נקיים ובאותן שבעה נקיים תבדוק עצמה בכל יום ונהגו הנשים ללבוש חלוק לבן בבין השמשות של התחלת שבעת הימים ובודקת את עצמן ואת חלוקן בכל יום. ואם בדיעבד לא בדקה אלא יום הראשון או ביום השביעי קרינן בהם נקיים. דקי"ל כרב דאמר תחלתן אע"פ שאין סופן וסופן אע"פ שאין תחילתן. אבל אם לא בדקה עד יום השמיני לא מיקרו ספורין דבדיקה

בתוך ז' בעינן. וכתב הראב"ד ז"ל אם בדקה עצמה באמצע השבעה ולא בדקה לא בתחלתן ולא בסופן לא שמעתי ומסתברא לקולא שהרי שנינו בפרקין (ד' סח.) בהפסקת הנדה נדה שבדקה עצמה ביום הז' שחרית ומצאה טהורה [ובין השמשות לא הפרישה] ולאחר (שבעה) ימים בדקה ומצאה טמאה הרי זו בחזקת טהרה וחכמים אומרים אפי' בדקה בשנים לנדתה ומצאה טהורה כו' הרי זו בחזקת טהרה הכא בעיא בדיקה והכא בעיא בדיקה הכא סגי לה בבדיקה האמצעית והכא סגי לה בבדיקה האמצעית והר"ז הלוי ז"ל כתב שאין ללמוד בדיקת הזבה שצריכה ז' נקיים מבדיקת נדה הקלה שאינה צריכה אלא הפרשת טהרה בין השמשות לבד ואיני רואה כאן ספק דמסתברא דעדיף האמצע יותר מן הסוף דאיתחזק בטהרה כל הימים שאחר הבדיקה ובדיקה שאמרנו (לא) היינו שתכניס בגד לבן או צמר גפן לחורין ולסדקין עד מקום שהשמש דש ולא שתכניסנו מעט לקנח את עצמה. דההוא קינוח מיקרי ולא בדיקה כדמשמע לעיל בשילהי פ"ק (דף יב.) בעי מיניה ר' אבא מרב הונא אשה מהו שתבדוק עצמה בתוך שיעור וסת. ומי משכחת בדיקה בתוך שיעור וסת והתניא איזהו שיעור וסת משל לשמש ועד שעומדין בצד המשקוף ביציאת השמש נכנס עד הוי וסת שאמרו לקינוח ולא לבדיקה אלמא בלא הכנסה לחורין ולסדקין קינוח מיקרי ולא בדיקה. ובדיקה הוזכרה אצל זב וזבה:

הלכה ו

בת"כ ת"ר ואשה כי תהיה זבה יכול אפי' זבה מכל מקום תהיה טמאה. ת"ל והיא גילתה את מקור דמיה לימד על הדמים שאינן אלא מן המקור. יכול על כל מראה זוב תהא טמאה ת"ל דם ואין דם אלא אדום. אין לי אלא מראה דם אדום כשהוא אומר דמיה מלמד שדמים הרבה טמאין בה האדום והשחור וכקרן כרכום וכמימי אדמה וכמזוג וב"ש אומרים אף כמימי בשר צלי וכמימי תלתן. וב"ה מטהרין. בבשרה מלמד שהיא מטמאה בפנים כבחוץ והלא דין הוא ומה הזב שהוא טעון ביאת מים חיים אינו מטמא בפנים כבחוץ. נדה שאינה טעונה ביאת מים חיים אינו דין שלא תטמא בפנים כבחוץ. [ת"ל בבשרה מלמד שהיא מטמאה בפנים כבחוץ]. אין לי אלא נדה. זבה מנין ת"ל זובה שבעת ימים תהיה בנדתה ולא בזיבתה כל שבעה יכול עד שתהא רואה דם כל שבעה. ת"ל תהיה אע"פ שאינה רואה אלא ראיה אחת. מנין שאינה טובלת מבעוד יום. ת"ל שבעת ימים תהיה בנדתה תהא בנדתה כל ז'. ואשה כי יזוב זוב דמה בין גיורת בין שפחה בין משוחררת בין בת ישראל. ימים שנים. יכול ימים הרבה. אמר רבי עקיבא כל ששמועו מרובה ושמועו מועט תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת. א"ר נחמיה וכי למה בא הכתוב לפתוח או לנעול והלא לא בא לנעול אלא לפתוח אם אתה

אומר ימים י' והלא אינו אלא ק' אלא אלף אלא רבוא. וכשאתה אומר ימים שנים פתחת. אמר רבי מנא משום רבי יהודה ימים שנים. יכול ימים הרבה. אם מרובין הן והלא כבר נאמר רבים. הלא לא דיבר אלא בימים מועטין. וכמה הן. הוי אומר ימים שנים רבים שלש יכול רבים עשרה. אמר ימים ואמר רבים מה ימים מיעוט ימים שנים אף רבים מיעוט רבים שלשה. יכול שנים ושלשה הרי חמשה וכי נאמר ימים ורבים והלא לא נאמר אלא ימים רבים. הא כיצד הרבים הללו יהו מרובים על שנים. וכמה הן. הוי אומר שלשה יכול הרואה שלשה בתחלה תהא זבה ומה אני מקיים ואשה כי תהיה זבה ברואה יום אחד אבל ברואה שלש בתחילה תהיה זבה. ת"ל על נדתה אחר נדתה היא מטמאה ואינה מטמאה בתחילה. אין לי אלא סמוך לנדתה מופלג מנדתה מנין. ת"ל או כי תזוב אין לי אלא מופלג מנדתה יום אחד שנים שלשה ארבעה חמשה ששה שבעה שמונה תשעה עשרה מנין. מה מצינו ברביעי שהיא ראוי לספירה וראוי לזיבה אף אני אביא את אלו שהן ראויין לספירה שיהו ראוין לזיבה ומנין לרבות את אחד עשר. ת"ל בלא עת נדתה. או יכול שאני מרבה את שנים עשר אמרת לא ומה ראית לרבות אחד עשר ולהוציא שנים עשר. מרבה אני את אחד עשר שהוא ראוי לספירת או כי תזוב. ומוציא אני את שנים עשר שאינו ראוי לספירת או כי תזוב. אין לי אלא הרואה שלשה שהיא זבה גדולה ומנין הרואה שנים שתהא זבה קטנה. ת"ל ימי ומנין אפי' אחד ת"ל כל ומנין ששומרת יום כנגד יום ת"ל טמא יהיה יכול כשם ששומרת אחד לאחד כך תספור שנים לשנים. ודין הוא ומה הזב שאין סיפר אחד לאחד סופר שבעה לשתי ראיות זבה שהיא סופרת אחד לאחד אינו דין שסופרת שנים לשנים ת"ל יהיה לה אין לה אלא יום אחד. ואם טהרה מזובה כשתפסיק מזובה וספרה לה לעצמה. שבעת ימים יכול בין סמוכין בין מפוזרין ת"ל ואחר תטהר אחר אחר לכולן. רבי שמעון אומר ואחר תטהר אחר המעשה תטהר כיון שטבלה טהורה להתעסק בטהרות. אבל אמרו חכמים לא תעשה כן שלא תבא לידי ספק. כללא דנקטינן מהני מתנייתא. דנדה דאורייתא היכא דאתחילה וחזיא דמה יומא חד ההוא יומא קמא דחזיא ביה הוי תחלת נדה ומשלמה עלה שבעה יומי. לא שנא חזיא דם בכולהו יומי ולא שנא לא חזיא אלא חד יומא. וכדנפקן שבעה יומי טבלה בליל שמיני ומשתריא לבעלה. ואי חזיא דם ביום השמיני הרי עיילה לה לתוך אחד עשר יום שבין דם נדה לדם נדה שהן ימי זיבות. וכיון דחזיא בהן חד יומא הוי לה (זובה) זבה קטנה וחיישינן דלמא אתיא למיחזי למחר הלכך בעיא שימור תשיעי. ואי חזיא יום תשיעי בעיא שימור יום עשירי ועדיין זבה קטנה היא ואי לא חזיא ביום עשירי טבלה ומשתריא לערב. ואי חזיא גם ביום עשירי הויא לה זבה גדולה דהא חזיה

שלשה ימים רצופין ובעיא למיתב שבעה נקיים. הכין דינא בהלין יומי זיבות אי חזיא דם חד יומא. משמרת כנגדו חד יומא ואי חזיא תרי יומי משמרת להו נמי חד יומא לבד מיום י"א דלא בעיא שימור הואיל ונפקן ימי זיבות והוה ליה י"ב תחלת נדה ואי חזיא ביה הוי לה נדה כל שבעה הדין הוא דינא דאורייתא דהוו עבדן בנות ישראל כל זמן דהוו רבנן בקיאי בחזותא דדמא. וכיון דאימעוט רבנן דהוו בקיאי בהכי (בחזותא) וחלשא דעתייהו דלא הוו יכלי לאפרושי בין דם טהור לדם טמא. כדאמרינן (לעיל דף כ.) אמר רבי יוחנן חכמתיה דרבי חנינא גרמא לי דלא אחזי דמא. דכי מטמינא מטהר מטהרנא מטמא. ואמר רבי זירא טיבעא דבבל גרמא לי דלא חזאי ומה (רבי אבא) [רבה] דידע בטיבעא לא חזי ואנא אחזי וחזו נמי דנשי לא ידעי תיקון. וסתות חשו רבנן דלמא משלמא דם טמא לדם טהור וטבלן ואתי לידי איסור כרת דהא אפשר למיהוי כל דם דחזיא בשית יומי טהור. וליכא טמא אלא הך דחזיא בשביעי בלחוד וצריכה למשלם עליה שבעה יומי וכיון דסבירא להו דדם דכולהו שבעה טמא הוא אמרי כבר שלימו לן שבעה וטבלן לאורתא ואתו לידי איסור כרת ועוד כיון דלא בקיאי בתיקון וסתות זימנין דחזיא דם וביום השמיני לראייתה חזיא דם וטבלה לערב ומשמשת עם בעלה. וזימנין דראייה קמייתא הויא בתוך אחד עשר יום וצריכה למיתב שבעה על ראייה בתרייתא. הלכך חשו רבנן למילתא ועבדו הרחקה לסלוקי כל ספקי. ואצריכו למיתב ז' נקיים על כל דם דלא ליגעו באיסורא דאורייתא. והיינו דאמרי' בפרקין (ד' סח) אמר רב יהודה אמר שמואל התקין רבי בסוריא ואית דגרסי בשדות ראתה יום אחד תשב ששה והוא. שנים תשב ששה והן שלשה תשב שבעה נקיים: אמר ר' זירא בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים. ואע"ג דבהאי תקנה דרבי ליכא למיחש בה לאיסורא כלל. עבדו רבנן הרחקה יתירתא ונהיגו בנות ישראל כר' זירא דהא אמרינן דהך דר' זירא הלכתא פסיקתא היא כדאמרינן התם (ברכות דף לא.) לענין אין עומדין להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה ה"ד הלכה פסוקה אמר אביי כי הא דאמר ר' זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים והכי נמי [עבדינן] בימי טוהר דיולדת ואע"ג דקי"ל כרב דאמר (ד' לה:) מעיין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו. כיון דאיכא יולדת בזו דצריכה שבעה נקיים בימי טוהר עבדינן נמי הרחקה יתירא כרבי זירא וכל דם דחזיא בימי טוהר יתבא עליה שבעה נקיים ובתר הכי טבלה ומשתריא לבעלה. ואע"ג דלא נפקו ימי טוהר כיון דיתבא שבעה נקיים ותו לא חזיא שריא. והראב"ד ז"ל והרמב"ן ז"ל כתבו ג"כ שאין לנו עכשיו דם טוהר כדי שלא יבא הדבר לכלל טעות. ואם החמירו על בנות ישראל לישב

על דם טיפה כחרדל שבעה נקיים כדי שלא יבא לטעות בין ימי נדה לימי זיבה ובין רואה יום אחד לרואה שלשה. כ"ש שיש לחוש שמא יבא הדבר לידי קלקול שמא יבא לטעות בין ימי טוהר לימים שלאחר ימי טוהר אבל בעל הלכות ורב אחאי (בשאלתות לפנינו לא נמצא בשום מקום) כתבו דאף בזמן הזה נוהגין ימי טוהר על דין התורה והרמב"ם ז"ל כתב (בפי"א מהל' איסורי ביאה) שהדבר תלוי במנהג. שלא החמירו בנות ישראל אלא בדם טמא לישב על כל דם טומאה ז' נקיים דזבה גדולה כדי שלא יבא הענין לכלל טעות אבל בדם טוהר לא החמירו ועדיין נשאר הענין על דין תורה וכן נוהגין בצרפת ובאשכנז:

הלכה ז

גרסינן בכתובות (ד' עב.) אמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה. והיכא דלא הוחזקה נדה ותבעה בעלה ואמרה לו טמאה אני וחזרה ואמרה לו טהורה אני אינה נאמנת (שם ד' כב:) ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת :

הלכה ח

(שבת ד' סד:) ת"ר והדוה בנדתה זקנים הראשונים אמרו תהא בנדתה שלא תכחול ולא תפקוס עד שתבא במים עד שבא ר' עקיבא ולימד א"כ נתגנית על בעלה ונמצאת בעלה מגרשה הא מה אני מקיים והדוה בנדתה תהא בנדתה עד שתבא במים. ומכאן למדו לטבילת נדה מן התורה. ורב יהודאי גאון ז"ל כתב בתשובה טבילת נדה מן התורה ק"ו ממגעה דבנוגע במשכבה כתיב והנוגע במשכבה יכבס בגדיו ורחץ במים וכ"ש במגע עצמה. וק"ו לנדה עצמה שהיא בטומאתה עד שתבא במים. ורבינו תם ז"ל אומר דטבילת נדה שמעינן מהאי קרא אך במי נדה יתחטא ודרשינן (ע"ז דף ע"ה:) במים שהנדה טובלת בהן. וקיימא לן דנדה וזבה לא בעו מים חיים דתניא (תוספתא דמגילה פ"א) אין בין זב לזבה אלא שהזב טעון מים חיים והזבה אינה טעונה מים חיים אלא מי המקוה שכל הגוף עולה בהן. וכמה הן. אמה על אמה ברום שלש אמות. ושיערו חכמים מי המקוה ארבעים סאה:

הלכות כלאי בגדים

סעיף א

דף סא ע"ב אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא בגד שאבד בו כלאים צובעו ומותר. א"ל רבא לרפרם בר פפא מנא ליה לסבא הא. אמר ליה מתני' היא דתנן בודק עדשמגיע לסלע או לקרקע בתולה ואי ליכא אימור עורב נטלה. ה"נ עמרא וכיתנא לא סליק בהו ציבעא בהדי הדדי וכיון דלא ידיע אימור מינתר נתר:

סעיף ב

אמר רב אחא בריה דרב יוסף משמיה דמר זוטרא האי מאן דרמי ליה חוטא דכתנא בגלימא דעמרא ונתקיה ולא ידע אי נתיק אי לא נתיק שפיר דמי מ"ט מדאורייתא שעטנז אמר רחמנא עד שיהא שוע וטווי ונוז. ורבנן הוא דגזור בהו והא כיון דנתקיה נתקיה. מתקיף לה רב אשי ואימא או שוע או טווי אי נוז. והלכתא כמר זוטרא מדאפקינהו רחמנא בחדא לישנא:

סעיף ג

פירש רש"י שוע וטווי ונוז שיהא הפשתן והצמר מתוקנין יחד במסרק וטווין יחד וארוגים יחד. דנוז היינו ארוג. וקשיא דא"כ אמאי הוצרך להתיר כלאים בציצית (יבמות דף ה:) והלא התכלת צריך להיות סרוק לבדו וטווי לבדו ונוז שפירש דהיינו ארוג קשה דא"כ אמאי הוי האי חוטא דכיתנא בגלימא דעמרא ספיקא דרבנן והלא כל אחד היה שוע לבד וטווי לבד וארוג יחד. ודוחק הוא לומר שלא היה שוע או לא היה טווי. ועוד אמאי פריך ואימא או שוע או טווי או נוז דשוע בלא נוז לאו בגד הוא כיון דאינו ארוג. ואיץ לפרש ואימא שוע בהדי נוז או טווי בהדי נוז או נוז לחודיה. דאם כן שוע וטווי דכתב רחמנא למה לי כיון דבנוז לחודיה הוי כלאים. ועוד מ"ש שוע וטווי דקאי אכל חד וחד צמר לחודיה ופשתים לחודיה ונוז קאי אתרווייהו כחדא. ועוד היכי משכחת לה נוז לחודיה בלא שוע ובלא טוי. ועוד אמאי צריך קרא לאריג הא מיחדו נפקא (לקמן סי' יז) דשתי תכיפות חיבור וכל שכן ארוג ופירש ר"ת שעטנז יחדו שיהיה כל אחד שוע לבד טווי לבד נוז לבד ואחר כך מחובר יחדיו. ונוז היינו שזור כדתנן במסכת כלאים (פ"ט) נלוז ומליז הוא לאביו שבשמים לשון (דברים לב) עקש ופתלתול לפי שהחוט מתעקם ונפתל. והאי חוטא הוי ספיקא דרבנן לפי שלא היה שזור. ופריך מנלן דבעינן כל שלשתן יחדיו אימא או שוע וחיברו כעין לבדים. או טווי בלא שוע ונוז כעין בגדים גרועים דלא שזירי ולא שועי. או נוז שזור פתיל של צמר ופשתים וחיברו והא דאיצטריך למשרי כלאים בציצית. משום דבעינן שיהא חוט של תכלת שזור כדאיתא בעירובין בפ' בתרא המוצא תכלת בשוק לשונות פסולה חוטין כשרה ומוקי לה בשזורין דכיון ששזורין ודאילשם תכלת טוובספרימפיק לה מקרא דשזורין בעינן דקאמר התם פתיל תכלת שיהא טווי ושזור. אין לי אלא תכלת. לבן מנין אמרה תורה ב תן תכלת (בציצית) ותן לבן מה תכלת טווי ושזור אף לבן טווי ושזור. וסתם בגדים נמי יש להן חוטים שזורין בסוף הבגד כדי שלא יפסיד הבגד כדאמרינן בפ' בתרא דעירובין ודלמא אדעתא דשיפתא דגלימא עייפינהו. והא דתנן במסכת כלאים בפרק בתרא אין חייבין משום כלאים אלא על טווי ואריג

שנאמר לא תלבש שעטנז עד שיהא שוע וטווי ונוז לאו משום דנוז היינו אריג דא"כ היה לו לומר דאינו חייב אלא שוע טווי ואריג אלא לאו למדרש כוליה שעטנז קאתא אלא משום טווי לחודיה נקטיה. אבל ארוג נפקא לן מיחדו:

סעיף ד

תנן בפרק בתרא דכלאים אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים כדכתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו צמר הוא צמר רחלים ואילים ולא צמר גמלים וארנבים. ובירושלמי דריש לה מקרא דכתיב ומישע מלך מואב היה נוקד מהו נוקד רועה והשיב למלך ישראל מאה אלף כרים ומאה אלף אילים צמר אין לך קרוי צמר אלא צמר אילים. וכן פשתים דוקא שאין לו שם לווי אבל לא פשתים שלם. ולא פשתים קנבוס. פירוש מיני פשתים הן הנקראים כך:

סעיף ה

צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הגמלים מותר ואם רוב מן הרחלים אסור. אם רוב מן הגמלים מותר פי' לערב בו פשתן כי נתבטל צמר רחלים ברוב וכן פשתן וקנבוס שערבן זה עם זה אם רוב קנבוס מותר לערב בו צמר. וגרסינן בירושלמי צמר ופשתים שטרפן אסור כיצד עושה מביא ליטרא ועוד צמר גמלים ומבטלן. אבא בר רב הונא בשם רב ירמיה צמר ופשתים שטרפן בטלן. רב אמר אסור בתערובתן: מה מפליג מה דאמר רב כשעשאן בגד אחד בפני עצמו אסור דעשאן בגד לא שייך ביה ביטול אפי' חוט אחד בכל הבגד כדתניא בגד שאבד בו כלאים הרי זה לא ימכרנו לעובד כוכבים ולא יעשנו מרדעת לחמור אבל עושה אותו תכריכין למת. ולא אמרינן שיבטל ברוב מאחר שאין מקומו ניכר בכל הבגד. כדאמרינן בשלהי תמורה דצמר דבכור ושער דנזיר שנארגו בבגד דבטל אי לאו דעביד מיניה ציפרתא פי' שארג צורת ציפור מן השער דחשיב ולא בטיל דלא שייך ביטול ברוב אלא איסור שנתערב בהיתר. אבל היתר שנתערב בהיתר וע"י תערובת זה נאסר לא שייך ביה ביטול ברוב. דאין כאן אלא חתיכה אחת של איסור. והא דבעינן נתינת טעם בבשר בחלב כמו בשאר איסורים אע"ג דהוי היתר בהיתר ולא שייך ביה בטול כיון שע"י תערובת נאסר. שאני התם דדרך בישול אסרה תורה ולא מיקרי בשר בחלב בלא נתינת טעם. תוספתא בד"א בזמן שהביא פשתן וצמר וטרפן זה בזה אבל העושה חלוק שכולו צמר גמלים או כולו צמר ארנבים וארג בו חוט אחד של צמר וחוט אחד של פשתן אסור פירוש ששני חוטין של צמר ושל פשתן זה אצל זה. אבל אם חוט של צמר בצד אחד וחוט של פשתן בצד אחר מותר. ירושלמי אילו כתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים הייתי אומר אין אסור אלא מלבוש. ת"ל לא יעלה עליך אי

לא יעלה עליך הייתי אומר לא יפשיל הקופה לאחוריו ת"ל לא תלבש מה מלבוש מיוחד דבר שהוא מהנה הגוף אף אין לי אלא כל דבר המהנה הגוף. לאיזה דבר נאמר לא יעלה עליך. רבי נתן בר בבא ר' יונה בשם רבי זירא שאם היה בגד גדול מקצתו יש בו כלאים ומונח בארץ ומקצתו אין בו כלאים לא יתכסה בצד השני:

סעיף ו

גרסינן בברכות אמר רב יהודה אמר רב המוצא כלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק שנאמר אין חכמה ואין תבונה וגו' כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב. ונראה דדוקא בכלאים דאורייתא אבל כלאים דרבנן לא. מדפריך עלה מקברו את המת וחזרו ולפניהם שני דרכים אחת טהורה ואחת טמאה בא בטהורה באין עמו בטהורה בא בטמאה באין עמו בטמאה משום כבודו ומשני תרגמה רבי אבא בבית הפרס דרבנן ותו פריך מגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה תרגמה רבה בר שבא בלאו דלא תסור. ירושלמי הרי שהלך בשוק ונמצא לבוש כלאים. תרין אמוראין חד אמר אסור וחד אמר מותר מאן דאסר דבר תורה ומאן דמתיר כדאמר רבי זירא גדול כבוד הבריות שדוחה את המצוה בלא תעשה שעה אחת. תני אין מדקדקין לא במת ולא בכלאים בבית המדרש. ר' יוסי הוה יתיב ומתני והוה תמן מיתא מאן דנפק לא אמר ליה כלום ומאן דיתיב לא אמר ליה כלום. רבי אמי הוה יתיב ומתני אמר חד לחבריה את לבוש כלאים אמר ליה רבי אמי שלוף מאניך והב ליה וסבר רבי אמי כאמורא דשרי אי נמי בכלאים דרבנן. אי נמי בכלאים דאורייתא ודאי המוצא כלאים בבגדו אין חכמה ואין תבונה לנגד השם וצריך לפושטו אפילו בשוק אבל אם אדם רואה כלאים בבגדי חבירו והלובש כלאים אינו יודע אין לומר לו בשוק עד שיגיע לביתו דמשום כבוד הבריות ישתוק ולא יפרישנו משוגג:

סעיף ז

השיריים והכלך אין בהם משום כלאים שיריים הוא מטכסא מין מעיל עשוי ממשי. כלך יש בכרכי הים כמו צמר הגדל על האבנים שבים המלך ותבניתו כתבנית הזהב והוא רך ביותר וכלך שמו ודומה לצמר רחלים אבל אסורין משום מראית העין דדמו לצמר או לפשתן. ומיני שיריים הללו לא היו מצויין ביניהם דבריש במה מדליקין בעי למימר דשיריים היינו שירא פרנדא ובשלהי סוטה אמרינן משחרב בית המקדש בטלו שירא פרנדא וזכוכית לבנה פי' שאינן מצויין. לא שבטלו לגמרי דאמרי' בפרק אין עומדין תבר קמייהו זוגיתא חיורתא. הלכך יש לחוש למראית העין דמתוך שאינם מצויין ואין בקיאין בהן יהיו סבורין שלובש כלאים ומתוך זה אסרתי באשכנז שלא לתפור בגדי קנבוס תחת

בגדי צמר לפי שאין בגדי קנבוס מצויין באשכנז ויהיו סבורין שהוא בגד פשתן. והאידנא מצויין בגדי משי בינינו והכל מכירין בהן הלכך מותר לתפור בגדי משי תחת בגדי צמר וגם חוטי משי בסרבל של צמר:

סעיף ח

הכרים והכסתות אין בהן משום כלאים לפי שכרים וכסתות עשויין לשכיבה ואמרינן ביומא בפרק בא לו לא יעלה עליך אבל מותר להציע תחתיך אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תכרך עליו נימא. אפילו עשר מצעות זה על זה וכלאים תחתיהם אסור לישן עליהם. וכרים וכסתות שהן קשין ואין דרכן ליכרך על בשרו התירו בשאין בשרו נוגע בהן ומפרש בירושלמי דוקא בריקן ובנתון על גבי איצטבא אבל מלא או ריקן ונתון ע"ג מטה אסור לפי שנכפף תחתיו ונכרך על בשרו:

סעיף ט

אין עראי לכלאים דלבישת עראי לבישה היא ואסור ובפרק התכלת מייתי לה ומשמע התם דמיירי בטלית של קטן וגדול יוצא בה עראי: לא ילבש כלאים אפילו על גבי עשרה לבושים ואפי' לגנוב בהן את המכס. דדרך הוא שאין נותנין מכס מבגדים שאדם לבוש. ובמוכס שאין לו קצבה או במוכס העומד מאליו דאי בסתם מוכס אפילו בלא כלאים אסור לגנוב את המכס אם ישראל חכרו מאת המלך דדינא דמלכותא דינא. וסבר האי תנא דדבר שאין מתכוון אסור ופליג אמתני' דלקמן מוכרי כסות מוכרין כדרכן. והלכתא כמתני' דלקמן דקיימא לן כרבי שמעון דדבר שאין מתכוין מותר. מטפחות הידים ומטפחות הספרים ומטפחת הספג אין בהם משום כלאים. רבי אליעזר אוסר מטפחת הידים מפה שרגילין לפרוש על השולחן ולקנח בה את הידים. מטפחות ספרים שמשימין על ספר תורה מטפחת הספג שמסתפגין בהן אחר הרחיצה ר"א אוסר. מפרש בירושלמי מטפחת הידים פעמים שמחמם בה ידיו. ומטפחות ספרים פעמים עושה אותן כמין תיק ומשימה בחיקו ומתחמם בה. ומטפחות הספג פעמים שרואה רבו ומתעטף בה. בירושלמי פוסק הלכה כרבי אליעזר. ואמר רבי זריקא כשהיו מביאין לר' אבינא ביעתא במפה דאית בה כלאים לא מקבל על שלא יתכוונו בחמה מפני החמה ומביא ראיה ממתני' דלקמן מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוון בחמה מפני חמה אלמא מניעת החום חשיב לבישת הנאה כמו לבישה למנוע הקור והגשמים הלכך לא מקבל הביצה במפה שיש בה כלאים מפני שמונעתו מליכוות בביצה. מטפחת הספרים אסור משום כלאים כשבני אדם מסתפרין פורסין עליהן סדין כדי שלא יתלכלכו בגדיהם.

ירושלמי אמרינן במכוין לשם מלבוש אבל אינו מכוין לא. יש מקומות שמטפחות שלהן יש להן בית ראש ולובשין כמין מלבוש כמו שעושין בארץ ספרד:

סעיף י

תכריכי המת ומרדעת החמור אין בהן משום כלאים. לא יתן את המרדעת על כתפו אפילו להוציא עליה את הזבל. בפירקין (ד' סא:) פליגי בה אמר רבי אמי לא שנו אלא לסופדו אבל לקוברו אסור. ורבי יוחנן אמר אפילו לקוברו מותר דכתיב במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות. והלכה כרבי יוחנן שהיה רבו של רבי אמי. יראה מדנקט גבי כרים וכסתות ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן וגבי מרדעת לא תני מכלל דבמרדעת אפילו בשרו נוגע בהן שרי משום דמרדעת קשה אבל כרים וכסתות רכין הן. כדמוכח בזבחים פרק דם חטאת (ד' נד:) דקאמר התם והא כרים וכסתות דרכין הן ותנן היתה של עור וכו' הלכך בעינן שלא יהא בשרו נוגע בהן שלא תכרך עליו נימא והא דאסרינן לעשות מרדעת מבגד שאבד בו כלאים. אבד שאני דחיישינן כיון שאין הכלאים ניכרים שמא יקח ממנה לעשות טלאי לבגדו:

סעיף יא

מוכרי כסות מוכרים כדרכן ובלבד שלא יתכוונו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. והצנועין מפשילין במקל לאחוריהם. תופרי כסות תופרין בדרכן ובלבד שלא יתכוונו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. והצנועין תופרין בארץ מהכא מוכח בפ' כירה דדבר שאין מתכוין מותר אפילו במידי דאי מתכוין איכא איסורא דאורייתא:

סעיף יב

הברסין והברדסין והדולמטקיון ומנעל הפינון לא ילבוש עד שיבדוק. רבי יוסי אומר הבאין ממדינת הים אין צריכין בדיקה מפני שחזקתן של קנבוס. מנעל של זהב אין בו משום כלאים ברסין וברדסין הן גלופקרין שמכסין בהן את המטות אלא שאלו דקין ואלו עבין. דולמטקיון מעפורת. מנעל הפינון עשוי כמין מנעל מפסולת הצמר. עד שיבדוק שמא פשתן מעורב בהן. ממדינת הים אין צריכים בדיקה ירושלמי הדא דתימא בראשונה שלא היה פשתן מצוי בכל מדינות אבל עתה שהפשתן מצוי בכל מקום צריך בדיקה. והאידנא הפשתן מצוי בכל מדינות הילכך בגדים הנקחין מן העובד כוכבים צריך להתיר תפירתן ולתופרן בקנבוס. מנעל של זרב לשון חימום כמו יזורבו נצמתו מנעל העשוי לחמם הרגל ומגיעין עד הארכובה ומתיפים בפנים בלבדים או בצמר אין חוששין שמא פשתן מעורב בהן. אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג שנאמר לא תלבש שעטנז שוע

וטווי ונוז. רבי שמעון אומר נלוז ומליז את אביו שבשמים עליו. לעיל (סימן ג) פירשתי דין שוע וטווי ונוז. נלוז לשון עיקום כמו (משלי ג) אל יליזו מעיניך. הלבדים אסורין מפני שהן שועין. טורפין צמר ופשתן יחדיו ועושין אותו כמין בגד בלא טויה ואריגה. ואסור מדרבנן דמדאורייתא בעינן שוע וטווי ונוז:

סעיף יג

סיף של צמר ופשתן אסור מפני שהן חוזרין לאריג סיף הוא חוטין גסין שנותנין האורגין אותו בשפת הבגד ואין אורגין אותו בתוך הבגד אלא תוחבין לתוך אריגה ונקרא סיף. ואם עשה חוטין של צמר לבגד פשתים או חוטי פשתים לבגד צמר אסור. ובערוך פי' צילצול של צמר:

סעיף יד

ר' יוסי אומר משיחות של ארגמן אסורות מפני שהוא מולל עד שלא קושר משיחות הן חוטין מחוברין כעין חבלים אסורות לחגור על גבי חלוק של פשתן. מפני שהוא מולל. דרכן היה לתופרן ולחברן הנה והנה בתכיפה קודם שיקשור ויחגור בו ותמיד היה מחובר לחלוק. מולל מלשון (מ"ק דף כו.) וכולן רשאין לשלול ולמלול. וכן (שם) וקורע בתוך המלל:

סעיף טו

לא יקשור סרק של צמר בשל פשתן לחגור את מתניו אע"פ שהרצועה באמצע. פירוש לא יעשה חגורה של פשתן מצד אחד ושל צמר מצד אחר ורצועה באמצע אע"פ שאין הפשתן מחובר לצמר. לפי שכשהוא חוגר את מתניו קושר שני ראשים של צמר ושל פשתים ביחד. הא לאו הכי שרי שאין הרצועה מחברן אלפי מנהג העולם שנהגו לחבר עורות התפורות בפשתן תחת בגדי צמר אע"פ שהתפירה מחברת העור והבגד יחדיו. ומיהו התם שרי טפי דאיכא שתי הפסקות בין הפשתן והצמר. חוט הפשתן מחובר לעור ועור לבגד על ידי חוט של תפירה וההיא של תוספתא דאסרה חלוק של צמר גמלים וארג בו חוט של צמר (בצד זה) וחוט של פשתן מיירי כשחוט של פשתן ושל צמר זה אצל זה. והרמב"ם ז"ל כתב (פ"י מהלכות כלאים) אם קשר גדיל של צמר בגדיל של פשתן אסור אע"פ שהרצועה באמצע ותלה הטעם לפי שקושר שני ראשים ביחד כשהוא חוגר וכן כתב העושה בגד מצמר גמלים או צמר ארנבים או קנבוס וארג בו חוט של צמר מצד זה וחוט של פשתן מצד זה הרי זה אסור משום כלאים:

סעיף טז

אותות הגרדיים והכובסים אסורות משום כלאים. דרך גרדי וכובס לרקום שם הבעלים על הבגדים. ובחוט של פשתן על בגד צמר אסור. פי' אסור ללבוש הבגד בעוד האות עליו. אבל הגרדי והכובס מותר לעשותן דתנן (כלאים פ"ח) כלאי בגדים מותרים לכל דבר ואינן אסורין אלא ללבוש:

סעיף יז

התוכף תכיפה אחת אינה חיבור ואין בה משום כלאים והשומטה בשבת פטור. עשה שני ראשיה לצד אחד חיבור ויש בה משום כלאים והשומטה בשבת חייב. רבי יהודהאומר עדשישלש. תכיפה אחת הייט שתחב המחט בבגד פעם אחת אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה אם נטמא זה לא נטמא זה ואם הזה על זה לא נטהר זה. והשומטה בשבת ע"מ לחזור ולתפור פטור דכיון דלא הוי חיבור לאו כקורע ע"מ לתפור דמי. שני ראשיה לצד א' כגון שהעביר את המחט פעם אחת ולא העביר כל החוט והעביר את המחט פעם שנית נמצאו שני ראשיה מצד אחד וקשר שני ראשי החוטין יחד דבענין אחר אינו מתקיים כדאמרי' בכלל גדול גבי שתי תפירות והא לא קיימי אמר רבה בר בר חנה והוא שקשרו אבל אם העביר את התוט פעם אחת אע"פ שקשר שני ראשיו על שפת הבגד לא הוי חיבור.

סעיף יח

השק והקיפה מצטרפין לכלאים אם חתיכת בגד צמר מחוברת לשק וחתיכת בגד פשתן מחוברת לקופה וחברן יחד בשתי תפירות מצטרפין אע"פ שמחובר לשני כלים ואסור להתכסות בשק ולא אמרינן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ואינו חיבור והוא הדין לכל כלים. ירושלמי רבי ירמיה בעי הוא ובנו מהו שיצטרפו לכלאים. היך עבידא הוא לביש מאני דעמר ובנו מאני דכיתן נסב פסקי דעמר ועגל על תרוייהון. א"ר יוסי וההן בו נשוך פי' שחיבר מאני דעמר שעליו ומאני דכיתן שעל בנו בשתי תכיפות ואחר כך הקיף האב והבן חגורה של צמר שלא יתפרדו זה מזה הא לאו הכי פשיטא דלא הוי חיבור לפי שבעלי חיים נפרדין זה מזה ולא דמי לשק וקופה רבי חגי בעי הוא עצמו מהו שיצטרף לכלאים. היך עבידא. היה לבוש דרדסיה דעמרא בחדא ריגלא ודרדסי' דכיתן בחדא ריגלא. אמר רבי יוסי וההן בו נשוך. כלומר שחברו יחד מנעל של צמר שברגל זה למנעל של פשתן שברגל זה בשתי תכיפות ומיבעי ליה אי הוי חיבור לפי שדרך הלוכן נפרדין זה מזה:

סעיף יט

תוספתא חלוק של צמר שנפרם כורכו בחוט של פשתן ואם תפרו אסור משום. כלאים. וכן כתב הרמב"ם ז"ל בגד צמר שנפרם מותר לכרוך אותו בחוטי פשתן וקושרו אבל לא יתפור. וכתב ר"ח ז"ל בתשובה דטעות הוא בתוספתא דקשר הוא חיבור לענין כלאים. כדאמרינן בפרק התכלת דקשר העליון דאורייתא מדאיצטריך להתיר כלאים בציצית. ונראה לי דלא קשיא דמיירי שחבר שני ראשי הקרעים וכרך החוט סביבם וקשרם יחד. ולא הוי חיבור חוט פשתן והחלוק של צמר כיון שיכול להוציא שני ראשי הקרעים בלא התרת הקשר.)וכיוצא בזה התיר ר"י מכסאות של פשתן וצמר בתוכו אע"פ שתופרין יחד הבגד והצמר אשר בתוכו אין התפירה מחברת יחד הצמר והבגד לפי שיכול להוציא כל הצמר והתפירה נשארת קיימת. ואע"פ שתופר המכסה כל סביבותיו ואין יכול להוציא הצמר. הוי כשק של פשתן שמלאו צמר ותפר את פיו דלא הוי כלאים:

סעיף כ

תוספתא (פ"ד) לובש אדם שני חלוקין אע"פ שפונדתו חגורה עליו מבחוץ ובלבד שלא יטרוף את המשיחה ויקשור בה בין כתיפיו כלומר שיקשור שתי חלוקית יחד בענין שאינו יכול להפרידן בלא התרת הקשר. תנן בפ"ק דיו"ט (ד' יד:) משלחין כלים בין תפורין בין שאינן תפורין אע"פ שיש בהן כלאים והן לצורך המועד. וקאמר עלה בגמרא כלאים למאי חזו. ומשני בוילון והאמר עולא מפני מה אמרו וילון אסור מפני שהשמש מתחמם כנגדו פי' אסור לעשותו כלאים אלא בקשין כי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמדא דנרש שריא הם בגדים לבדים והן קשין כמו גמוד מסאניה (פסחים ד' קיא.) דבר שהוא נכווץ ונעשה קשה ומותרין אפילו בלבישה. דלבדין הרכין אסורין מדרבנן בפרק בתרא דכלאים הלבדין אסורין מפני שהן שועין אבל טווי ואריג אינו הילכך מדאורייתא שרו ובקשין אוקמוה אדאורייתא ושרו אפילו בלבישה: והא דקאמר אלא בקשים מיירי בבגדים שהן שוע טווי וארוג אלא שהן קשין דלא שייך בהו כריכת נימא הילכך שרי בהצעה. ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן דלבישה והעלאה דאורייתא והצעה דרבנן. וברכין גזור אפילו עשר מצעות זו על גב זו ובקשין לא גזור כדתנן במסכת כלאים (פ"ט מ"ב) הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן ודוקא בהצעה שרו אבל בלבישה והעלאה אסירי מדאורייתא אע"פ שהן קשין. דאמרינן בריש ערכין (ד' ג:) הכל חייבים בציצית כהנים לוים וישראלים ומסיק דכהנים איצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא הואיל ואישתרו כלאים גבייהו וכו' קא משמע לן נהי דאישתרו בעידן עבודה וכו' וביומא בפרק בא לו (יומא ד' סט.)

קאמר דבגדי כהונה קשין הן אלמא אע"פ שהן קשין אסירי מדאורייתא ותניא בתוספתא דכלאים כהן שיוצא בהן למדינה חייב ודוקא בלבישה אבל בהצעה שרו אבל בלבדים דאף לבישתן רכים אינה כי אם מדרבנן קשין אפילו בלבישה שרי. והא דקאמרינן כי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמדא דנרש שריא. לא שיהא דין קשין ונמטא שווין אלא כי היכי דשרי לבישת לבדים קשין לפי שלבישת הרכין אינה אלא מדרבנן הכא נמי שרי הצעת בגדים קשין לפי שאף הצעת הרכין אינה אלא מדרבנן: (ביצה ד' טו.) אמר רב פפי עוילדין אין בהן משום כלאים פירש בתשובת הגאונים שרגילין ללובשן תחת מנעליהם וטולין עליהם עור תישים מעובדין תחת קרקעיתן וכנגד העקב של רגל יש עושין אותו של צמר וקורין אותו נמטי אין בהם משום כלאים. לפי שהעקב קשה ואינו מתחמם: אמר רב פפא הני צררי דפשיטי וזוזי אין בהן משום כלאים. ודבזרני יש בהן משום כלאים פי' בגד כלאים שצרורין בו מעות מותר לתתן בחיקו שהמעות מקשין אותו ואינו מתחמם דבזרני שצוררין בו זרעים יש בו משום כלאים לתת בחיקו. ירושלמי (כלאים פ"ט ה"ה) אבוהי דרב ספרא שאל לרבי זירא מהו שיתן פריטא גו גולתא ומיקטרינהו בחוטא דכיתן מהו מיתן פריטא בגו סדינא ומיקטרינה בחוטא דעמר אמר ליה חכים רבי לרב הונא דרב הונא אמר אסור שמואל אמר מותר רבי יעקב בר אחא בשם רבי אסא אמר מותר. גרסינן בפרק במה בהמה (שבת ד' נד.) מכניס אדם חבלים לתוך ידו ובלבד שלא יכרוך ויקשור. לפי שכשהוא כורך חבל של צמר ושל פשתן סביב ידו וקושר מתחממת ידו ואסור משום כלאים: תוספתא אספלנית מלוגמא ורטיה אין בהם משום כלאים שאין זה דרך חימום:

הלכות מקוואות

סעיף א

(ת"כ פרשה שמיני) ת"ר אלו נאמר ומקוה המים יהיה טהור יכול אפי' מילא מים על כתפו ועשה מקוה לכתחלה יהיה טהור ת"ל מעיין מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים אי מה מעיין מטהר בכל שהוא אף מקוה מטהר בכל שהוא תלמוד לומר אך מעיין מעיין מטהר בכל שהוא והמקוה במ' סאה. אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין. ת"ל אך מעיין מעיין מטהר בזוחלין והמקוה באשבורן. היה אומר ר"י דהך ברייתא דפסלה מקוה שכולו שאוב מקרא לאו דרשה גמורה היא דאפילו מקוה שכולו שאוב כשר מן התורה אלא שחכמים פסלוהו והאי קרא אסמכתא בעלמא הוא והביא ראיה מן התוספתא בריש פרק שני דמקואות מקוה שהניחו ריקם ובא ומצאו מלא כשר

מפני שזה ספק מים שאובין למקוה ומדמכשר ליה מספק אלמא כולו שאוב נמי מדרבנן דאי מדאורייתא לא הוה מכשר ליה מספק והלשון משמע כן דקתני מפני שהוא ספק מים שאובין. וליכא למימר דלא מיירי בכולו שאוב אלא שהיו בו מים והיה חסר דא"כ הוה ליה למימר שהניחו חסר ובא ומצאו שלם. דריקם משמע שהיה לגמרי ריקם ולא היה בו מים כלל. ועוד הביא ראיה מפרק קמא דפסחים (דף יז.) דהא אמרינן משקה בי מטבחיא דכן וקאמר רבי שמעון בכלים טמאים בקרקע טהורים. ומפרש התם טעמא דבקרקע טהורין משום דחזו להטביל בהן מחטין וצינורות. אלמא אפילו כולו שאוב חזי להטביל בו מדאורייתא דבכולו שאוב איירי מדמפליג בין כלים לקרקע וסתם משקה בי מטבחיא נמי שאובין ומה שפירש ר"ת בספר הישר הא דאמר ג' לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה הלכה למשה מסיני. היינו כשאין שם מים אבל בסוף אינן פוסלין אלא מדרבנן. והביא ראיה מהא דתנן בפ' שני דמקואות דרבי אליעזר אומר רביעית מים בתחלה פוסל את המקוה ושלשה לוגין על פני המים. ומדמחמיר בתחלה מבסוף ש"מ דפוסלין בתחלה מדאורייתא. אומר ר"י שלא מצינו בשום מקום הלכה למשה מסיני בפסול מקוה. ואם ישנו בשום מקום יש לפרשו כמו הלכה למשה מסיני עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית דברייתא דמס' חגיגה (דף ג.) שאינה אלא כלומר דבר ברור כהלכה למשה מסיני וכן כל באמת הלכה היא שאומר בש"ס גבי מילי דרבנן כההיא רפ"ק בשבת (דף יא.) לא יקרא לאור הנר באמת אמרו החזן רואה היכן התינוקות קורין ומפרש רבינו תם התם כל באמת הלכה. כתוב בירושלמי הלכה למשה מסיני. אע"ג דאיסור רואה לאור הנר מדרבנן אלא דבר ברור כהלכה למשה מסיני קאמר. והא דמחמיר רבי אליעזר בתחלה משום דרביעית הוא שיעור טבילת מחטין וצינורות וכבר יש שם מקוה פסול עליו. וגם רשב"ם כתב דכולו שאוב פסול מדאורייתא. והביא ראיה מההיא דתורת כהנים ברייתא שכתבתי למעלה ואינה ראיה דאסמכתא בעלמא היא כמו כמה מילי דרבנן דאסמכינהו אקרא בתורת כהנים. כמו מעשר ירק ופירות דדריש ליה בסיפרי מקרא. וכן דימוע דריש מאת מקדשו ממנו ובנדה מוכח דדימוע דרבנן. וכן אין עולין באילן ואין רוכבין על גבי בהמה דרישליה בתורת כהנים משבת שבתון ואם תאמר אי כולו שאוב מדרבנן אמאי פסלו שאיבה כלל אי אמרת בשלמא דכולו שאוב מדאורייתא גזרו רבנן שלשה לוגין שאובין דיפסלו אטו כולו שאוב והאי דעבדו רבנן האי שיעורא דשלשה לוגין משום דהוה דבר חשוב וחזו לרחיצת אדם. כדאמרינן בפ"ק דשבת (דף יד.) בתחלה היו טובלין במי מערות סרוחין ונותנין על גביהן שלשה לוגין מים שאובין שהיו אומרים לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין אבל אם כולו שאוב

מדרבנן אמאי גזרו בשאיבה כלל ויש לומר משום גזירה שמא יטבול בכלי דהא ודאי אסור מדאורייתא. דבור דומיא דמעיין בעינן שיהא בקרקע הילכך גזרו בשאיבה אפי' בג' לוגין ורבינו שמשון היה אומר דכולו שאוב פסול מן התורה. ומה שהביא ר"י ראיה ממקוה שהניחו ריקן אדרבה קשיא ליה מהתם דקתני כשר מפני שזה ספק מים שאובין וחזקת המקואות כשרות. פירוש כשאדם עושה מקוה עושהו כדי לטבול בו א"כ אינו ממלאהו מים שאובין אלא ממשיך לתוכו מים כשרין לטבילה. משמע דמשום הך חזקה הוא דכשר. והכי קאמר מפני שזה ספק מים שאובין וחזקת המקואות כשרות מוציא מידי ספק ודאי כשר הוא ואי לאו הך חזקה היה פסול מספק דספיקא דאורייתא הוא תדע דקתני סיפא צינור המקלח מים למקוה והמכתשת נתונה בצדו ספק מן הצינור למקוה ספק מן המכתשת למקוה פסול מפני שהפסול מוכיח. ואם יש רוב מקוה כשר מפני שזה ספק מים שאובין. ומדמכשרינן כשיש רוב מקוה מספק וכשאין רוב פסלינן מספק כיון שאין כאן חזקת המקואות כשרות שהפסול מוכיח שהמכתשת נתונה בצדו ומצינן למימר שנפלו מן הצינור למכתשת ומן המכתשת למקוה אלמא קודם שיהא רוב המקוה הוי שאיבה דאורייתא ופסלינן מספק. ולאחר שיש בו רוב מקוה הוי מדרבנן ומכשרינן מספק ועוד תניא שני מקואות של מ' מ' סאה א' שאוב וא' כשר וטבל באחד מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות טהרותיו תלויות. ומדלא מטהרינן מספק אלמא כולו שאוב מדאורייתא. ועוד תנן בפ' שני דמקואות מקוה שיש בו שלש גומות של לוג לוג של מים שאובין אם ידוע שנפלו לתוכו מ' סאה מים כשרים עד שלא הגיעו לגומא השלישית כשר ואם לאו פסול. משמע דדוקא ידוע הא מספק פסול מדלא קתני אם ידוע שלא נפלו ארבעים סאה עד שלא הגיע לגומא השלישית פסול ואם לאו כשר. ומה שהביא ראייה מפסחים דחה רבינו שמשון. הא דאמרינן בכלים טמאים הכי קאמר אותם שהיו בכלים טמאים אע"פ שהן עכשיו בקרקע. ובקרקע טהורין פירוש שמעולם היו בקרקע ולא באו לתוך כלי כלל כגון שהמשיכן מאמת המים לשם. והא דפריך בפרק המוכר את הבית (דף סו:) מכלל דשאיבה דאורייתא בתמיה משמע דליכא שום שאיבה דאורייתא מדלא מוקי לה בכולו שאוב. היינו משום דמסתמא קתני צינור שחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה דמשמע דבכל פסול איירי אפי' בפסול שלשה לוגין : תנן בפ"ק דמקואות למעלה מהן מי מקוה שיש בו ארבעים סאה שבו טובלין ומטבילין למעלה מהן מי מעיין שמימיו מועטין שרבו עליו מים שאובין . שוה למקוה לטהר באשבורן. ולמעיין לטהר בכל שהוא פירוש טובלין אדם ומטבילין כלים דאף הם בעו מ' סאה כדאמר בפרק ג' מינין (נזיר ד' לח.) דבטלו רביעית דמקוה להטביל בו כלים. שרבו עליו מים שאובין

שמילא בכתף ונתן לתוכו דאינו נפסל במים שאובין. וכן מקוה שיש בו מ' סאה אינו נפסל במים שאובין אפי' נתן לתוכו אלף סאין. כדתנן בפרק ששי דמקואות היו בעליון ארבעים ובתחתון אין בו כלום ממלא בכתף ונותן בעליון עד שירדו לתחתון מ' סאה ועל כרחך צריך ליתן בו יותר מארבעים סאה אלמא שאינו נפסל [אפי'] אם רבו השאובין על הכשרים. ועוד תנן בפרק שביעי נפל לתוכו יין או מוהל ושינה מראיו פסול כיצד יעשה ימתין עד שירדו גשמים ויחזרו מראיהן למראה מים. ואם יש בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזרו מראיהן למראה מים ותניא נמי בתוספתא בפרק ב' דמקואות שתי מקואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו ונפלו שלשה לוגין מים שאובין לאחד מהן אני אומר לתוך של ארבעים נפלו וכן מוכיחות כמה משניות במסכת מקואות ואין צריך להביא כולם דאף בלא ראייה סברא הוא דהא בהשקה נעשו זרועין להטהר מטומאתם והואהדין להטביל בהן. והא דמייתי בפרק הערל (דף פב.) מקוה שיש בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה כשר עד רובו אבל טפי מרובו לא ר"ת ז"ל מוקי לה במי פירות ואמי פירות תני לה בפרק שביעי דמקואות. דקתני התם אבל שאר משקין ומי פירות כו' פעמים מעלין פעמים אין מעלין. כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת נפל מהן סאה לתוכן לא העלוהו היו בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה כשר ואהא מפרש בפרק הערל דווקא עד רובו אבל במים שאובין אינו נפסל לעולם. והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ד מהלכות מקואות) מקוה שיש בו ארבעים סאה מים שאינן שאובין ושאב בכד ושפך לתוכן כל היום כולו הרי זה כשר מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות ונתן לתוכו סאה מים שאובין ואח"כ נטל ממנו סאה ה"ז כשר וכן נותן סאה ונוטל סאה והוא כשר עד רובו ודבריו תמוהין מתחלה כתב כיון דיש בו ארבעים סאה ממלא בכתף ושופך כל היום אע"פ שרבין עליו מים שאובין כשר ולמה יפסל בנתן סאה ונוטל סאה ביותר מרובו ואין לומר דהא דמכשר ברישא משום דיש במקוה מ' סאה מים כשרים הלכך אינו נפסל ברבית מים פסולין אבל בנותן סאה ונוטל סאה שלא נשארו במקוה מ' סאה מים כשרין ואי אפשר שלא יטול גם מן הכשרין הלכך אינו כשר אלא עד רובו דהא איהו גופיה כתב מקוה העליון שיש בו מ' סאה מים כשרים והיה ממלא בכלי ונותן לתוכו עד שירבו המים וירדו לתחתון מ' סאה הרי התחתון כשר וגם העליון הוא כשר אע"פ שבכל אחד מהן רוב מים שאובין ואין בשניהם אלא מ' סאה מים כשרין אלא ודאי ההיא דנתן סאה ונטל סאה במי פירות איירי כמו שפירש ר"ת ז"ל והחמירו חכמים במי פירות דלא חזו לטבילה כלל דמקוה מים כתיב הלכך פסלי ברובא. נחזור לפירוש המשנה שוה למקוה לטהר באשבורן כיון דרבו מים שאובין אינו מטהר בזחילה. ולמעיין לטהר בכל

שהוא ולא בעי מ' סאה כמקוה. ואע"פ דבטלו רביעית דמקוה להטביל בו כלים. רביעית דמעיין לא בטלו. והכי נמי תניא תלמוד לומר אך מעיין מעיין מטהר בכל שהוא והמקוה במ' סאה ואסמכתא בעלמא הוא. דסגי במקוה ברביעית להטביל בו כלים. אלא משום דתקון רבנן מ' סאה נקטיה. ואפי' הכי קתני ומעיין בכל שהוא. והא דתנן המעיין מטהר בכל שהוא והמקוה במ' והיינו אפילו אחר שבטלו רביעית של מקוה כדפרישית. אומר ר"י דהיינו דוקא לטבילת כלים אבל לטבילת אדם בעינן ארבעים סאה רצונו לומר אפילו בקטן שכל גופו עולה בהן ומביא ראייה מדאמרינן פרק חומר בקדש (ד' כב.)דהא ארעא כולה חלחולי מיחלחלא ובעינן ארבעים סאה ובמקוה לא שייך לומר חלחולי מיחלחלא אלא במעיין שגידי המים מתחברין תחת הקרקע וקאמר דבעינן מ' סאה. אבל הראב"ד ז"ל כתב דאפי' לאדם מטהרין בכל שהוא רק שיהא כל גופו עולה בהן בבת אחת. וכן כתב הרמב"ם ז"ל (בהלכות מקואות פ"ד). ונראה דברי ר"י כי אין להשיב על ראייה שהביא וגם מסתבר הואיל ושיערו חכמים מי מקוה אמה על אמה ברום שלש אמות מים שכל גופו עולה בהן לא פלוג באדם לשער בכל אחד לפי גופו:

סעיף ב

תנן במסכת עדיות (פ"א) הלל אומר מלא הין מים שאובין פוסלין את המקוה שחייב אדם לומר בלשון רבו. שמאי אומר תשעה קבין. וחכ"א לא כדברי זה ולא כדברי זה עד שבאו שני גרדיים משער האשפות והעידו משום שמעיה ואבטליון ששלשת לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה וקיימו חכמים את דבריהם. והא דשלשת לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה לא בעינן שיהו שאובין בכלי שיש בו בית קבול. אלא אפי' נבלעו בכסות וסחטן לתוך המקוה. כדתנן בפ"ג דמקואות הסוחט את כסותו ומטול ממקומות הרבה רבי עקיבא מכשיר וחכמים פוסלין. ועוד תנן בפרק שביעי גבי מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות הטביל בו את הסגוס והעלהו ומקצתו נוגע במים טהור. הסגוס בגד עב של צמר והרבה מים נבלעים בו וכל זמן שמקצתו במים אין המים שבתוכו נחשבין שאובין כל זמן שלא העלהו לגמרי מן המים וטהור המקוה. אבל אם העלהו כולו מים שבתוכו שאובין והמקוה נחסרו המים שמתמצין מתוכו למקוה פוסלין אותו ותניא בתוספתא פרק שלישי דמקואות היה בראשו שלשה לוגין וירד וטבל במקוה שיש בו מ' סאה כשר. סחטו לתוך המקוה פסול. וכן אם זרק בחפניו שלשה לוגין מים פסל את המקוה. כדתנן בפ"ב דמקואות המסנק את הטיט לצדדין ומשכו ג' לוגין כשר. היה תלוש ומשכו ממנו שלשה לוגין פסול. פירוש המסנק מסלק את הטיט לצד אחד מלשון סונקין אותן בצד המזבח בפרק ב' דתמיד. ולא תלש את הטיט מן המים אלא בתוך המקוה סלקו לצד

אחר. אבל אם תלשו מן המקוה בידיו הוי שאוב ואם משכו ממנו שלשה לוגין פוסל את המקוה אם לא היו בו מ' סאה. ועוד תניא בתוספתא וכן היה אומר רבי יוסי זילף בידיו וברגליו שלשה לוגין למקוה פסול. הוליכו עם הקרקע כשר. לגיון העובר ממקום למקום וכן שיירא העוברת ממקום למקום וזלפו בידיהן וברגליהן שלשת לוגין למקוה כשר ולא עוד אלא אפילו עשה מקוה מתחלה כשר לגיון הוא חיל רוכבי סוסים וגמלים וכן שיירא. ואם עשו מקוה ברגלי בהמות כשר. אבל אדם שזילף בידיו או ברגליו ג' לוגין למקוה חסר פסלו:

סעיף ג

תנן בפ' ב' דמקואות מקוה שיש בו ארבעים סאה מים וטיט ר' אליעזר אומר מטבילין במים ואין מטבילין בטיט. ר' יהושע אומר בטיט ובמים. באיזה טיט מטבילין בטיט שהמים צפין על גבו ואם היו המים מצד אחד מודה רבי יהושע שמטבילין במים ואין מטבילין בטיט ומיהו הטיט מצטרף להשלים לארבעים סאה. כדאמרינן בשילהי פרק קמא דסוכה (דף יט.) טיט הנרוק יוכיח שמצטרף לארבעים סאה והטובל בו לא עלתה לו טבילה. ודלא כפירוש רש"י שפי' שם והטובל בו במקוה שכולו טיט. דאין זה יוכיח דהכי נמי כולו אויר פסול בסוכה אלא במקוה שמצטרף ומועיל להשלים את המים לארבעים סאה הוא דקאמר דאם טבל בטיט לא עלתה לו טבילה. והשתא הוי דומיא דאויר דמקום שהוא מצטרף להכשיר את הסוכה קי"ל דאין ישנים תחתיו. וטיט הנרוק מפרש בפרק שני דזבחים (דף כב:) כל שהפרה שוחה ושותה הימנו והיינו נמי כשיעור שהתנאים מפרשים :

סעיף ד

(מקואות פ"ג) שנים שהיו מטילין למקוה זה לוג ומחצה וזה לוג ומחצה. הסוחט את כסותו ומטיל ממקומות הרבה והמערה מן הצרצור ומטיל ממקומות הרבה ר"ע מכשיר וחכמים פוסלין אר"ע לא אמרו מטילין אלא מטיל. אמרו לו לא כך ולא כך אמרו אלא שלשת לוגין שנפלו לו מכלי אחד משנים ומשלש מצטרפין. מארבעה אין מצטרפין בד"א כשהתחיל השני עד שלא יפסוק הראשון ובד"א שלא נתכוין לרבות אבל נתכוין לרבות אפילו קורטוב בכל השנה מצטרפין לשלשת לוגין :

סעיף ה

(מקואות פ"ד) המניח כלים תחת הצינור אחד גדולים ואחד קטנים ואפי' כלי גללים כל אבנים כלי אדמה פוסלין את המקוה פי' גדולים המחזיקים מ' סאה בלח קטנים פחות מכדי סיכת קטן ולא מיבעיא הני דבמינן מקבלין טומאה אלא אפילו כלי גללים וכו'

דבמינן אינן מקבלין טומאה חשיבי כלי לפסול את המקוה. אחד המניח ואחד השוכח כדברי בית שמאי. ובית הלל מטהרין בשוכח. בפ' קמא דשבת (ד' טז.) מוקי פלוגתייהו כשהניחן בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו. בית הלל סברי בטלה מחשבתו כשנתפזרו העבים ולא חשיבי שאובין לפסול את המקוה אלא כשנשאבו בכוונה כדתנן לעיל (מקואות פ"ב) המניח קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים דלא חשיבי כשאובין. וכן הסייד ששכח עציץ בבור ונתמלא מים וכן המסדר קנקנים בבור ונתמלאו מים ובית שמאי סברי לא בטלה מחשבתו. והא דמטהרי ב"ה דוקא כששבר הכלי או כפאו על פיו בלא הגבהה. ואם הגביהם ועירן נעשו שאובין כדתנן לעיל (מקואות פ"ה) גבי המניח קנקנים בראש הגג וכו' רבי יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר או יכפה אבל לא יערה: (שם פ"ד) המניח טבלא תחת הצינור אם יש לה לבזביז פוסלת את המקוה. ואם לאו אינה פוסלת את המקוה זקפה לידוח בין כך ובין כך אינה פוסלת את המקוה. פירוש תחת הצינור המקלח מים למקוה אם יש לו לבזביז פירוש שפה מד' רוחותיה. ואם לאו שאין לה לבזביז אלא משלש רוחות אינה פוסלת. ואפי' הניחו כך שנשארו בה מים מצד אחד כיון דאין לה ארבע לבזבזים לא נעשית לקבלה. זקפה לידות כיון דאינה עומדת דרך קבלתה אינה פוסלת. ומיירי כגון דבלאו הטבלא היו המים נמשכין למקוה. דאי לאו הכי אע"פ דאין המים נפסלין מחמת שאיבה מ"מ נפסלין משום דהויה ע"י טהרה בעינן. כדאיתא בפ"ק דמקוואות:

סעיף ו

החוטט בצינור כדי לקבל צרורות בשל עץ כל שהוא בשל חרס רביעית רבי יוסי אומר אף בשל חרס כל שהוא. לא אמרו רביעית אלא בשברי [כלי] חרס. פי' צינור שאין בו (אלא) ד' לבזבזים ומקלח מים למקוה. וחקק בו גומא שיתקבץ לתוכה עפר וצרורות שעוברים עם המים וחשיב כלי ע"י אותה גומא והמים העוברים על הגומא הוו שאובין. והא דתניא (ב"ב דף סה.) צינור שחקקו ולבסוף קבעו היינו שחקק בו גומא ואפילו קבעו אחר שחקקו פוסל את המקוה הואיל והיה עליו שם כלי בתלוש. אבל אם קבעו בתחלה ואח"כ חקקו הוה ליה כחוקק בקרקע ואינו פוסל את המקוה. היו צרורות מתחלחלין בתוכו פוסלין את המקוה. כל מידי דלא מיהדק שייך ביה לשון חילחול כדתנן בפ' י' דכלים מגופת החבית המחולחלת ואינה נשמטת. וכמו ארעא חלחולי מיחלחלא (חגיגה דף כב.). ירד לתוכו עפר ונכבש ונדחק העפר ונתקשה אז נתבטל מתורת כלי. והראב"ד והרמב"ם ז"ל גורסין ונגפסה כלומר שנעשה חזק וקשה כגפסיס:

סעיף ז

סילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה. מים שאובין ומי גשמים שנתערבו בחצר ובעוקה ועל מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר. רוב מן הפסול פסול. מחצה על מחצה פסול. אימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה. היו מקלחין לתוך המים אם ידוע שנפלו לתוכו מ' סאה מים כשרין עד שלא ירדו לתוכו שלשת לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול. פירוש שנתערבו בחצר ונכנסו ביחד לתוך העוקה או על מעלת המערה ונכנסו ביחד לתוך המערה אם רוב מן הכשר כשר כרבי אליעזר בן יעקב דאמר בפ' קמא דתמורה (ד' יב.) מקוה שיש בו עשרים ואחת סאה מי גשמים ממלא בכתף תשע עשרה סאין ופותקן למקוה והן טהורין. שהשאיבה מטהרת ברבייה והמשכה. אלא דהכא משמע דבעינן שיתערבו הכשרים והפסולין קודם שירדו למקוה מדקתני סיפא היו מקלחין לתוך המים וכו' וקאמרינן דאפילו שלשת לוגין שירדו דרך המשכה בלא תערובת פסולין ובכי האי גוונא קתני במלתיה דרבי אליעזר בן יעקב בתוספתא רבי אליעזר בן יעקב אומר גג שיש בראשו עשרים ואחת סאה של מי גשמים ממלא בכתף ונותן לתוכו תשע עשרה סאה פותקן ומערבן בחצר משמע דבעי תערובת בחצר קודם שירדו למקוה הלכך נראה דהך משנה כרבי אליעזר בן יעקב דתוספתא היא דבעי תערובת בחצר ושוב הוסיף להקל דלא בעי תערובת בחצר וההיא דאחריתא מדמייתי ליה הש"ס לאוקמי מתני' דתמורה בהכי והוה מצי נמי לאוקמה כמו רבי אליעזר דתוספתא וכן הלכתא דשאיבה מטהרת ברבייה ובהמשכה אף על פי שלא נתערבו חוץ למקוה:

סעיף ח

השוקת שבסלע אין ממלאין בה ואין מקדשין בה ואין מזין ממנה ואינה צריכה צמיד פתיל ואינה פוסלת את המקוה. היתה כלי וחברה בסיד ממלאין בה ומקדשין בה ומזין ממנה וצריכה צמיד פתיל ופוסלת את המקוה ניקבה מלמטה או מן הצד ואינה יכולה לקבל מים כל שהוא כשרה כמה יהא בנקב כשפופרת הנוד א"ר יהודה בן בתירא מעשה בשוקת יהוא שהיתה בירושלים והיתה נקובה כשפופרת הנוד והיו כל טהרות שבירושלים נעשין על גבה ושלחו בית שמאי והרחיבוה שבית שמאי אומרים עד שתפחת רובה. פירוש השוקת שבסלע שחקקוה בסלע ואינה חשובה כלי הואיל ומתחלה נחקקה בסלע. והוא הדין נמי קבע אבן וחברה בקרקע ואח"כ חקקה כדאיתא בפרק המוכר את הבית (דף סה:) אבל אם היתה כלי ואח"כ חברה חשיבה כלי ופוסלת את המקוה. כמה יהא בנקב פשטא דמתני' קאי אמאי דסליק מיניה כמה יהא בנקב

לבטלו מתורת כלי שלא יפסול את המקוה מחמת שאיבה ומייתי עובדא דשוקת יהוא שהיתה נקובה כשפופרת הנוד כדי שלא יפסלו המים המקלחין לתוכה. אבל בפ"ק דיבמות (דף טו.) מייתי הך דשוקת יהוא על ענין עירוב מקואות כשפופרת הנוד ומשמע שלא היו מ' סאה בשוקת והיה מחובר למקוה שלם בנקב כשפופרת הנוד. ומלתא באפי נפשיה ולא קאי אארישא. אבל נקב דרישא לא בעי כשפופרת הנוד כיון דהנקב הוא למטה בשוקת ואינה יכולה לקבל מים בכל שהוא. בנקב כל שהוא נתבטלה מתורת כלי. ובתוספתא (פ"ד) פליגי תנאי. והא דתניא קסטלון המקלח מים בכרכים אם היה נקב כשפופרת אינו פוסל את המקוה. ואם לאו פוסל את המקוה. הלכה זו עלו בני אסיא ג' רגלים ביבנה ורגל שלישי הכשירו להם אפי' נקב כמחט. א"ר אליעזר ב"ר יוסי הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה וכשבאתי אצל חבירי אמרו לי יפה הורית במה דברים אמורים מן הצד. אבל מלמטה אינו פוסל את המקוה [אם היה מקבל כל שהוא מן הנקב ולמטה פוסל את המקוה] פקקו בסיד ובבנין אינו פוסל את המקוה בסיד ובגפסיס פוסל את המקוה. על גבי הארץ ועל גבי סיד וגפסיס או שמירחו בטיט מן הצדדין אינו פוסל את המקוה. פירוש במה דברים אמורים מן הצד כל זה מדברי חביריו שאמרו לו יפה הורית במה דברים אמורים שהנקב אינו מכשיר עד שיהא כשפופרת הנוד מן הצד. אבל אם נקב קסטלין בשוליו אינו פוסל אם ניקב כמלא מחט. ואם היה מקבל כל שהוא פירוש שנקובה מן הצד כשפופרת וגבוה מעט מן השוליים ומקבל מן הנקב ולמטה מים כל שהוא פוסל את המקוה. בסיד ובבנין שהביא סיד וצרורות ופקק בו הנקב לא חשיבא סתימה. אבל בסיד ובגפסיס יחד חשיבא סתימה מעלייתא וחשיב כלי [ע"ג הארץ כלומר לא סתם את הנקב אלא] הושיבו על הארץ כדי שלא יצאו המים או על גבי סיד וגפסיס או שמירח הנקב מצדדין אכתי לא הוי כלי ואינו פוסל את המקוה. וסוגיא דיבמות דמוקמא ההוא דשוקת יהוא בעירוב מקואות סבירא לה כתנא דסבר מלמטה מהני נקב כל שהוא. הלכך צריכה לשנות פשטא דמתני' ולומר דמילתא באפיה נפשה היא ולא קאי אארישא ורבינו מאיר ז"ל כתב וזה לשונו נראה דהלכה כרבי אליעזר ברבי יוסי דמעשה רב וחביריו נמי אמרו לו דיפה הורה ואע"ג דפשטא דסתם מתני' משמע דבכמה יהא בנקב קאי אמאי דסליק מיניה דמשמע דאפי' נקבה למטה בשוליה בעינן כשפופרת הנוד מכל מקום כיון דסתמא דהש"ס מייתי להההיא דשוקת יהוא בפרק קמא דיבמות לענין עירוב מקואות אלמא קיימא אנקבה מלמטה לענין לפסול כל המקוה דהתם לא בעינן כשפופרת אלא כמלא מחט וכר"א ברבי יוסי. וכן בפסקי רבינו שמחה ז"ל דנקבה למטה בשוליה שאין יכול לקבל מים כל שהוא לא בעינן כשפופרת הנוד

עכ"ל רבינו מאיר ז"ל. וכן הביא ראיה רבינו שמשון מן התוספתא דתניא מעיין היוצא לתלמי ומן התלמי לבריכה ראשונים פסולים מפני שהן נשאבין. כיצד הוא עושה נוקבו מעין זקנו כל שהוא ונמצא מים מועטין מטהרין את המרובים ומעין זקנו הם למטה בשוליה הלכך סגי בנקב כל שהוא ילמדנו מזה שמותר לעשות גיגית גדולה של עץ או שוקת אבן ויעשה למטה בשוליה נקב כל שהוא ויושיבנה על הארץ וימשוך לתוכה מים ויטבול בה. וכן הרוצה לטהר (ולנקוב) [ולנקות] מקוה וירא שמא יחזרו למקוה מן הכלי ששואב בו המים לחוץ ג' לוגין ויפסלו את המקוה אחר שנחסר ואין בו מ' סאה כיצד יעשה ינקוב הכלי בשוליו נקב כל שהוא ולא יהו המים שבתוכו שאובין ואם המקוה מעיין נובע א"צ לנקוב את הכלי כי מעיין אינו נפסל במים שאובין:

סעיף ט

(מקואות פ"ה) מעיין שהעבירו ע"ג השוקת פסול העבירו על גבי שפה כל שהוא כשר חוצה לו פירוש שמי המעיין נופלין לתוך השוקת ומהם נמשכין ויוצאין לחוץ. והשוקת הוא כלי ולא שוקת שבסלע פוסל ואין מטבילין לא בשוקת ולא במים הנמשכין מתוכו לחוץ והקשה רבינו שמשון ז"ל למה מים שבשוקת נפסלין כיון דמחוברין למעיין. והא אפילו מעיין שריבה עליו מים שאובין מטהר בכל שהוא כדתנן בפ"ק דמקואות. ואפילו. בתוך הכלי עצמו מותר לטבול כדאמרינן בפ' חומר בקדש (דף כב.) כשיש בפיו כשפופרת הנוד. ונראה לי דלא קשיא מידי כיון דכלי מפסיק בין מים שיצאו חוץ לשוקת ובין המעיין. וכן ההיא שהבאתי לעיל שהתלמי מפסיק בין המעיין לבריכה לא מקרו מחוברים. ולא דמי למעיין שנתן לתוכו מים שאובים דשם מעיין לא בטיל מיניה אע"פ שנתנו לתוכו מים שאובין הרבה. מידי דהוה אמקוה שיש בו ארבעים סאה שאינו נפסל אפילו נתן לתוכו אלף סאין מים שאובין. ומה שכתב דאפי' בכלי עצמו מטבילין לא דמי. דהתם הכלי הפנימי הוא נטבל בתוך המקוה כיון דפי החיצון כשפופרת הנוד. אבל כלי המחובר למעיין או למקוה שיש בו ארבעים סאה אין להטביל בתוכו דלמא אתי להטביל בכלי שיש בו ארבעים סאה בלא חיבור. הלכך אסור להטביל בשותת ובמים הנמשכין ממנו. וכן מי הבריכה נפסלין בשאיבה כיון דאסור להטביל בתלמי המחובר למעיין. העבירו על גבי השפה כל שהוא כשר חוצה לו. כגון שהיו מי המעיין נופלין מקצתן על גבי שפת השוקת ומקצתן לתוך השוקת כשרין המים היוצאין מן השוקת אע"פ שאסור להטביל בתוכו. לפי שהמעיין שנופל על שפת השוקת מטהר כל המים בכל שהוא אע"פ שמי השוקת מרובין מהן. מכל מקום כל המים מחוברין למעיין על ידי המים המועטים הנופלים על השוקת ונטהרין. אע"פ שכבר נפסלו בשאיבה כשעברו

דרך השוקת. העבירו על גבי בריכה והפסיקו הרי הוא כמקוה ומטהר באשבורן וצריך מ' סאה. חזר והמשיכו פסול לזבין ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת עד שידע שיצאו הראשונים. אבל דין מעיין יש להן לטהר בכל שהוא. העבירו על גבי כלים או על גבי ספסל רבי יהודה אומר הרי הוא כמו שהיה רבי יוסי אומר הרי הוא כמקוה ובלבד שלא יטבול על גבי ספסל על גבי כלי. על גב אחורי כלים. רבי יוסי סבר גזר אטו תוך כלי לענין זה דלא הוי מעיין. אבל לא גזר כולי האי לעשותן מים שאובין ובלבד שלא יטבול עלגבי הספסל גזירה אטו תוך כלי. ויש מפרשים דטעמא דאסור כדאמרינן בפ' בתרא דנדה (דף סו:) אשה לא תעמוד על כלי חרס ותטבול. ולא נהירא דהתם טעמא משום דבעיתא ואפילו אסילתא נמי לא. אבל הכא לא יטביל קתני דמשמע אפי' כלים דלא שייך בהו טעמא דבעיתא:

סעיף י

הזוחלין כמעיין והנוטפין כמקוה העיד רבי צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפין שהן כשרין. פירוש נהרות שהן זוחלין הרי הן כמעיין לטהר בכל שהוא ובזחילה והנוטפין כמו מי גשמים כמקוה הן לטהר באשבורן וצריכין ארבעים סאה. והיינו טעמא דאבוה דשמואל בפרק במה אשה (דף סה.) דעביד לבנתיה מקואות ביומי ניסן דחייש שמא רבו נוטפין על הזוחלין ואין הנוטפין מטהרין בזחילה: גרסינן בבכורות בפ' מעשר בהמה (דף נה:) תניא ר"מ אומר יובל שמו שנאמר ועל יובל ישלח שרשיו. ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרין ורבין מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיבריך. ופליגא דרב דא"ר אמי אמר רב מיטרא במערבא סהדא רבא פרת אבוה דשמואל עביד להו במקואות ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי סבר לה כרב דאמר מטרא במערבא סהדא רבא פרת שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין והוו [להו] מי גשמים רובא. ופליגא דידיה אדידיה דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי. ופסק ר"ת ז"ל אע"ג דרב ואבוה דשמואל קיימי כהך מימרא דשמואל דאין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי אפילו הכי קי"ל כאידך דשמואל דאמר נהרא מכיפיה מיבריך. דמסייע ליה ברייתא דר"מ דאמר יובל שמו. ואע"ג דרבנן פליגי עליה ואמרי פרת שמו מ"מ מסייע ליה מהא דאמר ר"מ שמימיו פרים ורבים דרבנן לא פליגי עליה בסברא זו דנהרא מכיפיה מיבריך ויכולין לסבור ששמו פרת מהאי טעמא גופיה. אבל לא שייך למימר למה נקרא שמו פרת כי אם לר' מאיר לפי שיש לו שם אחר. ויובל משמע [לרבנן] כמו (ישעיה ל) יבלי המים ובבראשית רבה נמי דריש כר"מ דאמר חדקל שמימיו חדים וקלים. פישון שמגדל פשתן פרת שמימיו פרים ורבים ובלא גשמים מעיינות ונהרות מתגברין כדאמרי'

בראש השנה (ד' יא:) באייר שמזל כימה עולה ביום מעיינות מתגברין. ואמרינן בשילהי תעניות אלו (ד' כה:) שאין לך טפח שיורד בארץ מלמעלה שאין טפחיים כנגדו עולה מלמטה כשהגשמים יורדין כמו כך לענין ריבוי הנהרות מתרבין המים ומתגדלין מלמטה כשהמטר יורד. וכדאמרינן נמי התם דאמר תהומא עילאה לתהומא תתאה אבע מימיך. והתיר ר"ת ז"ל לנשים לטבול בנהרות כל השנה כולה ולא חיישי' שמא רבו הנוטפין על הזוחלין ורבינו מאיר ז"ל היה אוסר וזה לשונו ולי נראה דאסור לטבול בנהרות דלא קי"ל כשמואל בהא דאמר נהרא מכיפיה מיבריך. דכיון דפליגא דידיה אדידיה שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן בההיא דאמר אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי דנהי דנהרא מכיפיה מיבריך לא עבדינן בהו עובדא גזירה משום חרדלית של גשמים דאי שרינן לטבול בנהרות יאמרו העולם דנוטפין מטהרין בזוחלין דסברי דרובן נוטפין ולא ידעי דנהרא מכיפיה מיבריך ואתי למישרי למיטבל בחרדלית של גשמים דהיינו זרם מי גשמים הזוחלין מדליו של הר. והנהו לא מטהרי בזוחלין דכולהו נוטפין נינהו. וכי האי גוונא אשכחן דשמואל דאמר ליה לרב יהודה בפרק קמא דכתובות (ד' יד:) דהלכה כרבן גמליאל ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין אצלה. וכן בפרק המפלת (ד' נה:) דא"ל שמואל לרב יהודה ואת לא תעביד עובדא עד שישעיר. ובפ' במה בהמה (שבת ד' נד:) נמי אמרי' בכי האי גוונא השתא דאמר שמואל טפח ותני דבי שמואל טפחיים שמואל הלכה למעשה אתא לשמועינן. והכי נמי אמרי' בפ' אין צדין (ביצה ד' כט.) והשתא דאמר שמואל אסור ותני דבי שמואל מותר שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן. וא"ת אמאי לא קאמר הש"ס הכא כדקאמר התם. יש לומר דלא איצטריך דכיון דאבוה דשמואל ורב סבירא להו כוותיה פשיטא דעבדינן כוותיה לחומרא במילתא דכל הני אמוראי קיימי כוותיה. ורבנן דר"מ נמי קיימי כוותיה דלית להו שמימי פרת פרין ורבין הלכך לא איצטריך לומר הלכה למעשה אתא לאשמועי'. ואע"פ שר"ת ז"ל התיר לטבול בנהרות כל השנה לי נראה דאסור לטבול בנהרות כל השנה לבד מיומי תשרי עכ"ל וכן כתב הרמב"ן ז"ל בשם ר"ח ז"ל שפסק כרב וכאבוה דשמואל:

סעיף יא

(מקואות פ"ה) נוטפין שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפי' קנה אפילו זב אפילו ובה יורד וטובל דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מזחילין בו. פי' רבינו שמשון ז"ל נוטפין שעשאן זוחלין כגון מקוה שנפרץ על שפתו ומימיו יוצאין וזוחלין אסור לטבול בו דכיון שמי המקוה ננערו והתחילו לצאת הרי הוא טובל במקוה זוחל ואפילו ישאר במקוה ארבעים סאה אחר שיצאו הזוחלין מ"מ השתא מיהא הוא

טובל גם במים העליונים שהן זוחלין. והנכון יותר לפרש דמיירי שלא ישאר במקוה מ' סאה אם לא שיסתום הזחילה והשתא ניחא דפוסל ר' יוסי משום דשיעור הכשר מקוה נעשה על ידי דבר המקבל טומאה אבל אם ישאר במקוה ארבעים סאה ואינו סותם אלא כדי להרבות מים לא מיקרי הויתו על ידי טומאה ולהך פירושא אם ישאר במקוה מ' סאה לכ"ע מותר לטבול בו אף כשהוא זוחל מלמעלה כיון דעיקר המקוה אינו זוחל ולא פליגי אלא במקוה שלא ישאר בו ארבעים סאה אחר שיצאו הזוחלין דרבי יוסי סבר דבר המקבל טומאה אין מזחילין בו כלומר אין מעמידין בו הזחילה. כיון דסתימה זו גורמת הכשר המקוה. וטעמא כדתנן בפ"ו דפרה (מ"ד) נתן ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעברו המים לחבית פסול. ומפרש טעמא בפרק שני דזבחים (ד' כה:) דאמר קרא מקוה מים יהיה טהור הויתן ע"י טהרה תהא ורבי יהודה סבר דיכול לסמוך במקל ובקנה ואפי' הן כלים טמאים וכן זב או זבה סותמין ביד או ברגל לעכב הזחילה ואפשר דרבי יהודה מודה בההיא דמסכת פרה דשאני הכא שהמקוה כשר וע"י דבר שהוא מקבל טומאה הוא מונע שלא יפסל. וראיתי אחד מן המחברים האחרונים דכתב מתוך משנה זו שאם נסדק אחד מכותלי המקוה והמים מנטפין דרך הנקב יצא מתורת אשבורן ונקרא זוחלין ופסול ולישנא דנוטפין שעשאן זוחלין לא משתמע כפי' רבינו שמשון ז"ל. כי לא עשאן זוחלין אלא מעצמו נפרץ המקוה על שפתו. גם אין מזחילין בו קשה לפרשו מניעת זחילה ועוד טעמא דר' יוסי לא מסתבר כלל ולא דמי להההיא דמסכת פרה כיון דהמקוה כשר ומונע פסולו ע"י דבר טמא ועוד דתנן בשילהי פ"ה דמקואות ב"ש אומרים מטבילין בחרדלית. ובה"א אין מטבילין ומודים שגודר כלים וטובל בהן. וכלים שגדר לא הוטבלו. פירוש חרדלית שטף המים יורדין מדליו של הר. ב"ש סברי דנוטפין מטהרין בזוחלין וקטפרס הוי חבור וב"ה סברי דלא הוי חבור וגם אין מטהרין בזוחלין אבל כשגדר בכלים לא הוי זוחלין. ואם יש באשבורן ארבעים סאה מטבילין בהן. אבל כלים שגדר בהן לא הוטבלו לפי שלא הגיע בהן מים אלא מצד אחד אלמא דמבטלין הזחילה ע"י כלים טמאין. ועוד הגודר בכלים אי אפשר להדק כל כך הכלים זה לזה שלא יצאו קצת מן המים שביניהן כי לא הוזכר במשנה שצריך לטוחן בסיד וכן בתורת כהנים דקאמר אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין. משמע שלא בא למעט אלא דומיא דמעיין שכולו זוחל והולך. וכן ב"ש וב"ה לא נחלקו אלא בחרדלית שהן מים הנגררין מדליו של הר והכי איתא בתוס' (פ"ד) ואיזהו חרדלית מי גשמים הבאים ממקום מדרון אם יש מתחילתן ועד סופן צירוף ארבעים סאה מטבילין בהן ואי לאו אין מטבילין בהן דברי ב"ש. וב"ה אומרים אין מטבילין בהן עד שיהא לפניו עוגל ארבעים סאה. משמע הא יש לפניו עוגל

ארבעים סאה אע"ג שחרדלית של גשמים עוברת דרך אותו עוגל שנכנסו מצד אחד ויוצא מצד אחר מטבילין בו דאין נוטפין פסולין אלא הטובל בהן דרך זחילתן כמו נהרות שרבו עליהם מי גשמים. וכן שנינו בפרק שלישי דמקואות בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאה הימנו לעולם הוא בפסולו עד שיתחשב שלא נשארו מן הראשונים ג' לוגין. והאמה דקתני חרדלית של גשמים דאילו המים נובעין כיון דהושק הבור לאמה מיד נטהר. ומשמע מתוך המשנה לאחר שיתחשב שלא נשאר בבור ג' לוגין אף על פי שהאמה עדיין נכנסת לו ויוצאה ממנו כשר. ונ"ל לפרש נוטפים שעשאן זוחלין כלומר נוטפין שנקוו למקום אחד והזחילן להוליכן לתוך גומא אחת לעשות מקוה סומך אפי' מקל ואפי' קנה והן פשוטי כלי עץ והא דקאמר אפי' משום דתנן בפ"ו דפרה נתן ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעברו המים לחבית פסולין. עלי קנים ועלי אגוזים כשרין זה הכלל כל דבר שהוא מקבל טומאה פסול דבר שאינו מקבל טומאה כשר. וקאמר עליו לא מיבעיא עלי קנים ועלי אגוזים דאינן ראויין לקבל טומאה כלל אלא אפי' מקל וקנה שאם עשה להם בית קיבול מקבלין טומאה מזחילין בו. ואפי' זב וזבה סומכין המקל והקנה לא פוסלתן. אלא היכא דנתן ידו או רגלו והמים עוברין דרך גופו. אבל אם הוא סומך המקל והקנה שהמים עוברין דרך עליהן אין בכך כלום. מידי דהוה אעלי קנים ואעלי אגוזים שהוא סומך שם והמים עוברין עליהן. ורבי יוסי קאמר לא מיבעיא זב וזבה אלא אפילו טהור וכיון דבר קבולי טומאה הוא לא יסמוך במקל. וההיא דעלי קנים ועלי אגוזים מיירי שנתנו שם טרם באו המים ולא היו בידו כשעברו המים ולפירוש זה אין לפסול מקוה שמימיו יוצאין לחוץ. ראיתי להרמב"ם ז"ל פירוש נאה ומקובל למשנה זו. הזוחלין היינו הנהרות והיאורים המושכין מן המעינות יש להן דין מעיין לכל דבר. והנוטפין פירוש מעיין שעל ההר ומימיו נופלין טיפה טיפה למטה בשיפולי ההר אע"פ שאותן טיפות יורדות במרוצה תיכף זו אחר זו כיון שאינן זוחלין אלא יורדין בהפסק יש להן דין מקוה ובעו ארבעים סאה ואינן מטהרין בזחילה ופסולין לזבין ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת. והעיד רבי צדוק שאם ירבו הזוחלין על הנוטפין שחזרו לדין מעיין. נוטפין שעשאן זוחלין כלומר שאם ירצה לעשותן זוחלין סומך אפי' מקל אפי' קנה שהן כלים כדי שירדו המים דרך המקל והקנה בלי הפסק ואז יטבילו בו אפי' זב וזבה דמים חיים נינהו ואגב זב נקט זבה דזבה לא בעיא מים חיים. ועוד השמיענו רבי יהודה דלאו לענין טומאה וטהרה בלבד אנו מכשירין אלו אלא אף לענין איסור והיתר. ואפילו הזבה שהיא ערוה עד שתטבול טובלת בו ומותרת לבעלה:

סעיף יב

שאלוני על מקוה שהוליכו לתוכן מים בסילונות של מיני מתכות אם הוא כשר דפשוטי כלי מתכות טמאים נמצא דהוייתן על ידי טומאה ואמרתי דאם הסילונות בנויות מחוברות לקרקע דאין תורת כלי עליהן אין מקבלין טומאה כההיא דתנן בפ' אחד עשר דכלים כל כלי מתכות שיש לו שם בפני עצמו טמא חוץ מן הדלת והנגר והמנעול והפותח שתחת הציר והציר והקורה והצינור שנעשו לקרקע. וכן הני סילונות כיון שנעשו להיות מונחין שם תמיד תשמישן עם הקרקע ואין מקבלין טומאה. ולא מיבעיא על כלי מתכות שנעשה לשמש את הקרקע שהוא טהור לפי שהוא בטל אגב קרקע אלא אפי' נעשה לשמש פשוטי כלי עץ טהור כדתנן בפ' שנים עשר דכלים אונקלי של דרגש טמאה של נקליטין טהורה ושל שדה טמאה ושל ארון טהורה של שולחן טמאה ושל מנורת העץ טהורה. זה הכלל המחובר לטמא טמא ולטהור טהור. ובפרק שלשה עשר תנן עץ המשמש את המתכת טמא מתכת המשמש את העץ טהור. ועוד אני אומר אם הסילון של מתכת מביא את המים ממעיין או ממקוה אחר למקוה זה אע"ג דהוייתן ע"י טומאה כשר כיון דמי מקוה מחוברין למעיין או למקוה אחר שהוא כשר. דמקוה שכולו שאוב נטהר בהשקה אם השיקו לחברו למקוה כשר. כדתנן בפרק ששי דמקואות מטהרין את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מביא סילון של חרס או של אבר ומניח ידיו תחתיו עד שהוא מתמלא מים ומושכו ומשיקו אפילו כשערה ודיו. ועוד אני אומר דהרוצה לצאת מידי ספק שלא יהא נדנוד איסור בדבר יעשה אותו בענין שלא יגיע פי הסילון של מתכת על אוירו של מקוה אלא ושאר פי הסילון חוץ למקוה או ישים בפי הסילון של מתכת סילון של עץ או של חרס שיפלו המים ממנו לאויר המקוה דבפרק שני דזבחים (דף כה:) בעי אויר שסופו לנוח כמונח דמי או לא. ופשיט ליה ממזרק שמקבלין דם קדשים ואי אפשר כששוחטין הזבח והמזרק תחתיו לקבל שלא יזנק קילוח הדם מעט לצד אחד של הכלי ואינו טפל לגמרי תחת מקום השחיטה ממש שנמצא דם זה בא מן האויר ואנן בעינן דם מן הפר שיקבלנו שיפול מן צואר הבהמה לכלי ולא שיצא מן האויר אלא שמע מינה אויר כלי ככלי דמי ומיד שיצא מצואר הבהמה והגיע לאויר הכלי חשיב כמונח תחתיו בכלי. ומייתי בתר הכי תנן נתן ידו או רגלו או עלי ירקות שיעברו המים לחבית פסולין. עלי קנים ועלי אגוזים [ועלי גפנים] כשרים. זה הכלל כל דבר שהוא מקבל טומאה פוסלין שאינן מקבלין טומאה כשרין. מנא הני מילי. אמר ר' יוחנן משום רבי יוסי בר חנינא אמר קרא אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור הוייתו ע"י טהרה תהא. א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן זאת אומרת אויר כלי ככלי דמי פירוש

דאי לאו ככלי דמי אמאי פסולין והלא לא נפלו מידו לחבית אלא היו מקלחין מהלאה לידו ואח"כ נפלו מן החבית לאויר ולא באו לחבית מדבר המקבל טומאה. אלא ודאי אויר כלי ככלי דמי והוי כנפלו מתחת ידו לחבית. אמר ליה ר' זירא לרבי חייא בר אבא ודלמא בשותת ולא תפשוט מכאן דאויר כלי ככלי דמי דמיירי דהמים שותתין מתחת ידו לחביות ואינן עוברין באויר. אמר ליה תרדא כדי שיעברו המים לחבית תנן. משמע שעוברין בקילוח. מוכח בהדיא דאפילו העביר המים עד החבית ע"י דבר המקבל טומאה לא מיפסלי אם לא שיגיע אותו דבר המקבל טומאה עד אויר הכלי:

סעיף יג

(מקואות פ"ה מ"ד) כל הימים כמקוה שנאמר ולמקוה המים קרא ימים דברי רבי מאיר. ורבי יהודה אומר הים הגדול כמקוה לא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה רבי יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולין לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת. והלכה כר' יוסי. גל שנתלש ובו ארבעים סאה [ונפל על האדם ועל הכלים טהורים כל מקוה שיש בו ארבעים סאה] טובלין ומטבילין. הך סתמא כרבי יוסי דגל שנתלש משמע אף מן הים אלמא מטהרין בזוחלין:

סעיף יד

(מקואות פ"ו מ"ג) שלשה מקואות בזה (יש) עשרים ובזה עשרים ובזה עשרים מים שאובין היה שאוב מן הצד וירדו ג' וטבלו ונתערבו המקואות טהורין והטובלין טהורין. היה שאוב באמצע וירדו שלשה וטבלו ונתערבו המקואות כמו שהיו והטובלין כמות שהיו. פי' המקואות טהורין ואפילו השאוב לפי שכשנתערבו שנים הכשרין נעשו כמקוה אחד של ארבעים סאה והוכשר השאוב שנתחבר להם. ואפילו נתחבר האמצעי לשאוב שאצלו קודם שנתחבר לכשר לא נפסל בכך שהרי נתחבר גם לכשר קודם שירדו השאובין לתוכה ותדע שהוא כך שהרי אף כשהשאוב באמצע לא נפסלו הכשרין במה שנתחברו לשאוב על שפתו ושוב ירדו מן השאובין לתוכו דהא קתני המקואות כמו שהיו וכשרים להקוות עליהם והיינו טעמא לפי שע"י תערובות ובהמשכה ירדו לתוכן. היה שאוב באמצע כיון שמפסיק בין הכשרים אינן מתערבין יחד ונשארו כמו שהיו :

סעיף טו

(שם מ"ז) עירוב המקואות כשפופרת הנוד כעוביה וכחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן. ספק היא כשפופרת ספק שאינה כשפופרת פסולה מפני שהיא מן התורה כל מה שיעמוד בשפופרת ממעטת. פירוש עירוב מקואות שאוב בצד מקוה כשר או חסר בצד שלם או שנים חסרים להכשירם צריך שיהא הנקב רחב כשפופרת שנותנין בפי

הנוד. כעובי השפופרת וכחללה שהן שתי אצבעות בריוח שיוכל להככן בתוך הנקב: תוספתא שתי אצבעות שאמרו בבינונית של כל אדם ולא מארבע בטפח דאמרי' טפח ארבע בגודל שית בזוטרתי חמש באצבע ואצבע הוא הבינוני ובהן משערין הכא:

סעיף טז

(שם מ"ט) כותל שבין שתי מקואות שנסדק לשתי מצטרף לערב אין מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפופרת הנוד ר' יהודה אומר חילוף הדברים פי' לשתי מצד זה לזה לערב מלמעלה למטה והלכה כת"ק:

סעיף יז

נפרצו זה לתוך זה על רום כקליפת השום על רוחב כשפופרת הנוד כיון שהפרצה היא בראש הכותל ורואה את האויר סגי בתערובות כל דהו ברוחב כשפופרת הנוד:

סעיף יח

(מקואות פ"ז מ"א) יש מעלין את המקוה ולא פוסלין פוסלין ולא מעלין לא מעלין ולא פוסלין. אלו מעלין ולא פוסלין השלג והברד והכפור והגליד והמלח וטיט הנדוק. א"ר עקיבא היה ר' ישמעאל דן כנגדי לומר השלג אינו מעלה את המקוה והעידו אנשי מידבא משמו שהיה אומר להם צאו והביאו שלג ועשו מקוה לכתחלה כפור הוא ברד היורד דק דק. גליד מים הנקרשים. כיצד מעלין ולא פוסלין. אם יש בו במקוה מ' סאה חסר אחת נפל מהם סאה לתוכו העלוהו נמצא מעלין ולא פוסלין אע"פ שהן שאובין דלא שייך פסול שאובין אלא במים ואפי' עשה כל המקוה מאלו והביאו לתוך המקוה בכלי כשר. ותניא בתוספתא עיגולי שלג המשוקעין בבור הרי אלו מעלין רבי יהודה אומר אין מעלין ומודה רבי יהודה שהוא מביא טיט הנדוק בעריבה ומשיקה ויורד וטובל משמע דשלג אע"פ שלא נימוח סאה אחת ממנו משלמת למקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת דחשיב כמים אע"פ דלכשנמוח יחסר ממנו ונראה דלהכי תנא בתוספתא עיגולי שלגדצריך שיהא נכבש יחד וקשה כדי שלא יחסר ממנו כשיהיה נימוח. אלו פוסלין ולא מעלין המים בין טמאים ובין טהורים ומי כבשין ומי שלקות והתמד עד שלא החמיץ. כיצד פוסלין ולא מעלין. מקוה שיש בו מ' סאה חסר קורטוב ונפל מהן קורטוב לתוכו לא העלוהו ופסלוהו בשלשה לוגין. אבל שאר משקין מי פירות והציר והמורייס והתמד משהחמיץ פעמים מעלין ופעמים אין מעלין. כיצד מקוה שיש בו מ' סאה חסר אחת נפל מהן סאה לא העלוהו. היו בו מ' סאה ונתן סאה ונטל סאה כשר. ומפרש בפ' הערל (דף פב.) עד רובו אבל מים שאובין אפי' יותר מרובן:

סעיף יט

(מקואות פ"ז פ"ג) הדיח בו סלי זיתים וענבים ושינו את מראיו כשר. רבי יוסי אומר מי הצבע פוסלין אותו בשלשה לוגין ואין פוסלין אותו בשינוי מראה נפל לתוכו יין או מוהל ושינו את מראיו פסול. כיצד יעשה ימתין עד שירדו גשמים ויחזרו מראיהן למראה מים. היו בו מ' סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזרו למראה מים. בתוספתא (שם פ"ה) מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפל לתוכו יין ונשתנה מראיהן אינו נפסל בשלשת לוגין. ולא עוד אלא אפי' חזרו מראיו לכמות שהוא כשר היו בו מ' סאה ונפל לתוכו יין ונשתנו מראה חציו הטובל בין במקום מים בין במקום יין כאילו לא טבל :

סעיף כ

א (שם מ"ה) שלשה לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין והרי מראיהן כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו. שלשת לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב והרי מראיהן כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו. רבי יוחנן בן נורי אומר הכל הולך אחר המראה. רבנן בעו חזותא ושיעורא הלכך לא פסלוהו בין ברישא בין בסיפא ור"י בן נורי פליג בסיפא והלכה כרבנן:

ב (שם מ"ו) מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא. רבי יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור. הטביל בו את הסגוס והעלהו אם היה מקצתו נוגע במים טהור. הכר והכסת של עור כיון שהגביה שפתותיהן מן המים המים שבתוכן שאובין. כיצד יעשה מטבילן ומעלן דרך שוליהם. סגוס הוא בגד עב של צמר בעוד שמקצתו נוגע במים אין המים המתמצין ממע נחשבין בשאובין כ"ז שלא העלוהו לגמרי מן המים וטהור המקוה. אבל כשהעלוהו כולו נחסר המקוה והמים המתמצין שאובין הן ופוסלין את המקוה. תוספתא (שם) הטביל בו יורה גדולה הרי זו טמאה מפני שמימיו מקלחין. כיצד הוא עושה. מורידה דרך פיה והופכה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה. הקופץ למקוה הרי זה מגונה. הטובל פעמים במקוה הרי זה מגונה. הקופץ למקוה אמקוה מצומצם קאי כי המים נתזין לחוץ ונמצא טובל במקוה חסר. וכן הטובל פעמים במקוה מצומצם שמא בפעם ראשונה לא טבל כהוגן על סמך השניה ושמא חסרו המים. אבל כשאינו טובל אלא פעם אחת נזהר לטבול כהוגן. ואף שאם יצאו המים מן המקוה מחוברין הן למים שבמקוה בשעת טבילה: (מקואות שם מ"ז)

סעיף כא

הטביל בו את המטה אע"פ שרגלי המטה שוקעין בטיט העבה טהורה מפני שהמים מקדמין כשתחב רגלי המטה בטיט כבר קדמו המים ונגעו ברגלי המטה קודם שהגיעו לטיט ואותן המים מחוברין למקוה הלכך לא הוי חציצה. כדתנן בפ' שמיני דמקואות האוחז באדם ובכלים ומטבילן טמאין. ואם הדיח ידיו במים טהורין ומטעם זה א"צ להגביה רגליו בשעת טבילה מפני שהמים מקדמין:

סעיף כב

(מקואות פ"ז מ"ז) מקוה שמימיו מרודדין כובש אפי' חבילי עצים וחבילי קנים כדי שיתפחו מימיו ויורד וטובל:

סעיף כג

שם מחט שהיא נתונה על מעלות המערה היה מוליך ומביא במים כיון שעבר עליה הגל טהורה. ובלבד שלא יתלש הגל דאז לא היה מטהר אם אין בוארבעים סאה אלא מצד אחד מחובורלמי המקוה:

סעיף כד

(ד' סו ע"ב) אמר רבא אשה לא תחוף לא בנתר ולא באהל. נתר מקטף מזיא ואהל סריך מזיא. אמר אמימר משמיה דרבא ואיכא דאמרי דריש אמימר משמיה דרבא אשה לא תחוף אלא בחמין ואפי' בחמי חמה. אבל בקרירי לא דמשרי מזיא. ובפירוש רבינו חננאל גריס אשה לא תחוף בקרירי ואפילו בחמי חמה פירוש אסור לחוף. ובפ' כל שעה (דף מב.) אמרי' לא תלוש לא בחמין ולא בחמי חמה. אלמא מדמי חמי חמה לחמין:

סעיף כה

שם ואמר רבא לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה בשעת טבילה קמטיה במים ואע"ג דתנן הקמטין ובית הסתרים אינן צריכין שיבאו בהן המים. נהי דביאת מים לא בעינן מקום הראוי לביאת מים בעינן. כדרבי זירא דא"ר זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו. אמר רבין בר רב אדא מעשה בשפחתו של רבי שטבלה ועלתה ונמצא עצם בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרת. תנן בפרק שמיני דמקואות (מ"ה) נדה שנתנה מעות בפיה וירדה וטבלה טהורה מטומאתה אבל טמאה [היא] על גבי רוקה נתנה שערה בפיה קפצה ידה קרצה שפתותיה כאילו לא טבלה. האוחז באדם וכלים ומטבילן טמאין. ואם הדיח ידיו במים טהורין. ר"ש אומר ירפה עד שיבואו בהן מים. בית הסתרים ובית הקמטין אין צריכין שיבאו בהן מים: (מקואות פ"ט מ"א) אלו חוצצין באדם חוטי צמר וחוטי פשתן הרצועות שבראשי

הבנות. רבי יהודה אומר של צמר ושל שער אין חוצצין מפני שהמים באין בהן. בפ' במה אשה (דף נז.) קאמר דחכמים מודים לר' יהודה בחוטי שער: (מקואות שם מ"ב) קילקי הלב והזקן ובית הסתרים באשה. תוספתא ר"ש שזורי אומר בית הסתרים בנשואה חוצץ בפנויה אינו חוצץ. (שם) לפלוף שחוץ לעין גליד שחוץ למכה ורטייה שעליה ושרף היבש גילדי צואה שעל בשרו ובצק שתחת הצפורן והמלמולין וטיט היון וטיט היוצרין וגץ יוני. איזה טיט היון זו טיט הבורות שנאמר ויעלני מבור שאון מטיט היון וטיט היוצרים כמשמעו. גץ יוני אלו יתדות דרכים. וחוטי צמר וחוטי פשתן לא הוי מיעוט משום שאינו מקפיד לפי שמקפדת להסירו בשעת חפיפה וכיון דאיכא זימנא דמקפדת חוצץ לעולם. קילקי פעמים נדבקים שערות האדם זה בזה מחמת רוב זיעה ושל לב ושל זקן האדם מקפיד עליו. לפלוף שבעין היינו דאמר מר עוקבא לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ והיינו כי הך דתנן שחוץ לעין חוצץ שבתוך העין אינו חוצץ כי אותו שתוך העין הוא לח ושחוץ לעין הוא יבש. ומפרש מר עוקבא שיעור יבשותן משיתחיל לירוק. גליד שחוץ למכה ריר היוצא מן המכה ומתייבש ונעשה גליד. והיינו דאמר רמי בר חמא (דף סז.) האי ריבדא דכוסולתא עד תלתא יומי לא חייצי מכאן ואילך חייצי כי הוא חוץ למכה ונקרש ונעשה עב. אבל מה שבתוך המכה הוא רך תמיד:

סעיף כו

הלכך אשה שהיא בעלת חטטין צריכה לחוף במים עד שיתרככו ורטייה היא איספלנית שנותנים למכה ושרף הוא לחלוחית הנוטף מן האילן ולכשמתייבש הוא נדבק. וגלדי צואה לכלוך הזיעה מתיבשת ונדבקת בבשרו כמין גליד. והמלמולין כשאדם לש עיסתו או מגבל טיט משפשף ידיו זו בזו הנופל מידיו נקרא מלמולין מלשון (דברים כ.) וקטפת מלילות: תוספתא השירים והנזמים והטבעות וקטלאות אוצצין חוצצין רפין אינם חוצצין. אוצצין פירוש מהודקין כמו בתר איצצא בפרק חבית (דף קמד:) וא"ת טבעת דחוקה אמאי חוצץ והלא מיעוטו שאין מקפיד הוא ופירש הראב"ד ז"ל לפי שמקפדת להסירו בשעת לישה וכיון שמקפדת בשום פעם אע"פ שאינה מקפדת בשעת טבילה הוי חציצה. עוד בתוספתא (פ"ו) דם יבש שעל המכה והכחול שבעין הרי אלו חוצצין היין והדבש והחלב והשרף התאנה ושרף השקמה ושרף החרוב יבשין חוצצין לחים אין חוצצין וראיתי בתוספתא הכחול שחוץ לעין וכן מסתבר מ"ש כחול מלפלוף. והכי איתא בגמרא דידן: (מקואות פ"ט מ"ג) ואלו שאין חוצצין קילקי הראש ובית השחי ובית הסתרים באיש. רבי אליעזר אומר אחד האיש ואחד האשה כל המקפיד עליו חוצץ ורבנן סברי כל אשה נשואה מקפדת. זה הכלל כל המקפיד עליו חוצץ ושאינו מקפיד עליו אינו

חוצץ. ליפלוף שבעין גליד שבמכה שרף הלח לכלוכי צואה שעל בשרו. צואה שתחת הצפורן וצפורן המדולדלת. תוספתא צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר והבצק שתחת הצפורן אפי' כנגד הבשר הרי אלו חוצצין האבר והבשר המדולדלין באדם הרי אלו חוצצין ר' יונתן אומר צפורן שפירשה רובה הרי זו אינה חוצצת (ד' סז.) אמר רבה בר בר חנה נימא אחת קשורה חוצצת. שלש אינן חוצצת. שתים איני יודע. ור' יוחנן אמר אין לנו אלא אחת פירוש אם היו רוב שערותיהם קשורות כל אחת ואחת לבדה: א"ר יצחק דבר תורה רובו המקפיד עליו חוצץ. ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ וגזרו חכמים על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד ונגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד היא גופא גזירה ואנן ניקום ונגזר גזירה לגזירה:

סעיף כז

ונשים הצובעות עצמן נראה שאינו חוצץ כי הוא נוי להן ואינן מקפידות אלא עשאוהו במתכוין. ועוד שאין בו ממש אלא חזותא בעלמא. וכל אשה שאומנתה לצבוע כיון שדרכה בכך אינה מקפדת. כדאמרינן בזבחים בפ' דם חטאת (דף צח:) רבב על בגדו חוצץ ואם מוכר רבב הוא אינו חוצץ: (מקואות פ"י מ"ח) חץ שהוא תחוב באדם בזמן שהוא נראה חוצץ ואם אינו נראה טובל ואוכל בתרומתו. הלכך אשה שיש לה קוץ בבשרה אם הוא נראה לא תטבול עד שתסירנו:

סעיף כח

נדה יכולה לטבול בבגדיה לפי שהמים נכנסין תחת הבגדים וצריך שתהא אשה עומדת עליה בשעת טבילה שתראה שנכנסה כולה במים שלא נשארו משערותיה בחוץ:

סעיף כט

וצריכה שתטבול כל גופה בבת אחת ולא אבר אבר. כדדרשינן בסיפרא (פרשת אמור) דכתיב ורחץ בשרו במים ובא השמש וטהר מה ביאת שמשו כולו כאחת אף רחיצתו כולו כאחת:

סעיף ל

(מקואות פ"ט מ"ה) אלו חוצצין בכלים. הזפת והמור בכלי זכוכית. אית דגרסי והמר. זה הכלל כל שמקפיד עליו חוצץ וכל שאין מקפיד עליו אינו חוצץ. (שם פ"י מ"א) כל ידות הכלים שהכניסו שלא כדרכן או הכניסן כדרכן ולא מרקן או שמרקן ונשברו הרי אלו חוצצין כלי שהטבילו דרך פיו כאילו לא טבל. פירוש שכפה פיו למקוה והכניסו כך למים ואז לא יגיעו המים לשוליו ואפי' הכניסו כולו למים. כי צריך שיגיעו המים בכל

הכלי. הלכך המטביל כלי שפיהו צר צריך להשהותו במים עד שיתמלא כולו או ימלאנו מים תחלה. הטבילו כדרכו בלא הזיבורית עד שיטנו על צדו. כלי שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו טהור עד שיטנו על צדו. צלוחית שפיה שוקעת אינו טהור עד שיטנה על צדה. פי' הזיבורית הוא צואר הכלי שהוא ארוך כמו שעושין לכלי זכוכית אין המים נכנסין בו עד שיטנו על צדו. וכן הטעם של כל הכלים הנזכרים כאן. והראב"ד ז"ל גורס זרבובית. והכי איתא בויקרא רבה השותין במזרקי יין ורבנן אמרי בכוסות שיש להן דין זרבובית. והוא קנישקנין האמור במסכת שבת (דף סב:) . (מקואות שם מ"ה) כל ידות הכלים שהן ארוכין ועתיד לקוץ מטביל עד מקום המדה רבי יהודה אומר עד שיטביל את כולו. והלכה כתנא קמא והא דלא הוי מקום החתך חציצה כדמפרש בתוספתא דבבית הסתרים דכלים לא חיישי' לחציצה:

סעיף לא

(ד' סו:) אמר רבא טבלה ועלתה נמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול:

סעיף לב

שם אמר רבא אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס או על בקעת של עץ ותטבול משום דבעיתא ולא טבלה שפיר:

סעיף לג

שם אמר רב שמואל בר רבי יצחק אשה לא תטבול בנמל. פירש רש"י בשביל הטיט. וקשה דבמסכת מקואות משמע בכי האי גוונא לא הוי חציצה דתנן בפרק שביעי (מ"ז) הטביל בו את המטה אע"ג שרגליה שוקעת בטיט העבה טהורה מפני שהמים מקדמים. ויש מחלקין בין אדם לכלים לפי שהוא כבד ומכביד בעובי הטיט ומיהו לפי הטעם שהמים מקדמין אין לחלק. ור"ת פירש בשם ר"ח משום דבנמל שכיחי אינשי ובושה ויראה ותמהר ולא תטבול כהוגן. ומפצי פירוש שהעמיד מחצלאות כמין גדר על שפת הנהר לצניעות והשתא הוי דומיא דההיא דלעיל משום דבעיתא. ולא גרסינן הכא אע"ג דהשתא ליכא. אימור ברדיוני נפל אלא בסמוך גבי נתנה תבשיל לבנה. אבוה דשמואל עבד לבנתיה מקואות ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי:

סעיף לד

(סז ע"א) אמר רב גידל אמר רב נתנה תבשיל לבנה וטבלה והפשילה בנה לאחוריה וטבלה [ועלתה לא עלתה לה טבילה] ואע"ג דהשתא ליכא (למימר) אימור ברדיוני נפל. אמר שמואל כחול שבעין אינו חוצץ שעל גב העין חוצץ ואם היו עיניה פורחות בין כך

ובין כך אינו חוצץ. א"ר יוחנן פתחה עיניה ביותר או שעצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה. ולית הלכתא (כוותיה) ככל הני שמעתתא. דכי איתמר הני לטהרות אבל לבעלה לא:

סעיף לה

כי הא דאמר ר"ל אשה לא תטבול אלא כדרך גדילתה כדתנן (נגעים פ"ב מ"ד) האיש נראה כעודר וכמוסק והאשה נראית כאורגת וכמניקת את בנה פירוש כדרך גדילתה שאינה צריכה להרחיק ירכותיה זו מזו יותר מדאי וגם לא להגביה זרועותיה יותר מדאי. אלא כמו שרגילה להיות תמיד שלא תפתח עיניה ביותר ולא תעצים עיניה ביותר ולא תקפוץ פיה ותרחיב יריכותיה ותגביה זרועותיה כדרך הילוכה וצריכה לחצות בשיניה שלא יהא בהם דבר חוצץ ונהגו הנשים ליטול צפרניהם שלא יהא תחתיהם דבר חוצץ. האיש נראה כעודר ומוסק זיתים ותניא בתורת כהנים לכל מראה עיני הכהן פרט לבית הסתרים. מכאן אמרו האיש נראה כעודר לבית הסתרים פירוש בית הסתרים בית הערוה. וכמוסק זיתים לבית השחי. רש"י לא גריס ולית הלכתא ככל הני שמעתתא דלא שייך הך דר"ל להני דלעיל. ותו דכל הני אמוראי דלעיל בבבל היו ולא היו עסוקין בטהרות. וכן אבוה דשמואל בבבל היה. ועוד אי בטהרות איירי אמאי נקט בכולהו לשון נקבה אשה גבי כלי חרס ונמל ותבשיל לבנה והפשילה לבנה ועיניה פורחות פתחה עיניה עצמה עיניה. ורב אלפס גריס ליה וכן רבינו חננאל והלכות גדולות. ובהלכות נדה דרבינו סעדיה ז"ל ישנו. ואומר ר"ת דקאי באכלי חרס ולמטה. ונכון להחמיר כגירסת רש"י ז"ל:

סעיף לו

(יומא ד' ו.) תניא כל חייבי טבילות טבילתן ביום. נדה ויולדת טבילתן בלילה (סז:) אמר רב נדה בזמנה לא תטבול אלא בלילה. שלא בזמנה תטבול בין ביום ובין בלילה. רבי יוחנן אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה לא תטבול אלא בלילה משום סרך בתה. ואף רב הדר ביה דא"ר חייא בר אשי אמר רב נדה בין בזמנה בין שלא בזמנה לא תטבול אלא בלילה משום סרך בתה אתקין רב אידי בר אבין בנרש למיטבל ביממא דתמינאה משום אריותא. רב אחא בר יעקב בפפניא משום גנבי. רב יהודה בפומבדיתא משום צנה. רבא במחוזא משום אבולאי. אמר רב פפא לרבא מכדי האידנא כולהו ספק זבות משוינן להו ליטבלי ביממא דשביעאה (אלא) משום ר"ש. דתניא ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן ר"ש אומר אחר תטהר אחר מעשה תטהר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק. הלכך האידנא לא טבלי ביום כלל ביום השביעי משום דר' שמעון. בשמיני ובתשיעי משום סרך בתה שהיא סוברת שאמה

טובלת ביום השביעי ותעשה גם היא כן ותבא לידי ספק. ואין לומר דלא שייך סרך בתה אלא לדידהו שהיו נוהגין כדין נדה דאורייתא ואיכא למיחש שמא תטבול בתה בשביעי לנדתה ביום וטבילה זו כמאן דליתא דמיא. אבל משום סרך בתה שתטבול בשביעי האידנא דמדרבנן בעלמא הוא לא חיישי הא ליתא הא רבא במחוזא תקין משום אבולאי למיטבל ביממא דתמניא ואי לאו משום אבולאי הוה אסור משום סרך בתה ובימיו כבר פשטה תקנתא דר' זירא. כדאמר ליה רב פפא לרבא מכדי האידנא כולהו ספק זבות וכו'. ורשב"ם היה מחמיר שלא תטבול עד שתחשך. ור"ת היה אומר שאין צריך להחמיר כל כך רק שתטבול סמוך לחשיכה ותבא לביתה משחשיכה ואז ליכא למיחש לסרך בתה:

סעיף לז

(ד' סח.) שלח רבין באיגרתיה אשה לא תחוף בערב שבת. ותמה על עצמך היאך אשה חופפת ביום וטובלת בלילה. פירש רש"י בקושי התירו להרחיק חפיפתה מטבילתה. אלא משום דהכי עדיף לחוף ביום דאי חייפא בלילה מתוך שמהומה לביתה לא חייפא שפיר. והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והלכתא לא תחוף אלא בלילה קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא הא דאפשר והא דלא אפשר. פירש"י הא דאפשר לחוף ביום כגון בימי החול חופפת. היכא דלא אפשר לחוף אלא בלילה כגון שחל טבילתה במוצאי שבת שאם תחוף בע"ש לא תהיה חפיפה סמוך לטבילתה הלכך חופפת בליל טבילה במוצאי שבת. ולפי פירושו אם חל יו"ט במוצאי שבת נראה שלא התירו לחוף בע"ש ולטבול במוצאי שבת שהרי פירש דבקושי התירו לחוף ביום ולטבול בלילה אלא דהכי עדיף טפי משום דמהומה לביתה אבל להרחיק כולי האי מע"ש למוצאי שבת אסור אף אם חל יו"ט במוצאי שבת. ומוטב שתדחה טבילתה. ובשאלתות דרב אחאי בפרשת אחרי מות (סי' צו) פי' הא דאפשר לחוף בלילה כגון בימות החול לא תחוף אלא בלילה. היכא דלא אפשר לחוף בלילה כגון שחל ליל טבילתה בשבת או ביו"ט אז חופפת ביום רביעי ואפילו חל יום טוב חמישי וששי וחל ליל טבילתה בשבת חופפת ביום רביעי ולא תתבטל עונתה וסוגיא דגמרא לא משמע כפירושו דקא מיבעיא ליה (ד' סז:) נדה מהו שתחוף בלילה ותטבול בלילה. אלמא משמע דיותר טוב הוא לחוף ביום דחיישי' שמא לא תחוף כהוגן בלילה דמתוך שמהומה לביתה לא חייפא שפיר. ומיהו גם לפירוש השאלתות נהגו מנהג יפה נשים שלנו שמתחילות לחוף מבעוד יום ועוסקות בחפיפה עד שתחשך ואז טובלות ועוד מחמירות על עצמן דאע"פ שחפפו נושאות עמהן מסרק וסורקות בבית הטבילה. ור"ת פירש דפיסקא דאפשר ולא אפשר לא בא להורות כלל על דין חפיפה אם הוא ביום אם בלילה אלא קאי אהא דקאמר אשה

לא תחוף בערב שבת וכו'. ותמה על עצמך וכו' כלומר היאך תוכל לומר חופפת ביום בערב שבת ותטבול בלילה במוצאי שבת והא בעינן סמוך לחפיפה טבילה הלכך לא תחוף אלא במוצאי שבת. וכיוצא בזה איכא בפרק כל שעה (דף כח:) רבי יוסי הגלילי אומר ותמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה כלומר היאך תוכל לאוסרו אלא מותר הוא בהנאה. ובתר הכי קאמר והלכתא אשה חופפת ביום פירוש בערב שבת וטובלת בלילה למוצאי שבת. והלכתא לא תחוף אלא בלילה פירוש למוצאי שבת. לא קשיא הא דאפשר לחוף בליל מוצאי שבת תחוף בלילה ולא תרחיק חפיפתה מע"ש. הא דלא אפשר לחוף במוצאי שבת כגון שחל יום טוב להיות במוצאי שבת אז חופפת ביום בערב שבת וכך נוהגות הנשים האידנא ונזהרות מליתן תבשיל לבניהם ולהתעסק בדבר שיבא לידי חציצה מחממות קיתון של מים להדיח בית הסתרים ובית הקמטים כב"ה דמתירין להחם חמין בי"ט לרגליו אבל לא כל גופו. וגם קושרות שערותיהם יפה שלא יתלכלכו. רבינו משולם ז"ל התיר בעירו לחוף בערב שבת ולטבול ביום השבת. כי היו יראות לטבול בלילה. ושלח לו ר"ת דתרי קולי בהדי הדדי לא מקילינן. קולא דסרך בתה וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה. ודין חפיפה כתב ה"ר שמעיה בשם רש"י דחפיפה הוי בכל הגוף. כדאמרינן בפרק כל כתבי (דף קכ:) מי שהיה לו שם כתוב על בשרו הרי זה לא יחוף וגירסא זו ליתא התם אלא לא ירחוץ ולא יסוך. ועוד הביא ראיה מההיא דפרק שני דכתובות (דף יז:) משחא דחפיפותא קאמר מר. ואינה ראייה דמיירי בשמן שסכין לאדם שיש לו חטטין בראשו. ועוד הביא ראיה מדאמרינן (לעיל דף סח.) עבדי חסרת דודי חסרת טשטקי חסרת. ואי לחפיפת הראש גרידא מה צריך כולי האי. וגם זו אינה ראייה לפי' רבינו חננאל שפירש דודי חסרת להחם חמין ולהטילם במקוה אם יראה מן הצינה. וטשטקי פירש רב סעדיה סרקות גדולות ובערוך פירש והלא יש לך עבדים הרבה ויורות להחם חמין בלילה ולחוף. ורבינו תם ז"ל פירש דחפיפה לא שייכא אלא בראש ובמקום השער. ולא הוזכרה חפיפה בכל מקום בש"ס אלא במקום שער כדאמרינן לעיל לא תחוף אלא בחמין אבל בקרירי לא משום דמשיר מזיא. לא תחוף בנתר משום דמקטף. ובפרק שני דשבת (דף לא.) גבי הלל שהיה חופף ראשו וכן נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק. וכן גבי עיקר תקנת חפיפה דתיקן עזרא בפרק מרובה (דף פב.) פריך מדאורייתא היא דכתיב ורחץ את בשרו במים שלא יהא דבר חוצץ וכו' ומשני מדאורייתא לעיוני דלמא מיקטר (ונתיר) ועזרא תיקן חפיפה. ולישנא דמיקטר (ונתיר) לא שייך אלא בשער אבל שאר הגוף לא בעי הדחה כלל. מדקאמר (לעיל סי' כה) שתהא אשה מדיחה קמטיה במים מכלל דשאר הגוף לא בעי הדחה. דאי קמטיה

לרבותא קאמר דאע"ג דאין צריכין ביאת מים צריך הדחה וה"ה שאר הגוף א"כ הל"ל אפי' קמטיה ונהגו בנות ישראל לחוף כל גופן ומנהג כשר הוא: סליקא לה ספר רבינו אשר ממסכת נדה